

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja na roky 2008-2015

MIKROREGIÓN PRI SLANEJ

Banská Bystrica, 2008

OBSAH

ÚVOD	3
 ANALYTICKO-STRATEGICKÁ ČASŤ	
I. AUDIT ÚZEMIA	10
II. ANALÝZA SITUÁCIE V ÚZEMÍ	83
III. STRATÉGIA ROZVOJA	98
 PROGRAMOVÁ ČASŤ	
I. PROGRAM ROZVOJA	106
II. IMPLEMENTČNÝ RÁMEC PROGRAMU	118
 ZÁVER	134
 PRÍLOHY	136

Zadávatel': Mikroregión pri Slanej
Zhotoviteľ: Združenie pre rozvoj vidieka Banská Bystrica
© Autorský kolektív
PhDr. Igor Pašmík, vedúci tímu
Rok spracovania 2008

ÚVOD

Dôvody a ciele spracovania dokumentu

Dokument s názvom "PROGRAM HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA MIKROREGIÓNU PRI SLANEJ NA ROKY 2008 - 2015" je spracovaný ako strednodobý strategický plánovací dokument pre trvalo udržateľný rozvoj územia na základe zákazky mikroregiónu.

Účelom Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja (ďalej len PHSR) je vytvorenie rozvojového programu územia, ktorý vyjadruje ekonomické a sociálne záujmy jeho obyvateľov a zároveň je v súlade s prijatými nadradenými koncepciami vyššej úrovne.

Cieľom PHSR je spracovanie takého súhrnu cieľov a opatrení, ktoré napomáhajú zabezpečeniu trvalo udržateľného rozvoja územia a ktoré smerujú k uspokojovať potreby súčasnej generácie bez toho, aby ohrozil možnosti uspokojovania potrieb budúcich generácií.

Potrebu zabezpečenia PHSR ustanovuje zákon č. 539/2008 Z.z o podpore regionálneho rozvoja, ktorý ukladá obciam a samosprávnym krajom povinnosť spracovať Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja ako nástroja, pomocou ktorého sa uskutočňuje podpora regionálneho rozvoja.

PHSR ako základný rozvojový strategický dokument má veľký význam z hľadiska zachovávania kontinuity rozvojových zámerov, efektívneho využívania vlastných zdrojov a potenciálu a efektívneho získavania a využívania externých zdrojov. Programovanie rozvoja sa v súčasnosti nevyhnutne spája aj s pojmom integrácie do Európskeho spoločenstva a s čerpaním zdrojov zo štrukturálnych fondov, ďalších zdrojov spoločenstva, ako aj rôznych iných dostupných zdrojov na národnej, regionálnej a miestnej úrovni.

Vypracovanie a následná realizácia návrhov strategického rozvojového dokumentu je komplexný proces, náročný na koordináciu, odborné vedomosti a zabezpečenie množstva väzieb. Pri jeho príprave je nutné zohľadniť množstvo dokumentov, ktoré tvoria určitý strategický alebo legislatívny rámec a majú nadradený charakter.

Ide hlavne o väzby na tieto dokumenty:

- strategické a programové dokumenty SR a EÚ,
- príslušné odvetvové politiky,
- aktuálna legislatíva pre jednotlivé riešené oblasti,

- programové dokumenty banskobystričského kraja
- platná územno-plánovacia dokumentácia rôznych stupňov.

Na základe vytvoreného dokumentu je možné programovať územný a integrovaný rozvoj trvalo udržateľným spôsobom, pripraviť územie a budovať jeho kapacity pre absorpciu nových technológií, služieb a rôznych ponúk a príležitostí pre zvýšenie kvality života obyvateľov v území.

Obce na území Mikroregiónu Pri Slanej sa rozhodli v nasledujúcich rokoch systematicky rozvíjať vzájomnú spoluprácu so susednými obcami, nakoľko ju pokladajú za dôležitý prvok rozvoja a stabilizácie rastu životnej úrovne svojich občanov v samotných obciach.

Metodológia tvorby dokumentu

Programové a strategické plánovanie je metóda používaná na koordináciu jednotlivých činností, ktoré súvisia s plánovaním, realizáciou a vyhodnocovaním aktivít. Proces strategického plánovania predstavuje súbor nadväzujúcich činností, ktoré sú riadené tak, aby viedli k naplneniu určených a logicky na seba nadväzujúcich výstupov. Začína sa mapovaním územia, následnou analýzou, pokračuje definovaním cieľov, formulovaním programovej časti a spracovaním návrhu procesu implementácie stratégie.

To znamená, že vhodné použitie princípov programového a strategického plánovania predstavuje optimálny nástroj na vypracovanie a realizáciu účinného programu rozvoja územia.

Pri spracovaní strategického programu boli rešpektované zásady regionálnej politiky vlády Slovenskej republiky a princípy regionálnej politiky Európskej únie zakotvené najmä v nariadení Rady (ES) č. 1266/1999 – nariadenie o štrukturálnych fondoch. Vypracovaný dokument rešpektuje Národný strategický referenčný rámec SR na roky 2007 – 2013, a Program rozvoja vidieka, ktoré sú programovacími dokumentmi na čerpanie finančných zdrojov z fondov EÚ. Program rozvoja mikroregiónu bezprostredne nadväzuje na PHSR Banskobystrického samosprávneho kraja a ďalšie programové dokumenty spracované na úrovni kraja, ako je Diverzifikovaná regionálna politika BBSK, ÚPN BB kraja a pod.

Samotná vnútorná štruktúra programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja je spracovaná v súlade s ustanoveniami § 8 zákona č. 539/2008 Z.z. a tvoria ho dve základné časti:

- Analyticko-strategická časť
- Programová časť.

V rokoch 2006 - 2008 boli spracované Programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja väčšiny obcí na území mikroregiónu. Okrem obcí Kesovce a Včelince majú ostatné obce spracovaný aktuálny dokument.

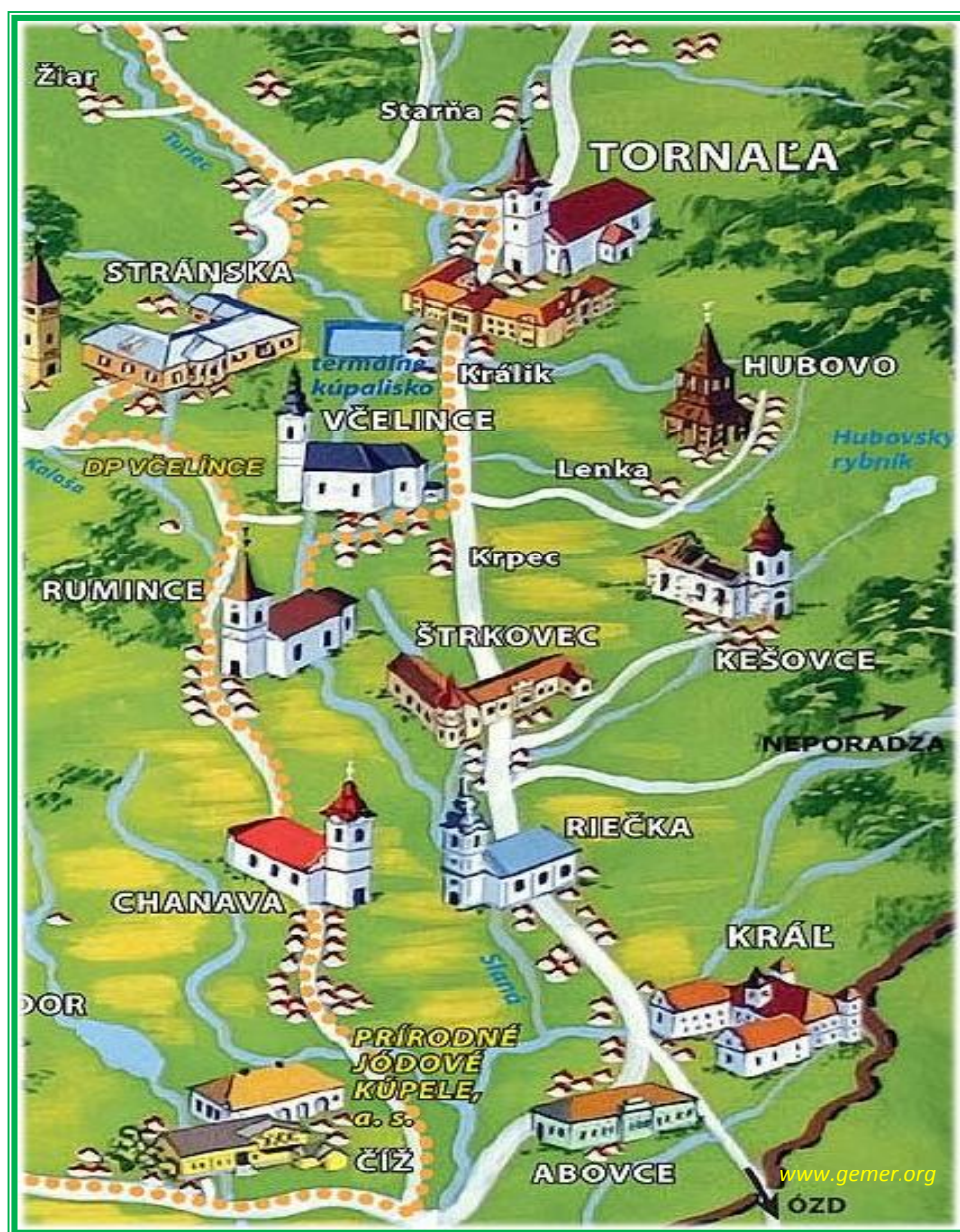
PHSR obcí ale nenapĺňajú komplexne požiadavky kladené na základný rozvojový dokument pre územie mikroregiónu, kde prioritným rozmerom je vzájomná spolupráca a realizácia spoločných projektov. Tento dokument je vytvorený na princípoch využitia participatívnych metód a odráža potreby spolupráce obcí a občanov v území.

Analytická časť plánu je spracovaná na základe informácií a údajov zhromaždených riešiteľskou organizáciou zo spracovaných PHSR obcí, údajov z odbornej literatúry, internetu a údajov poskytnutých predstaviteľmi samospráv.

Strategická a programová časť je spracovaná na základe vzájomnej korelácie výstupov spracovaných PHSR jednotlivých obcí, PHSR BB kraja a potrieb a požiadaviek zástupcov mikroregiónu.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008 - 2015

ANALYTICKO - STRATEGICKÁ ČASŤ

Združenie pre rozvoj vidieka Banská Bystrica, 2008

OBSAH

I. AUDIT ÚZEMIA

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MIKROREGIÓNU

- 1.1. Základné informácie
- 1.2. Širšie územné vzťahy
- 1.3. Stav územnoplánovacej dokumentácie.

2. PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY

- 2.1. Geomorfologická príslušnosť územia
- 2.2. Geologické pomery
- 2.3. Pôdne pomery
- 2.4. Klimatické pomery
- 2.5. Hydrologické pomery
- 2.6. Rastlinstvo a živočíšstvo
- 2.7. Súčasná krajinná štruktúra
- 2.8. Ochrana prírody
  - 2.8.1. Územná ochrana
  - 2.8.2. Územný systém ekologickej stability
- 2.9. Životné prostredie (ovzdušie, voda, odpady)
  - 2.9.1. Environmentálna regionalizácia
  - 2.9.2. Kvalita a ochrana vôd
  - 2.9.3. Odpadové hospodárstvo
  - 2.9.4. Seizmicita
  - 2.9.5. Radónové riziko

3. HISTORICKÉ A KULTÚRNE ZDROJE

- 3.1. História mikroregiónu a územia
- 3.2. Tradície a kultúra
  - 3.2.1. Tradície
  - 3.2.2. Kultúrne a historické pamiatky
  - 3.2.3. Osobnosti, rodáci
  - 3.2.4. Kluby, spolky, združenia
  - 3.2.5. Spoločenské aktivity a akcie

4. ĽUDSKÉ ZDROJE – DEMOGRAFIA

- 4.1. Stav obyvateľstva
- 4.2. Pohyb obyvateľstva
- 4.3. Veková štruktúra obyvateľstva
- 4.4. Vierovyznanie
- 4.5. Národnostné zloženie
- 4.6. Vzdelanie

5. MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZDROJE

- 5.1. Bývanie
- 5.2. Základná infraštruktúra
  - 5.2.1. Súhrnný prehľad
  - 5.2.2. Doprava
  - 5.2.3. Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd
  - 5.2.4. Energetika
  - 5.2.5. Telekomunikácie a informačné siete
- 5.3. Občianska a sociálna infraštruktúra
  - 5.3.1. Občianska vybavenosť a služby
  - 5.3.2. Sociálne a zdravotné služby
  - 5.3.3. Školstvo a vzdelávanie
  - 5.3.4. Kultúra, osвета
  - 5.3.5. Zariadenia pre rekreáciu, šport a oddych
  - 5.3.6. Administratív a verejná správa

6. EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV

- 6.1. Primárny sektor
- 6.2. Sekundárny sektor
- 6.3. Terciálny sektor
- 6.4. Kvarciálny sektor
- 6.5. Organizačná štruktúra hospodárstva
- 6.6. Trh práce
  - 6.6.1. Zamestnanosť
  - 6.6.2. Nezamestnanosť

II. ANALÝZA SITUÁCIE V MIKROREGIÓNE

7. SWOT ANALÝZA

8. PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

8.1. Najdôležitejšie problémy

8.2. Kľúčové problémy

9. ANALÝZA VÄZIEB NA STRATEGICKÉ DOKUMENTY BBSK

9.1. PHSR BBSK na roky 2007-2013

9.2. ÚPN BBSK

10. ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA

10.1. Rozvojový potenciál mikroregiónu

10.2. Disparity rozvoja

III. STRATÉGIA ROZVOJA MIKROREGIÓNU

11. VÍZIA A CIELE ROZVOJA MIKROREGIÓNU

11.1. Vízia mikroregiónu

11.2. Ciele stratégie rozvoja mikroregiónu

12. FINANČNÝ RÁMEC

12.1. Finančná náročnosť stratégie

12.2. Zdroje financovania stratégie

I. AUDIT ÚZEMIA

1. ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA ÚZEMIA

1.1. Základné informácie

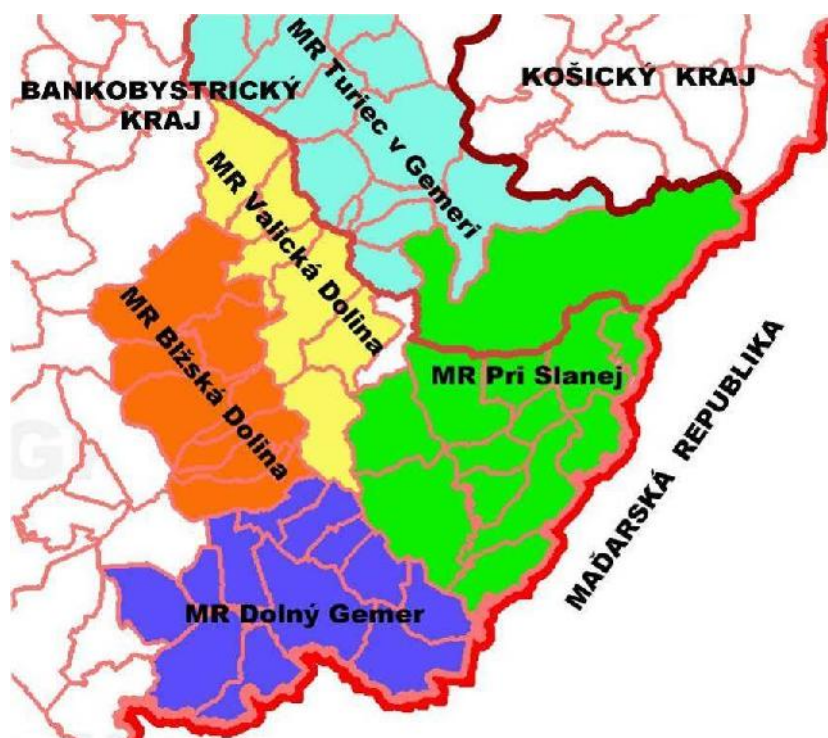
Mikroregión pri Slanej sa nachádza v strede južnej časti Slovenska, na hraniciach s Maďarskou republikou

Mikroregión súčasťou Banskobystrického samosprávneho kraja, leží v jeho juhovýchodnom Podľa členenia územných štatistických jednotiek patrí územie mikroregiónu do okresov Rimavská Sobota a Revúca. Historicky je súčasťou regiónu Gemer, časť Južný Gemer a z hľadiska vnútorného členenia BB kraja patrí do vidieckeho subregiónu Gemer – Malohont.

Hranice mikroregiónu susedia na východe s územím Košického kraja – okres Rožňava, celá juhovýchodná hranica mikroregiónu je tvorená štátnou hranicou s Maďarskou republikou, na západe susedí s Mikroregiónom Dolný Gemer, na severe má spoločnú hranicu s Mikroregiónom Valická Dolina a Mikroregiónom Turiec v Gemeri.

Mikroregión pri Slanej je tvorený 11 obcami a mestom Tornaľa a celkovo 16 katastrálnymi územiami. Geografickú os mikroregiónu tvorí stredná časť toku rieky Slaná. Dopravná os je tvorená cestou I. triedy č 67 spájajúcou Maďarsko a Poľsko.

Základné údaje mikroregiónu:

Názov: Združenie obcí Mikroregión pri Slanej

Sídlo: Mierová č. 14, 982 01 Tornaľa,

Názov kraja: Banskobystrický

Okres: Rimavská Sobota, Revúca

Obce:

Názov obce	Iný názov	Okres	PSČ / Pošta	ŠÚJ	póly rastu
Abovce	Abafalva	Rimavská Sobota	980 44 / Lenartovce	557757	mimo pólov
Hubovo	Hubó	Rimavská Sobota	980 50 / Včelince	514934	mimo pólov
Chanava	Hanva	Rimavská Sobota	980 44 / Lenártovce	514951	mimo pólov
Kesovce	Sajókeszi	Rimavská Sobota	980 45 / Štrkovec	515035	mimo pólov
Kráľ	Sajószentkirály	Rimavská Sobota	980 45 / Štrkovec	515078	mimo pólov
Lenka	Lenke	Rimavská Sobota	980 50 / Včelince	515141	mimo pólov
Neporadza	Naprágy	Rimavská Sobota	980 45 / Štrkovec	515205	mimo pólov
Riečka	Sajórecske	Rimavská Sobota	980 45 / Štrkovec	557765	mimo pólov
Rumince	Runya	Rimavská Sobota	980 50 / Včelince	515493	mimo pólov
Štrkovec	Kövecses	Rimavská Sobota	980 45 / Štrkovec	515655	mimo pólov
Tornaľa	Tornalja	Revúca	982 01 / Tornaľa	515612	kohézny pól / centrum mikroreg. úrovne
Včelince	Méhi	Rimavská Sobota	980 50 / Včelince	515710	mimo pólov

Dátum vzniku: 17.11.2000

Rozloha: 162,11 km² (162 112 262 m²)

Počet obyvateľov: 12 733

z toho ženy 6 595 (51,44%)

z toho muži 6 183 (48,56%)

Hustota osídlenia: 78,55 obyv./km²

Najvyšší bod: severovýchodný bod katastra mesta Tornaľa 381 m.n.m.

Najnižší bod: južná časť katastra obce Chanava – údolie rieky Slaná (149 m.n.m)

1.2. Širšie územné vzťahy

Miestnym ťažiskom osídlenia pre mikroregión je mesto Tornaľa ako centrum mikroregionálnej úrovne. Nadradeným ťažiskom osídlenia pre mikroregión je **lučenecko-**

rimavskosobotské ťažisko nadregionálneho významu rozvíjajúce sa okolo sídiel Lučenec a Rimavská Sobota.

Väzby riešeného územia smerujú do mesta Tornaľa ako centra mikroregionálnej úrovne, mesta Rimavská Sobota (30 km) ako sídla okresného významu a do Banskej Bystrice (125 km), sídla krajského významu. Okresné sídlo Rimavská Sobota tvorí v štruktúre osídlenia Slovenska centrum osídlenia nadregionálneho významu. Je prepojené **zvolensko-juhoslovenskeou sídelnou rozvojovou osou** (Zvolen - Lučenec - Rimavská Sobota - Tornaľa - Rožňava), s ťažiskom celoštátneho významu Banská Bystrica – Zvolen, ktorá zároveň zabezpečuje širšie dopravné väzby.

Z pohľadu európskej dopravnej siete je najbližšou cestnou trasou severojužná trasa triedy „B“ - E 571 (Rakúsko -) Bratislava – Zvolen – Košice (- Ukrajina), ktorá prechádza priamo územím mikroregiónu v jeho severnej časti a dostupnou je trasa pomocnej triedy „A“ - E 77 Pskov - Riga - Siauliai - Tolpaki - Kaliningrad ... Gdańsk - Elbląg - Varšava - Radom - Krakov - Trstená - Ružomberok - Zvolen – Budapešť.

Na železnici je riešené územie dostupné tzv. „južnou trasou“ I. kategórie č.160 Nové Zámky/Palárikovo - Šurany - Levice - Kozárovce - Zvolen - Lučenec - Lenartovce - Rožňava - Košice, ktorá tvorí železničnú kostru Banskobystrického kraja a prechádza osou mikroregiónu. Táto trať nie je zaradená do hlavnej európskej siete

Významná je poloha mikroregiónu vzhľadom na prepojenie sever – juh a spojenie Slovenska s maďarskom vďaka hraničnému (cestnému aj železničnému) prechodu Kráľ - Bánréve

1.3. Stav územno-plánovacej dokumentácie

Na riešené územie nie je spracovaných veľa dokumentov, ktoré sa zaoberajú jeho trvalo udržateľným rozvojom. Medzi aktuálne patrí:

- Koncepcia územného rozvoja Slovenska ako územnoplánovacia dokumentácia celoštátneho významu rieši nadradené rozvojové osi, hierarchiu sídiel, životné prostredie, nadradené systémy sociálnej a technickej infraštruktúry.
- Územný plán VÚC Banskobystrického kraja rieši rozvoj územia podrobnejšie. V tomto dokumente sú zakotvené všeobecné zásady pre trvaloudržateľný rozvoj územia.
- Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického kraja na roky 2008-2013

Stav spracovania ÚPD v obciach

Dokumentácia:	Typ dokumentácie	Názov dokumentácie	Rok schválenia ÚPD
Abovce	ÚPN O	SÚP Abovce - Kráľ	1986
Hubovo	ÚPN O	žiadna	
Chanava	ÚPN O	žiadna	
Kesovce	ÚPN O	žiadna	
Kráľ	ÚPN O	SÚP Abovce - Kráľ	1986
Lenka	ÚPN O	žiadna	
Neporadza	ÚPN O	žiadna	
Riečka	ÚPN O	žiadna	
Rumince	ÚPN O	žiadna	
Štrkovec	ÚPN O	žiadna	
Tornaľa	ÚPN O	ÚPN SÚ Tornaľa	1995
Včelince	ÚPN O	žiadna	

Zdroj: PHSR BBSK

Stav ostatných dokumentácií dotýkajúcich sa územia

Dokumentácia:	Spracovateľ:	Rok spracovania
PHSR obce Abovce 2007-2013	nezistené	2007
PHSR obce Hubovo 2007-2013	OZ Fundament	2007
PHSR obce Chanava 2007-2013	Premier Consulting, spol.s.r.o.	2007
PHSR obce Kráľ 2007-2013	nezistené	2007
PHSR obce Lenka 2007-2013	Obec Lenka	2007
PHSR obce Neporadza 2007-2013	Art-Eco o.z.	2008
PHSR obce Riečka 2007-2013	OZ Fundament	2007
PHSR obce Rumince 2007-2013	Premier Consulting, spol.s.r.o.	2007
PHSR obce Štrkovec 2007-2013	nezistené	2007
PHSR mesta Tornaľa 2007-2013	nezistené	2007

2. PRÍRODNÉ ZDROJE A PODMIENKY

2.1. Geomorfologická príslušnosť územia

Územie mikroregiónu v rozlohe 16 211 ha sa rozprestiera podľa regionálneho geomorfologického členenia v oblasti Lučenecko-košickej zníženiny. Severojužnou osou mikroregiónu prechádza hranica dvoch geomorfologických celkov:

- západná časť mikroregiónu patrí do celku Juhoslovenskej kotliny - podcelok Rimavská kotlina
- východná časť patrí do celku Bodvianskej pahorkatiny – podcelok Gemerská pahorkatina

Geomorfologická príslušnosť územia:

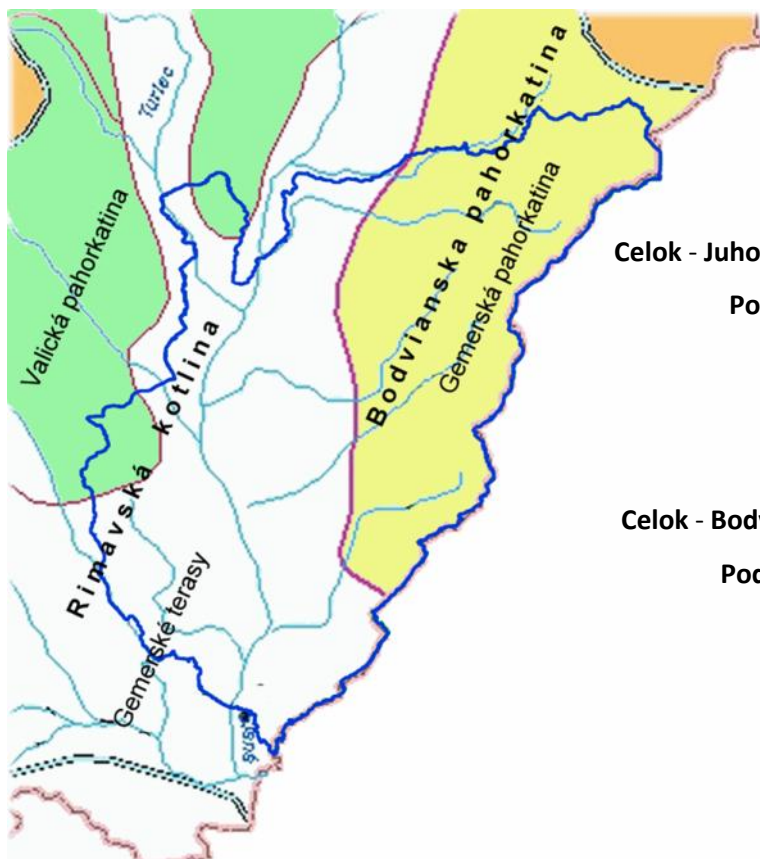
Sústava - Alpsko-himalájska

Podsústava - Karpaty

Provincia - Západné Karpaty

Subprovincia - Vnútorne Západné Karpaty

Oblasť - Lučensko-košická zníženina

Celok - Juhoslovenská kotlina

Podcelok - Rimavská kotlina

Časť - Gemerské terasy

Časť - Valická pahorkatina

Celok - Bodvianska pahorkatina

Podcelok - Gemerská pahorkatina

Zdroj: Atlas krajiny SR 2008

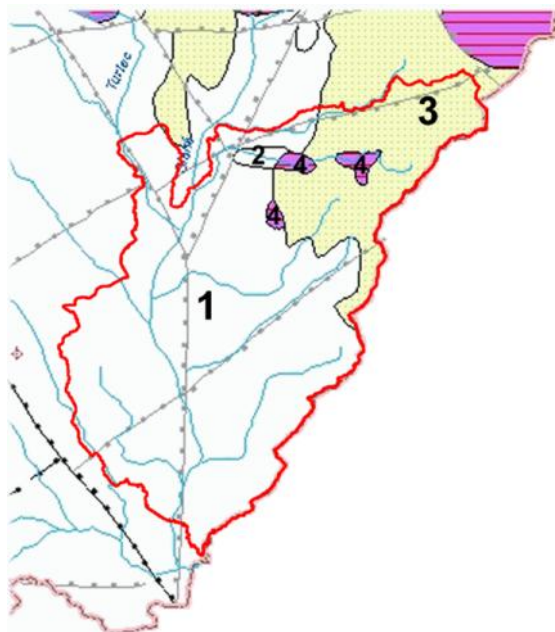
Gemerská časť Bodvianskej pahorkatiny sa nachádza západne od Slovenského a Aggteleckého krasu a zasahuje až po rieku Slaná v západnej časti. Tri kilometre východne od obce Starňa v opustenom vápencovom kameňolome na pravom brehu potoka Činča sa nachádza Činčianska jaskyňa. Je to horizontálna, dvojúrovňová jaskyňa zlomovo-riečneho typu s celkovou dĺžkou 28,5 m. Je vytvorená vo wetternsteinských vápencoch stredného až vrchného triasu silického príkrovu. V jaskyni boli nájdené fragmenty kostí jaskynného medveďa, tura i strstnatého nosorožca.

2.2. Geologické pomery

Väčšia časť údolia Slanej je tvorená sivými neogénnymi vápnitými prachovcami (lučenské súvrstvie); obdobie eger. V obmedzenej lokalite (2) sa nechádzajú organodetritické vápence, zlepenice, slieňovcami (bretské a budikovianske vrstvy); obdobie eger

Vyvýšená časť gemerskej pahorkatiny (3) je tvorená neogénnymi pestrými kaolinickými ílmi, pieskami, štrkami, ojedinelé sú sloje lignitu (poltárske, senianske a lelovské súvrstvie); obdobie pont.

Menšie samostatné lokality územia (4) sú tvorené horninami mezozoika vnútorných Karpát, vápence (gutensteinské, steinalmské, wettersteinské, lokálne schreyeralmské, reiflinské) a dolomity; obdobie anis – karn.

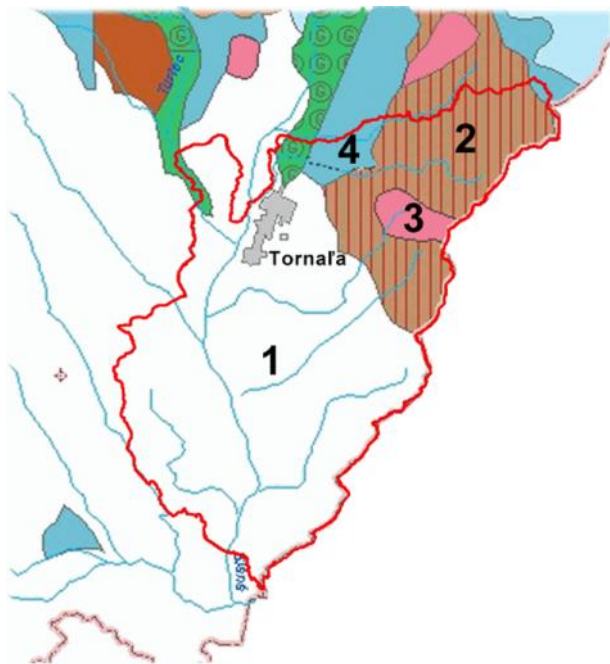

Zdroj: Atlas krajiny SR 2008

2.3. Pôdne pomery

Podstatná časť územia v údolí Slanej (1) zaberajú zmiešané lokality pôdneho typu černoze a hnedozeme.

Černoze sú čiernicové karbonátové, lokálne čiernice černozemné karbonátové až čiernice glejové karbonátové; zo starých karbonátových fluvialných sedimentov.

Hnedozeme sú kultizemné a kultizemné erodované, lokálne modálne z polygenetických hĺn, sprievodné regozeme kultizemné a modálne karbonátové a pararendziny zo stredne ťažkých až ľahších silikátovo-karbonátových terciérnych sedimentov.

Väčšiu časť východného katastra mesta Tornaľa (2) je tvorená kambizemným pôdnym typom s jednotkami modálne kyslými, sprievodne kultizemnými a rankrami; zo zvetralín kyslých až neutrálnych hornín. V obmedzených lokalitách (3) je pôdny podzolový typ s pôdnymi jednotkami: modálne podzoly, sprievodné litozeme a rankre; zo zvetralín kremencov a z

terciérnych sedimentov s výrazným zastúpením kremenného skeletu

Severovýchodne od mesta Tornaľa zasahujú do katastra pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé, zo sprašových hĺn a svahovín (4) a fluvizeme glejové, sprievodné gleje – G; z karbonátových a nekarbonátových aluviálnych sedimentov (5).

2.4. Klimatické pomery

Väčšia časť územia leží v teplom mierne suchom okrsku s chladnou zimou a silne inverznou polohou, v južnej časti v povodí Slanej v mierne vlhkom klimatickom okrsku s chladnou zimou. Prevláda východné až severovýchodné stredne silné prúdenie vzduchu.

Najteplejším mesiacom je júl s priemerom teplôt 19-20°C a najchladnejším mesiacom je január, v s priemerom teplôt -3 až -4°C.

Priemerné ročné teploty dosahujú hodnoty 8-9°C v severnej časti a 9-10°C v južnej časti územia, ktoré patrí k najteplejším lokalitám Slovenska.

Priemerné ročné množstvo zrážok v kotline je 550-650 mm. Snehová pokrývka sa udrží 40 - 60 dní v roku.

2.5. Hydrologické pomery

Povrchové vody

Riešené územie spadá do regiónu povodia Slaná, časť povodia Slaná po štátnu hranicu (číslo hydrologického poradia 4 - 31 - 03 - 147). Hydrogeologicky patrí rajónov Neogén Gemerskej pahorkatiny (NM131) a kvartér Rimavskej kotliny (Q132).

Slaná (po maďarsky *Sajó*) je rieka na pomedzí východného a stredného Slovenska, preteká územím okresov Rožňava, Revúca a Rimavská Sobota. Je to významný pravostranný prítok Tisy, má celkovú dĺžku 229,4 km, pričom na našom území je to 110 km. Odvodňuje územie veľké 3 191 km² a jej priemerný prietok dosahuje hodnotu 8,5 m³/s pri Čoltove, resp. 14,5 m³/s pri Lenartovciach. Je tokom III. rádu a priemerná lesnatosť povodia je 40%. Slaná je stredohorským typom rieky s dažďovo-snehovým režimom odtoku.

Prírodné podmienky sú pre odtok menej priaznivé. Od roku 1953, po ukončení sústavy vodných diel Palcmanská Maša - Vlčia dolina - Dobšiná, režim odtoku je ovplyvnený prevodom vody z Hnilca do Slanej. Najčastejší výskyt maximálnych a minimálnych prietokov je v mesiacoch február - apríl.

Rieka Slaná preteká cez celé územie mikroregiónu najprv preteká poza mesto Tornaľa, kde v blízkosti centra mesta priberá sprava Činču a v južnej časti mesta (pri miestnej časti Králik) priberá významný pravostranný prítok Turiec (169,4 m n. m.). Od tohto miesta tečie rieka Slaná obklopená ochrannými hrádzami na oboch brehoch, preteká okolo obce Včelince, kde zľava ústi Hubovský potok a okolo Ruminiec, kde priberá pravostranný prítok Kaloša. Neskôr priberá pri obci Štrkovec Kanský potok zľava, tečie v blízkosti obcí Riečka a Kráľ, kde zľava priberá Neporadzský potok a následne neďaleko Aboviec priberá aj Lúčku z pravej strany.

Podzemné vody a zdroje pitnej vody

V tomto regióne sa nachádzajú 2 skupinové vodovody - SKV Tornaľa a V Chanava - Číž a 7 vodovodov jednotlivých. Rimavskosobotský SKV dotuje SKV Tornaľa množstvom $Q = 18 \text{ l.s}^{-1}$ a SKV Chanava - Číž množstvom $Q = 13 \text{ l.s}^{-1}$.

SKV Tornaľa zásobuje pitnou vodou obce Tornaľa, Gemer, Behynce, Lenka, Včelince, Štrkovec, Kráľ, Stránska. Ako zdroj pre SKV sú vodné zdroje o kapacite $Q_{\min} = 20,0 \text{ l.s}^{-1}$ (Behynce). Ďalšie zdroje pitnej vody pre vodovody v meste Tornaľa slúžia vŕtané studne na pravom brehu rieky Slaná, ktorých výdatnosť je $Q=30 \text{ l.s}^{-1}$ v suchom období, pričom VZ dosahujú aj $Q_{\max}=50 \text{ l.s}^{-1}$. Voda je upravovaná v úpravni vody v blízkosti vodných zdrojov. Z nej je prečerpávaná výtlačným potrubím DN

300 do vodojemu 650 m³ s kótou maximálnej hĺbky 237/5 m. Medzi využívané zdroje patrí aj vrt v oblasti Strelnice (25,3 ls⁻¹),

SKV Chanava - Číž - zásobuje pitnou vodou obce Rumince, Chanava, Číž, Rimavská Seč, Lenártovce a Vlkyňa. Ako zdroj pre SKV sú vodné zdroje o kapacite Q_{min} = (20-25 ls⁻¹). (Chanava).

Ostatní obyvatelia sú zásobovaní pitnou vodou z vlastných studní, alebo miestnych drobných výverov. Kvalita vody je ovplyvnená výskytom Fe a Mn, ako aj síranov a amoniakom, čo úzko súvisí s poľnohospodárskou činnosťou v danej oblasti.

Podľa VPP Slaná sa v súčasnosti nenachádzajú v regióne ďalšie výdatné vodné zdroje vhodné pre pitné účely, ktoré by vykryli deficit vo vodných zdrojoch. Zásobovanie regiónu v budúcnosti je uvažované prevzatím vody z iného regiónu (VN Klenovec) pre južnú časť regiónu od Tornale smerom dole. Severná časť má byť zásobovaná z vlastných zdrojov pitnej vody a to VDZ Strelnice.

Bilančná charakteristika pre región podľa VPP Slanej:

Rok	1990	2000	2015	2030
Potreby v l/s	73,99	117,27	120,23	145,34
Kapacita zdrojov v l/s	65,3	88,3	88,3	88,3
Bilancia v l/s	- 8,69	- 51,97	- 54,93	- 80,04

Do územia patrí lokalita minerálnych vôd, ktoré sa v súčasnosti využívajú na rekreačné účely. Ide o chránený prírodný útvar Morské oko – hĺbka 36 m. Dva zdroje minerálnej vody v areály plážového kúpaliska (Morské oko a Šťavica) nemajú stanovené ochranné pásmo v zmysle vyhlášky č. 15/1972 Zb., avšak spadajú do širšieho dočasného ochranného pásma minerálneho zdroja HVŠ-1.

2.6. Rastlinstvo a živočíšstvo

Flóra

Fytogeografické oblasti v území sú viazané na geomorfologickú stavbu územia a je členená na dva základné celky:

- východná časť územia patrí do horskej dubovej zóny, kryštálicko-druhohornej oblasti, jedná sa územie gemerskej pahorkatiny

- západná časť patrí do horskej dubovej oblasti sopečného charakteru – územie údolia rieky Slaná.

Celé územie patrí do oblasti západokarpatskej flóry (Carpaticum occidentale) a do obvodu predkarpatskej flóry (Praecarpaticum).

Pôvodným vegetačným krytom v dotknutom území sú dubovo-hrabové lesy, premiešané s dubovými a dubovo-cerovými lesmi pozdĺž toku Slanej jaseňovo-brestovo-dubové lužné lesy miestami tvrdé lužné lesy. Na časti územia najmä pahorkatinnej je pôvodný vegetačný kryt čiastočne zachovaný. V údoliach je nahradený poľnohospodárskymi kultúrami. Následkom ľudského vplyvu na veľkej časti územia došlo k zmene druhového zloženia v lesných porastoch už v minulosti, preto je nevyhnutná postupná úprava drevinového zloženia tak, aby bolo pre dané stanovištné podmienky optimálne. V súčasnosti sa však ešte stále nezalesňuje ekologicky žiadúcimi druhmi, ale druhmi, ktoré sú k dispozícii. Keďže zalesňovaním by sa malo dosiahnuť založenie odolného, ekologicky stabilného a vhodného porastu, je výber správneho provinienčného zalesňovacieho materiálu dôležitý.

Územie pri svojej mnohotvárnosti a geologickej rôznorodosti, pri veľkej rozlohe lúk, pasienkov a polí, vŕôd a lesov predstavuje aj mnohé, od seba sa líšiace biotopy a teda aj živočíšne spoločenstvá. Predovšetkým sú to živočíšne spoločenstvá polí, lúk a pasienkov, spoločenstvá sídiel, spoločenstvá potokov a riek a spoločenstvá južných pahorkatín.

Fauna

Zoogeograficky celé územie patrí do panónskeho úseku provincie stepí. Pomerne zachovalé lesné spoločenstvá poskytujú prostredie pre život diviakov a vysokej zveri. Oblasti s typickými suchými stanovišťami sa vyznačujú množstvom zástupcov hmyzu. Možno tu nájsť babôčky osikové, perlovce striebrostopásové, ohniváčky, modráčiky ale i najvzácnejšie druhy nočných motýľov ako okáň hruškový a okáň trnkový. Na jar nie je vzácnosťou v mokrinách vidieť mloka veľkého podunajského a mloka obyčajného. Spoločnosť im robia rôzne druhy skokanov a ropuchy obyčajné. Z plazov je najčastejším druhom slepých lámavý. Územie je bohaté aj na vysokú zver: čriedy jeleňa karpatského a srnca hôrneho. Priamo v lese si nachádza žalude sviňa divá. V abovskej časti Bodvianskej pahorkatiny sme so vzácných a ohrozených botanických druhov zaznamenali ohrozenú korunkovku strakatú. Prieskum vstavačovitých rastlín potvrdil výskyt pätnástich druhov orchideí. V Bodvianskej pahorkatine bol doteraz zaznamenaný výskyt sto druhov vtákov. Hniezdi tu bocian čierny, výrik lesný, výr skalný, dudok chochlatý, plamienka driemavá i kuvik plačlivý.

2.7. Súčasná krajinná štruktúra

Riešená lokalita je tvorená najmä poľnohospodársky využívanou pôdou, ktorá tvorí 68,7% z celkovej výmery územia. Najväčšiu časť poľnohospodárskej pôdy tvorí orná pôda celkovo 49,0% územia. Pre územie je charakteristické centrálné osídlenie, s čiastočným rozptýlením v poľnohospodárskych oblastiach.

Územie je najmä v údolí Slanej tvorené prevažne nezalesneným, pomerne husto osídleným, mierne zvlneným terénom s výskytom močarísk a polí. Územie v lokalite Gemerskej pahorkatiny je tvorené hospodárskymi lesmi a pri prechode do nížiny čiastočne lúkami.

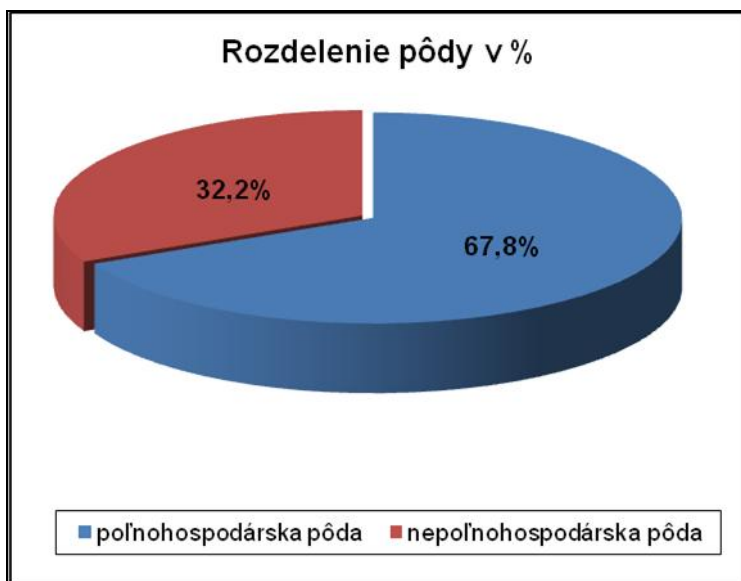
Orná pôda je tvorená veľkými hospodárskymi parcelami, ktoré pôvodne diverzifikovanú krajinu sa premenili na súvislé obhospodarované so solitérmi krovinatej a stromovej vegetácie.

Hospodárske využitie pôdy

MR pri Slanej	SPOLU	poľnohospodárska pôda (ha)						nepoľnohospodárska pôda (ha)				
		orná pôda	vinice	záhrady	ovocné sady	TTP	spolu	lesná pôda	vodná plocha	zastavaná plocha	ostatná pôda	spolu
Kataster	16 211,23	7 938,00	129,30	244,68	43,89	2 641,26	10 997,14	4 044,86	197,79	726,04	245,40	5 214,09
Spolu kataster v %	100,00%	48,97%	0,80%	1,51%	0,27%	16,29%	67,84%	24,95%	1,22%	4,48%	1,51%	32,16%

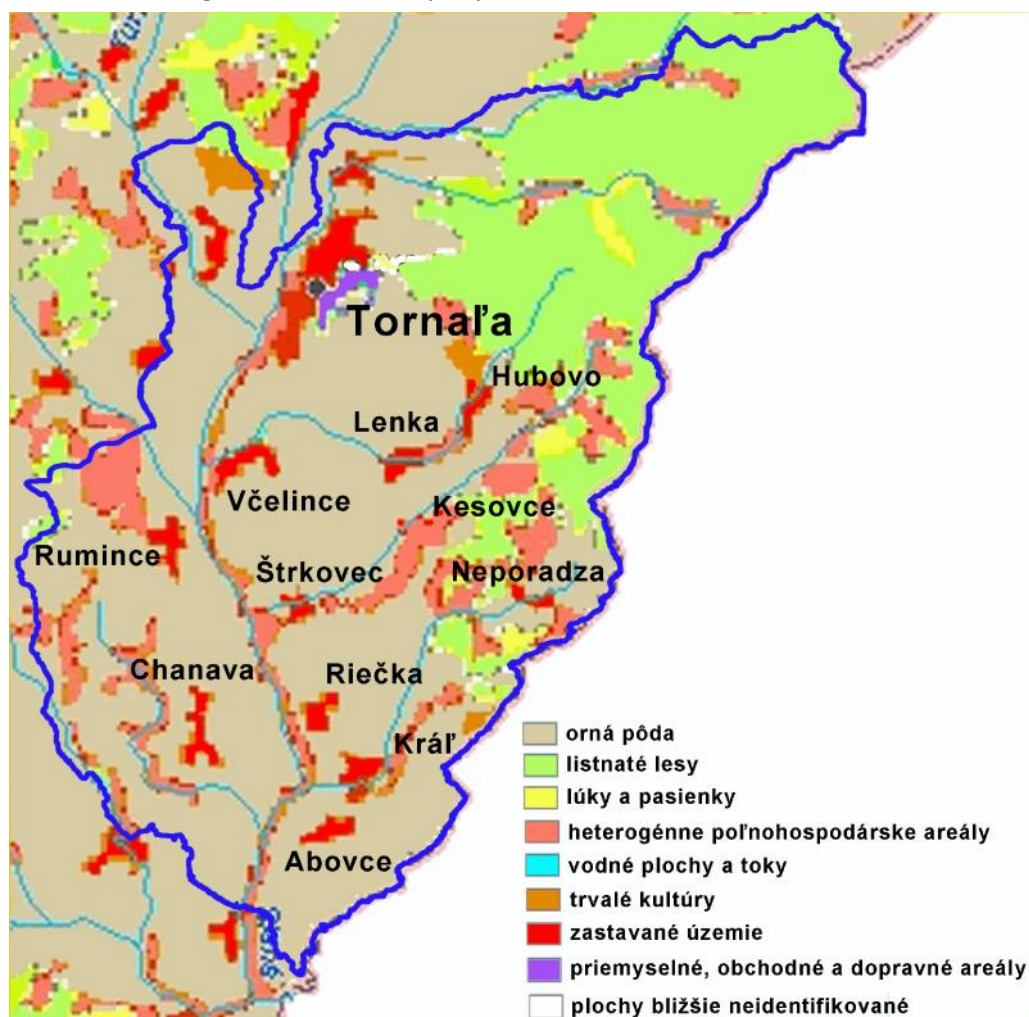
Zdroj: ŠÚ BB 2008

Rozdelenie pôdy podľa jej využitia

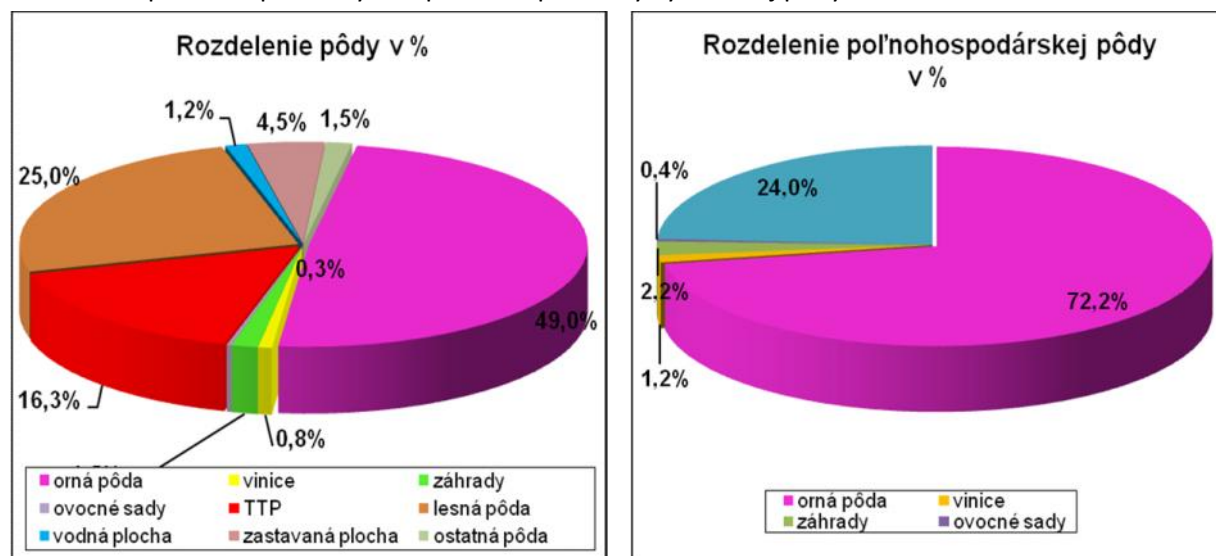
Zdroj: katasterportal 2008

Územie mikroregiónu – rozdelenie pôdy

Zdroj: Atlas krajiny SR 2008

Rozdelenie poľnohospodársky a nepoľnohospodársky využívannej pôdy

Zdroj: KÚ, ŠÚ 2008

Pahorkatina pri Neporadzi

funkcia je produkcia drevnej hmoty. O ťažbu a odber sa starajú Lesy SR, š.p., OZ Revúca.

Dolina Kónského potoka

Hubovský rybník

Zdroj: Gemerland

Výmery zastavaného územia v jednotlivých katastrach mikroregiónu

Obec	Názov KÚ	Kód KÚ	Zastavané územie obce	Mimo ZÚO	Spolu
Abovce	Abovce	800040	457 749	7 741 820	8 199 569
Hubovo	Hubovo	820083	256 084	10 825 780	11 081 864
Chanava	Chanava	820644	956 007	17 971 601	18 927 608
Kesovce	Kesovce	823791	349 878	3 214 508	3 564 386
Kesovce	Dimitrij	823805	0	4 091 649	4 091 649
Kráľ	Kráľ	828076	616 804	10 459 262	11 076 066
Lenka	Lenka	831352	300 321	5 787 983	6 088 304
Neporadza	Neporadza	839680	307 560	6 708 844	7 016 404
Riečka	Riečka	852244	324 680	4 452 075	4 776 755
Rumince	Rumince	853569	524 732	11 529 429	12 054 161

Štrkovec	Štrkovec	861421	579 723	3 772 107	4 351 830
Tornaľa	Tornaľa	860123	3 974 584	38 824 944	42 799 528
Tornaľa	Behynce	802280	444 204	5 771 022	6 215 226
Tornaľa	Starňa	858498	712 862	5 032 303	5 745 165
Tornaľa	Železné	860131	0	3 007 654	3 007 654
Včelince	Včelince	867543	706 634	12 409 459	13 116 093
SPOLU			10 511 822	151 600 440	162 112 262

Zdroj: Katasterportál, 2008

Zastavané územia tvoria iba 6,48% z celkovej výmery územia, čo charakterizuje typ krajiny s centrálnou zoskupenými obydliami.

2.8. Ochrana prírody

2.8.1. Územná ochrana

V zmysle zákona č. 287/1994 Z.z. o ochrane prírody na území mikroregiónu platí 1. stupeň ochrany prírody. Na území nezasahuje žiadne chránené veľkoplošné územie.

Maloplošné chránené územia a útvary				
Kategória	Názov ChKÚ	Výmera územia (m ²)	Typ	Kataster
PP	Morské oko Tornaľa		jaskyňa	Tornaľa
nezaradené	Mŕtve rameno Slanej	31 770	mokrade	Včelince

Územie ani jeho časť nie je zaradená do systému ochrany prírody Natura 2000, celé územie je súčasťou panónskeho bioregiónu. Zaujímavým je územie rieky Slanej a jej mŕtvych ramien z hľadiska ochrany mokradí (podrobnejšie <http://ibot.sav.sk/Richard/Reussia2006.pdf>).

V lokalite Morského oka je zriadený od roku 2007 Náučný chodník pod Správou slovenských jaskýň.

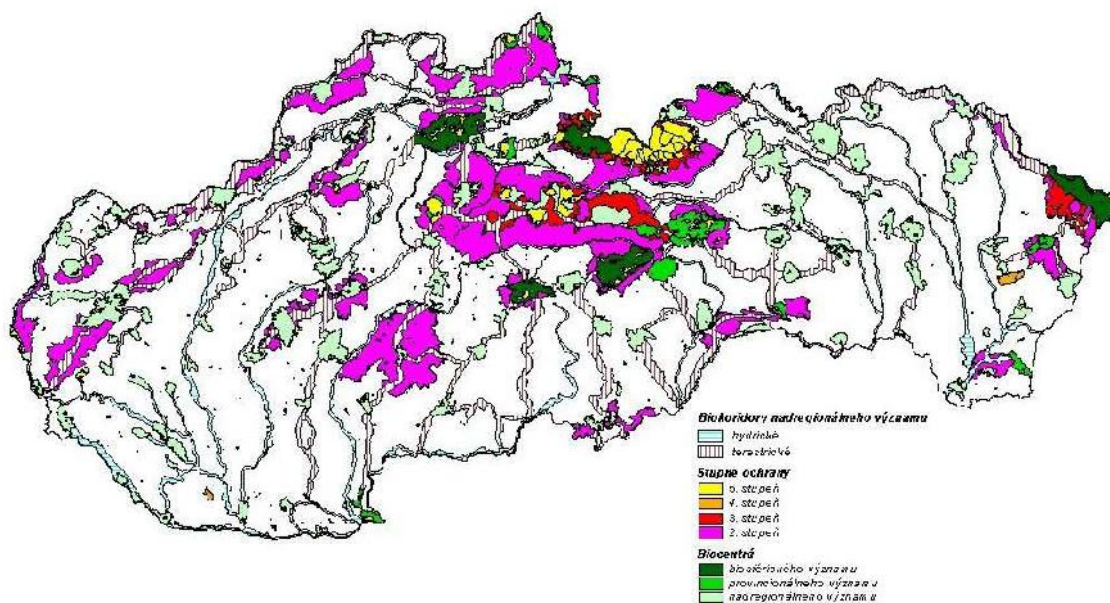
2.8.2. Územný systém ekologickej stability

Územný systém ekologickej stability je zákonom č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny definovaný, ako taká celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ich zložiek a prvkov, ktorá zabezpečuje rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Základ tohto systému predstavujú biocentrá, biokoridory a interakčné prvky, ktoré môžu mať nadregionálny, regionálny, alebo miestny význam.

Ekologická stabilita je v území daná predovšetkým formou využívania územia. Vysoká stabilita jednotlivých celkov vyčlenených v rámci R-ÚSES (regionálny územný systém ekologickej stability) je narušená primárnymi bariérovými prvkami (urbanizácia, doprava), ako aj minimálna narušenosť je sekundárnymi bariérovými prvkami (kontaminácia pôd, poškodenie vegetácie).

Vodný tok Slanej tvorí nadregionálny hydricko-terestrický biokoridor Aluvínium Slaná. Terestrické biokoridory sa tiahnu pozdĺž ekotónových ekosystémov lesných celkov a hrebeňom Nízkych Tatier.

Územný systém ekologickej stability SR.

Zdroj: SAŽP 2008

2.9. Životné prostredie

2.9.1. Environmentálna regionalizácia

Z hľadiska aktualizácie environmentálnej regionalizácie Slovenska (SAŽP, 2002), v ktorej je vyjadrený stav zložiek životného prostredia a najmä miera pôsobenia rizikových faktorov na základe sledovania vybraných enviromikroregiónu patrí medzi územia s rôznorodou environmentálnou kvalitou. Medzi územie 2. stupňa kvality patria katastre mesta Tornaľa a obcí Hubovo, Kesovce a Neporadza. Najhoršia úroveň ekologickej kvality územie je identifikovaná v katastri obce Riečka, kde dosahuje úroveň najnižšieho 5-teho stupňa kvality. Územie mikroregiónu ako celok dosahuje priemerné hodnoty. Ekologická kvalita územia je spojená s typom využívania pôdy v danom území a najvyššie hodnoty dosahuje práve v zalesnených častiach Gemerskej pahorkatiny.

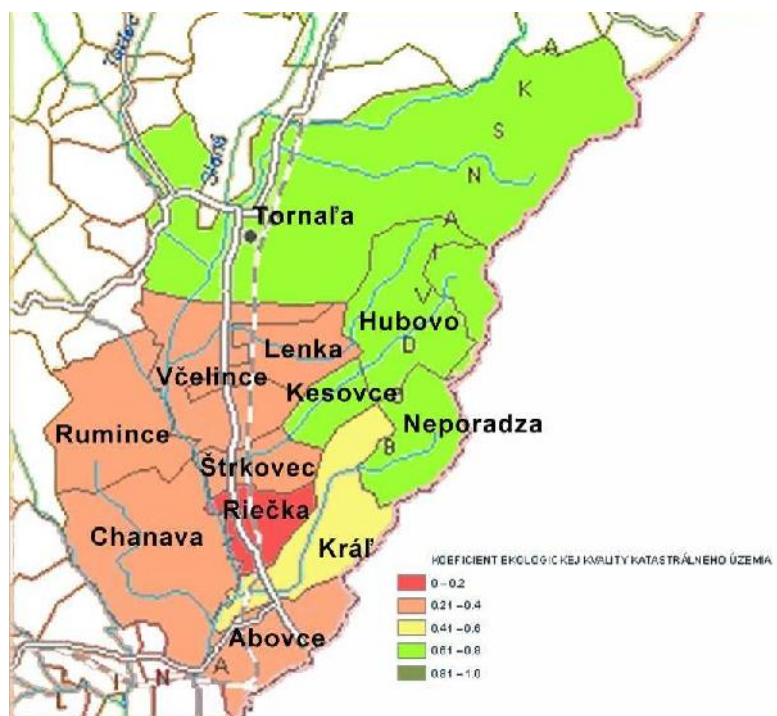
Ekologická kvalita katastrov obcí podľa štruktúry využitia

	<i>Koeficient ekologickej kvality</i>	<i>Stupeň kvality</i>
Abovce	0,21 – 0,40	4
Hubovo	0,61 – 0,80	2
Chanava	0,21 – 0,40	4
Kesovce	0,61 – 0,80	2
Kráľ	0,41 – 0,60	3
Lenka	0,21 – 0,40	4
Neporadza	0,61 – 0,80	2
Riečka	0,00 – 0,20	5
Rumince	0,21 – 0,40	4
Štrkovec	0,21 – 0,40	4
Tornaľa	0,61 – 0,80	2
Včelince	0,21 – 0,40	4

Zdroj: Atlas krajiny 2008

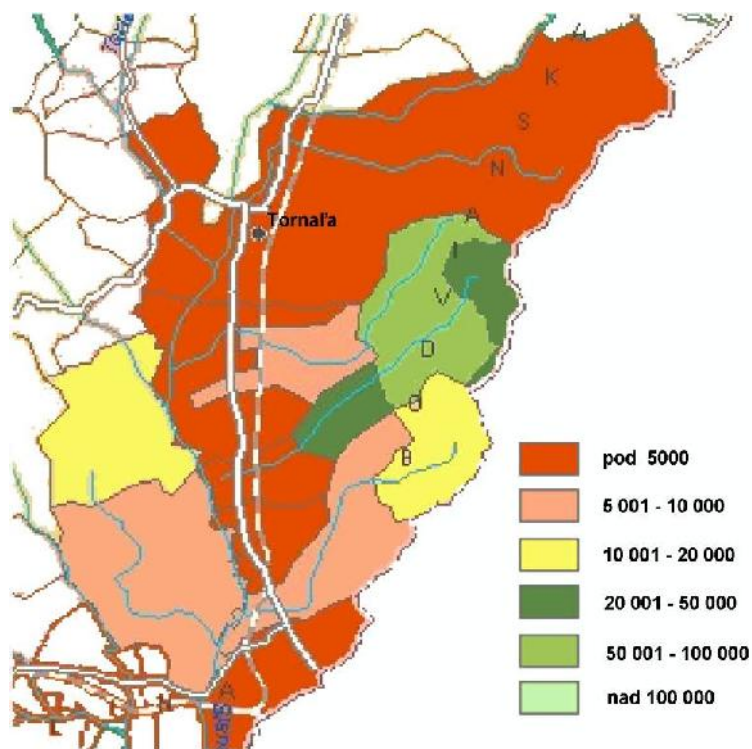

Ekologická kvalita katastrov obcí podľa štruktúry využitia

Zdroj: Atlas krajiny 2008

Pokiaľ prepočítame podiel ekologicky kvalitnej plochy na jedného obyvateľa, tak sa nám situácia v rámci mikroregiónu javí značne ináč:

Zdroj: Atlas krajiny 2008

2.9.2. Kvalita a ochrana vôd

Ochrana vodných pomerov a vodárenských zdrojov vyplýva z piatej časti zákona č. 364/2004 Z.z. (vodný zákon):

- všeobecná ochrana (§ 30 vodného zákona) platí pre celé územie mikroregiónu
- na vybrané časti územia sa vzťahuje aj regionálna – širšia ochrana (§ 31 vodného zákona)

Ďalej sem patrí ochrana povodí vodárenských tokov. Vodárenské toky sú vodné toky, ktoré sa využívajú alebo môžu využívať ako vodárenské zdroje. V Tornali je vyhlásené dočasné ochranné pásma prírodných zdrojov minerálnych stolových vôd. V území sa nachádzajú registrované minerálne pramene Tornaľa: Vrt RH-1 Rozália, Vrt ŠB-12, Stará Šťavica, Vrt HM-5, Vrt HVŠ-1

2.9.3. Odpadové hospodárstvo

Koncepcia odpadového hospodárstva obcí vychádza zo všeobecných zámerov Programu odpadového hospodárstva Slovenskej republiky, ako základného dokumentu pre riadenie odpadového hospodárstva platného na roky 2006 až 2010 a následných koncepčných materiálov na nižších úrovniach riadenia, najmä Program odpadového hospodárstva Banskobystrického kraja. Odpadové hospodárstvo Slovenskej republiky je zabezpečované podľa zákona č. 223/2001 Z.z. o odpadoch, o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákona NR SR č. 327/1996 Z.z. o poplatkoch za uloženie odpadov v znení neskorších predpisov a zákona č. 529/2002 Z.z. o obaloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Odpad z obcí je tvorený prevažne odpadom vyprodukovaným z domácností a ďalším odpadom podobným domovému odpadu z prevádzok v obciach. Významný podiel produkovaného odpadu predstavuje odpad z verejných priestranstiev.

V mikroregióne sa v roku 2006 vyprodukovalo 2 845,4 t komunálneho odpadu, z ktorého sa využilo iba 2,8 t a zneškodneného bolo 2 842,1 t.

<i>k 31.12.2006</i>	<i>Komunálny odpad</i>	<i>Využívaný komunálny odpad</i>	<i>Zneškodňovaný</i>
Abovce	73,7	0,0	73,5
Hubovo	29,0	0,7	28,3
Chanava	132,4	0,0	132,4
Kešovce	11,0	0,0	11,0

Kráľ	101,9	0,0	101,9
Lenka	37,4	1,1	36,4
Neporadza	51,3	0,0	51,3
Riečka	18,2	0,0	18,2
Rumince	61,0	0,0	61,0
Štrkovec	41,0	1,0	40,0
Tornaľa	2 208,1	0,0	2 208,1
Včelince	80,4	0,0	80,0
SPOLU	2 845,4	2,8	2 842,1

Zdroj: ŠÚ BB 2006

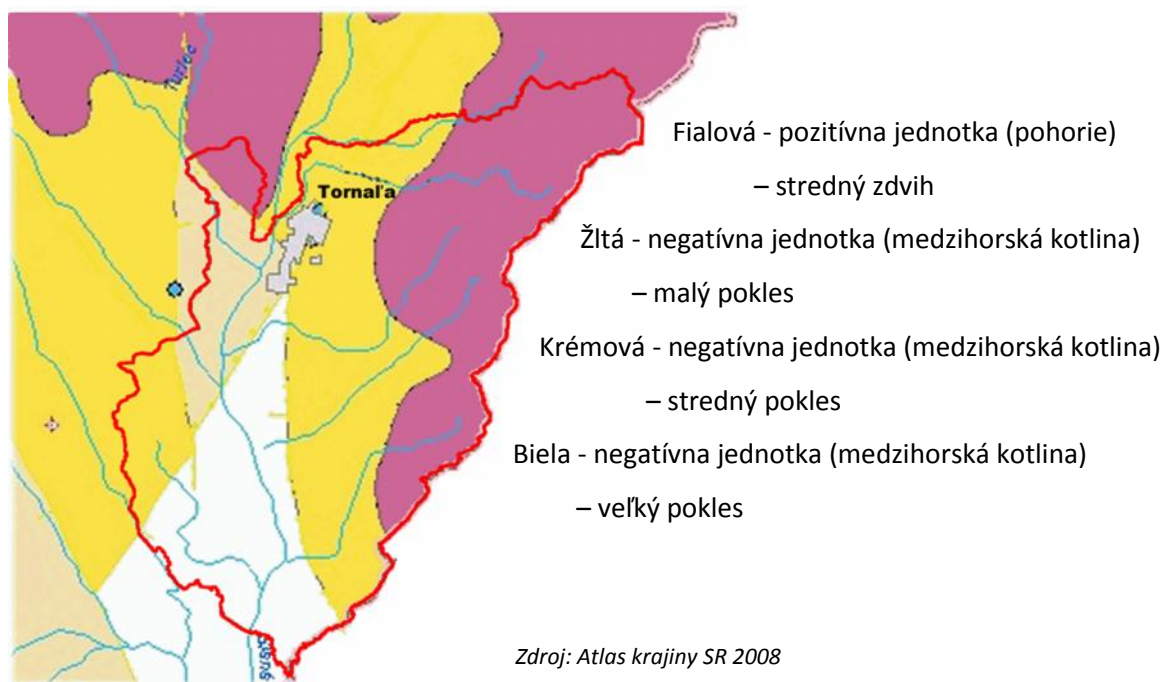
Z hľadiska systému zberu komunálneho odpadu je v obciach využívaný typ zberu komunálneho odpadu do individuálnych, alebo veľko-rozmerových kontajnerov, s následným zvozom. Periodicita zvozu je v obciach prispôbená produkcii odpadu a požiadavkám obyvateľstva.

Odpady sú vyrážané na skládku TKO Brzotín, ide o skládku určenú na ukladanie odpadov, ktoré nie sú nebezpečné. V súčasnom období je separovaný zber v obciach mikroregiónu realizovaný iba čiastočne zameraný najmä na separáciu skla, železného šrotu, papiera a plastov.

2.9.4. Seizmicita

Neotektonická stavba

Pohybové tendencie tektonických blokov

2.9.5. Radónové riziko

Z hľadiska prognózy radónového rizika takmer celá časť územia mikroregiónu patrí do kategórie území so stredným radónovým rizikom. Stupeň radónového rizika vyjadruje riziko prenikania radónu z geologického podložia do stavebných objektov. Stredný a vysoký stupeň radónového rizika, zistený hlavne detailným premeraním stavebného pozemku je podnetom na uskutočnenie protiradónových opatrení pred výstavbou (vyhláška MZ SR č. 406/1992 Zb. o požiadavkách na obmedzenie ožiarovania radónom a ďalšími prírodnými rádionuklidmi).

3. HISTORICKÉ A KULTÚRNE ZDROJE

3.1. História mikroregiónu a územia

Združenie obcí Mikroregión pri Slanej bol založený v roku 2000. Zakladajúcimi obcami boli Chanava, Hubovo, Rumince, Štrkovec, Tornaľa a Včelince. Neskôr sa k nim pripojili obce Abovce, Lenka, Neporadza a Riečka. Oblasťou činnosti spoločenstva je od založenia:

1. Rozvoj miestnej demokracie a partnerskej spolupráce obcí a miestnych subjektov.
2. Koordinácia činností smerujúcich k trvalo udržateľnému rozvoju územia.
3. Vlastná činnosť smerujúca k podpore a oživeniu regionálnej ekonomiky s využitím miestnych zdrojov (revitalizácia územia, pohostinstvo a ubytovanie, reklama a propagačná činnosť, kúpa a predaj tovarov v rozsahu voľnej živnosti, vedenie účtovnej evidencie, poskytovanie služieb pre obyvateľov, kultúra, šport a ďalšie činnosti podľa potreby Mikroregiónu).

História územia mikroregiónu je úzko spätá Gemerským panstvom a históriou uhorských zemianskych rodov, ako boli Abovci, Hanvayovci, Czinegovci, Dancsovci, Szentkirályiovci, Tekesovci, Szalonnaiovci, Soldosovci, Dačovci, Zacharovci, Méhyovci. Tehesovci, Tornallyayovci a ďalší, po ktorých mnohé obce odvádzajú svoj názov v maďarskom, ale aj slovenskom jazyku.

Abovce - Abafalva

Prvá zmienka o obci je z roku 1339 Abafalwa. Neskôr v r. 1382 sa obec nazývala alia Hanua, r. 1920 Abovce; maďarsky Abafalu. Obec v r. 1339 patrila Abovcom. Po r. 1566 obec platila poplatok Turkom. Za morových epidémií v 1. pol. 18 storočia spustla, takže musela byť znovu dosídlená. V 18. a 19. storočí patrila viacerým zemianskym rodinám. V roku 1828 mala 66 domov a 480 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a ovocinárstvom. Koncom 19. stor. tu tkali preberané tkaniny s výrazným geometrickým ornamentom. Poľnohospodársky charakter obce sa nezmenil ani po r. 1918. V rokoch 1938 až 1945 bola obec pripojená k Maďarsku. Pracovala tu ilegálna skupina. Po oslobodení bola časť maďarských obyvateľov vysídlená do Maďarska a do obce sa prisťahovali slovenské rodiny z Rumunska a hornatých častí stredného Slovenska. JRD bolo založené v roku 1950.

Hubovo - Hubó

Obec je listinne doložená z r. 1235 pod názvom Habon. Neskôr sa premenovala na Hubouu (1323), Hubow, Hwba (1449), Hubo (1808), Hubovo (1920); maďarsky Hubó. Vznikla v 11. storočí na území Gemerského hradného panstva. Obyvatelia boli oslobodení od poddanskej povinnosti. V roku 1411 sa obec stala zemianskou. V r. 1828 tu bolo 67 domov a 622 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom. Poľnohospodársky charakter si obec zachovala aj po r. 1918. V rokoch 1938-1944 bolo Hubovo pripojené k Maďarsku. Väčšina obyvateľov pracovala v JRD, ktoré bolo založené v r. 1952.

Chanava - Hanva

Obec sa spomína od r. 1266 pod názvom Honua, neskôr sa premenovala na Hanua (1295), Hamwa (1786), Hanava (1920), Chanava (1927) – maďarsky Hanva. Vyvinula sa na staršom osídlení okolo kláštora, ktorý zanikol v 16. storočí. Chanava patrila rodu Hanva, od polovice 16. storočia Hanvayovcom, Darvasovcom a iným. Roku 1773 mala 31 urbárikov a 12 želiarov. V roku 1828 tu bolo 117 domov a 1352 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom. Ráz obce sa nezmenil ani po r. 1918. V rokoch 1938-44 bola pripojená k Maďarsku. Väčšina obyvateľov pracovala v JRD založenom v r. 1949. Celoobecným sa stalo v r. 1957. Po oslobodení v obci nastala veľká bytová výstavba

Kesovce - Sajókeszi

Obec sa spomína od roku 1232, r. 1347 Kezew, Kezw, 1323 Kezyw, (1337) 1347 Rekche a. n. Kezw, 1786 Keszi, 1920 Kesovce; maďarsky Sajókeszi. Roku 1412 obec patrila Czinegovcom, od 15. stor. Dancsovcom, neskôr iným rodinám. Začiatkom 19. storočia mala 31 domov a 233 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom. Tradičným zamestnaním zostalo aj po r. 1918. V rokoch 1938-44 bola obec pripojená k Maďarsku.

Kráľ - Sajószentkirály

Obec sa spomína od roku 1282. Názov obce je doložený z roku 1828 ako Sanctus Rex, z roku 1300 ako Zenthkyral, z roku 1337 ako Scenthkyral, z roku 1920 ako Svätý Kráľ, z roku 1964 ako Kráľ, maďarsky Szentkirály, Sajószentkirály. Obec patrila Szentkirályiovcom, koncom 16. storočia Rákócziomcom, po konfiškácii rozličným rodinám. Obec spustla za tureckých vojen, v roku 1680 bola vyľudnená, potom znovu osídlená. Začiatkom 19. storočia tu žilo 279 obyvateľov, v roku 1828 mala obec 295 obyvateľov v 43 domoch. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Poľnohospodársky charakter si

obec zachovala aj po roku 1918. V rokoch 1938-1944 bola obec pripojená k Maďarsku. Po oslobodení nastal rozvoj poľnohospodárskej výroby.

Lóc - vznikol na území Gemerského kráľovského panstva. Doložený je v roku 1232. V 13. storočí sa vyvinul na zemiansku obec, ktorá sa v 15. storočí rozčlenila na Horný a Dolný Lóc, ale koncom 15. storočia sa premenila na samotu. V roku 1828 mala 2 domy a 13 obyvateľov.

Lenka - Lenke

Obec sa spomína od roku 1413 ako Nenke, v roku 1427 ako Nenyke, v roku 1808 ako Nižní Lenky, v roku 1920 ako Lenka, maďarsky Lenke. Patrila Szentkirályiovcom. Vyvíjala sa ako poľnohospodárska zemianska obec. Začiatkom 15. storočia sa od nej odlúčila Horná Lehota. Dolná Lehota mala začiatkom 19. storočia 105 obyvateľov, v roku 1828 spolu s Hornou Lehotou mala 50 domov a 430 obyvateľov. poľnohospodársky charakter si obec zachovala aj po roku 1918. V roku 1938 – 1944 bola pripojená k Maďarsku.

Neporadza - Naprágy

Obec sa spomína od roku 1254 ako Neproad, v roku 1323 ako Noprad, v roku 1340 ako Naprad, v roku 1920 ako Naprad', v roku 1948 ako Neporadza, maďarsky Naprágy. Prvá zmienka o obci je z roku 1254, keď ju Belo IV. daroval Hradčanom kráľ hradu Gemer, ale ide o starú slovanskú osadu. V roku 1427 vlastnil v nej Ján de Napragy 12 port a v roku 1431 Vavrinec de Napragy 21 port. Po tureckej okupácii sa zmenila na zemiansku. V roku 1828 mala 46 domov a 363 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. V 19. storočí tu pracoval veterný mlyn. Do roku 1945 bola obcou maloroľníkov, povozníkov a drevorubačov. V rokoch 1938 – 1945 bola pripojená k Maďarsku. Po oslobodení sem presídlili Slováci z Maďarska. JRD bolo založené v roku 1952.

Riečka - Sajórecske

Na území dnešnej obce Riečka bolo sídlisko z doby hallštattskej. Obec sa spomína od roku 1282, ale je staršieho pôvodu. Názov obce je doložený z roku 1282 ako Rechke, z rokov 1337/1347 ako Rekche, Nogrekche, Rekche a. n. Kezw, z roku 1479 ako Alsorechke, z roku 1346 ako Rechke a. n. Kweches; maďarsky Recske, Sajórecske.

V 14. storočí ju dostali do vlastníctva Tekesovci a Szalonnaiovci. Turci ju vypálili v roku 1566, šľachta potom predala pozemky urbárikom, z ktorých sa stali zemaní. V roku 1828 mala 44 domov a 311 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. V rokoch 1938-44 bola obec pripojená k Maďarsku.

Rumince - Runya

Na území dnešnej obce Rumince bolo hallštatské sídlisko. Obec sa spomína od roku 1266 ako Runya, Runa, z roku 1340 ako Nogróna, z roku 1384 ako Kysrunya alias Kyshanwa, Nogrunya, Kysronua alias Kyshanua, z roku 1786 ako Runyo, z roku 1808 Rumnice, z roku 1920 ako Rumince, Rumnice, Runica, v roku 1927 ako Rumince, maďarsky Runya. V roku 1340 sa delila na Malé a Veľké Rumince. Obec patrila Soldosovcom, od 18. storočia viacerým zemepánom. V 16.-17. storočí veľká časť poddaných zutekala. V roku 1773 žilo v obci 19 sedliakov a 4 želiari, v roku 1828 mala 85 domov a 599 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR bola roľníckou obcou. V rokoch 1938-1944 bola pripojená k Maďarsku.

Štrkovec - Kövecses

Obec sa spomína od roku 1323, ale vyvinula sa na staroslovenskom osídlení. Názov obce je doložený z roku 1323 ako Kwesd, z roku 1351 ako Kueches, z roku 1427 ako Koweches, z roku 1920 ako Štrkovec, maďarsky Kövecses. Obec patrila Dačovcom, ktorí tu mali v roku 1427 10 port. Vojny v 16. storočí zapríčinili úbytok obyvateľstva, v roku 1551 tu žilo len 6 sedliakov, v roku 1773 7 sedliakov a 6 želiarov. V roku 1828 mala obec 38 domov a 263 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom.

Včelince - Méhi

Na území dnešnej obce Včelince bolo sídlisko zo staršej doby bronzovej, hromadný nález bronzov zo staršej doby bronzovej, mohylový násyp z mladšej doby hallštatskej. Obec sa vyvinula na staršom osídlení. Spomína sa od roku 1332 ako Mehý, doložená je z roku 1383 ako Mehý, z roku 1948 ako Včelínce, maďarský Méhi, Mehý. Obec patrila hradu Gemer, koncom 12. storočia Zacharovcom, od 14. storočia Méhyovcom a iným rodinám. V roku 1427 mala obec 25 port. V roku 1828 mala 87 domov a 562 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Zamestnanie obyvateľov sa nezmenilo ani po roku 1918. V rokoch 1938-1944 bola obec pripojená k Maďarsku. Väčšina obyvateľov pracuje v poľnohospodárstve, známe je tunajšie zeleninárstvo a kvetinárstvo.

Alkér - po vymretí vlastníkov sa vyľudnil. V roku 1395 sa osada stala vlastníctvom Méhyovcov, zanikla v tureckých vojnách.

Kerepec – obec sa spomína od roku 1232. Patrila Kerepeczyovcom a spríbuzneným rodinám. V druhej polovici 17. storočia sa stala osadou. V roku 1828 mala 6 domov a 38 obyvateľov, ktorí sa zaoberali poľnohospodárstvom.

Láslová – vznikla koncom 13. storočia. Spomína sa od roku 1338. Vyvinula sa na zemiansku osadu. Zanikla v polovici 16. storočia.

Tornaľa - Tornalja

V obci sú sídliskové nálezy otomanskej kultúry zo staršej doby bronzovej, popolnicové pohrebisko pilinskej kultúry zo staršej a mladšej doby bronzovej. Obec sa spomína od roku 1245, ale vznikla na staršom osídlení. Názov obce je doložený z roku 1245 ako Kuuy, z roku 1291 ako Tornalya alias Kewy, z roku 1773 ako Tornallya, z roku 1920 ako Tornaľa, z roku 1948 ako Šafárikovo; maďarsky Tornalja. Neskôr sa názov obce zmenil na Tornaľa. V roku 1291 patrila Tornallyayovcom, ktorí tu v roku 1247 mali 46 poddanských port. Obec sa neskôr delila na Vyšnú, zemiansku a Nižnú, poddanskú, ktoré splynuli iba po zrušení poddanstva. V druhej polovici 16. storočia obyvateľstvo utekalo pred Turkami. V roku 1828 mala obec 96 domov a 622 obyvateľov, v roku 1837 mala 708 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a remeslami. Po postavení železnice sa Tornaľa stáva obchodným a správnym strediskom poľnohospodárskeho okolia, v druhej polovici 19. storočia sídlom slúžnovského obvodu. Počas Maďarskej republiky rád bola okresným sídlom Rady robotníkov, roľníkov a vojakov. Do roku 1945 sa poľnohospodársko-remeselnícky charakter obce takmer nezmenil. Mestská organizácia Komunistickej strany Československa bola založená v roku 1922. V roku 1934 bol štrajk poľnohospodárskych robotníkov. V rokoch 1938-1945 bola obec pripojená k Maďarsku. Tornaľa bola dňa 19. 12. 1944 oslobodená vojskami II. ukrajinského frontu. Na 6 týždňov sa stala sídlom štábu maršala Malinovského. V rokoch 1949-1960 bola sídlom okresu. Rozvoj priemyslu stavebných hmôt, potravinárskeho a odevného. Tornaľa ma priznaný štatút mesta.

Čelen – Obec je listinne doložená z roku 1347 ako vlastníctvo Tornallyayovcov. Zanikla koncom 15. storočia.

Králik – Prvýkrát sa listinne spomína z roku 1291 ako vlastníctvo Tehesovcov, obec sa vyvinula na starších sídliskách pri brode cez Slanú. V roku 1386 mala 26 port. Patrila viacerým zemianskym rodinám. V 17.-18. storočí spustla, pretože ležala pri ceste, po ktorej tiahli vojská. V roku 1828 mala 42 domov a 295 obyvateľov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom. Za I. ČSR obec nadobudla prímestský ráz. V roku 1964 bola pripojená k Tornali.

Lapša – Obec sa spomína od roku 1291. Patrila Tornallyayovcom, spustla za tureckých vojen v polovici 16. storočia a zmenila sa na samotú. V roku 1828 mala 3 domy a 16 obyvateľov.

Zdroj: Vlastivedný slovník Slovenska

3.2. Tradície a kultúra

3.2.1. Tradície

Hlavným zdrojom obživy tunajšieho obyvateľstva bolo oddávna poľnohospodárstvo, pre rozvoj ktorého boli v tomto kraji výhodné podmienky. Tunajší sediaci sa zaoberali najmä pestovaním poľnohospodárskych produktov a chovom hovädzieho dobytku a ošípaných, ale aj povozníctvom, drevorubačstvom v blízkych lesoch, želiarstvom a pod.. Vo Včelinciach boli napríklad tradície zeleninárstva a kvetinárstva, v Abovciach ovocinárstva, v Hubove vinohradníctvom, v Neporadzi pestovaním tabaku. Obyvatelia sa zaoberali zároveň aj remeslami, ktoré boli nevyhnutné pre poľnohospodárstvo a praktický život obyvateľstva, ako napríklad tkalcovstvom (Abovce), mlynárstvom a pod.

3.2.2. Kultúrne a historické pamiatky

Jedným zo zaujímavostí mikroregiónu je bohatosť hmotných kultúrno-historických pamiatok. Na území sa nachádza 18 pamiatok evidovaných v Národnom registri kultúrnych pamiatok Slovenska. Ide o 6 kostolov, 8 kaštieľov a kúrií s parkami, 2 pomníky a 1 fara a vila. Prevládajú pamiatky z obdobia baroka a klasicizmu. Ich stav a formy využívania sú v mnohých prípadoch veľmi zlé.

Zoznam pamiatok zapísaných v národnom zozname kultúrnych pamiatok 2008

<i>Mesto, obec</i>	<i>Katastrálne územie</i>	<i>Číslo ústredného zoznamu KP</i>	<i>Index pamiatkového objektu</i>	<i>Unifikovaný názov KP</i>	<i>Unifikovaný názov PO</i>	<i>Bližšie určenie PO</i>	<i>Doba vzniku</i>	<i>Prevládajúci sloh</i>
Abovce	Abovce	932	2	KAŠTIEĽ S AREÁLOM	BUDOVA HOSPODÁRSKA		1800-1810	klasicizmus
			1		KAŠTIEĽ		1800-1810	klasicizmus
Hubovo	Hubovo	965	2	KOSTOL A ZVONICA	ZVONICA DREVENÁ		90.roky 18.st.	ľudový charakt.
			1		KOSTOL		1776	klasicizmus
Chanava	Chanava	1049	1	FARA A PAM.TAB.	FARA PAMÄTNÁ		50.roky 19.st.	eklekticismus
			2		TABUĽA PAMÄTNÁ		1859	Tompa M.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

	Chanava	967	0	KOSTOL	KOSTOL		1823-1830	klasicizmus
	Chanava	10949	1	KÚRIA S AREÁLOM	KÚRIA		2.pol.19.st.	klasicizmus
			2		MAŠTAĽ		2.pol.19.st.	
			3		KOMORA		2.pol.19.st.	
			4		STODOLA		20.roky 20.st.	
	Chanava	1051	0	POMNÍK	POMNÍK		1940	Tompa M.
	Král'	974	1	KAŠTIEĽ A PARK	KAŠTIEĽ			barok
			2		PARK		18.st.	

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Lenka	Lenka	10978	1	KAŠTIEĽ A SÝPKA	KAŠTIEĽ		2.pol.18.st.	barok
			2		SÝPKA		2.pol.18.st.	barok
Riečka	Riečka pri Králi	995	0	KOSTOL	KOSTOL		1682	barok
Rumince	Rumince	1018	0	KOSTOL	KOSTOL		15.st.	gotika

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Včelince	Včelince	1033	0	KOSTOL	KOSTOL		1773	klasicizmus
Tornaľa	Behynce	934	1	KAŠTIEĽ A PARK	KAŠTIEĽ		50.roky 18.st.	barok
			2		PARK		18.st.	prírodno krajínarský
	Šafárikovo	973	1	KAŠTIEĽ A PARK	KAŠTIEĽ		1.pol.19.st.	klasicizmus
			2		PARK		19.st.	prírodno krajínarský

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

	Šafárikovo	1021	1	KOSTOL S AREÁLOM	KOSTOL		15.st.	barok
	Šafárikovo	10994	0	KÚRIA	KÚRIA		1834	klasicizmus
	Šafárikovo	2933	1	VILA A PAM.TAB.	VILA PAMÄTNÁ	Nie je k dispozícii	20.roky 20.st.	secesia
			2		TABUĽA PAMÄTNÁ			štáb sov. armády
	Starňa	10833	2	KAŠTIEĽ A PARK	PARK		2.pol.19.st.	voľne krajinársky
			1		KAŠTIEĽ		2.pol.19.st.	novobarok

3.2.3. Osobnosti, rodáci

Tompa Mihály	1817-1868	básnik a kňaz
Török Ján, Dr	1834-1897	lekár
Szögedi Anna, Mgr	1950 -	poslankyňa NR SR
Benický Tibor, Mgr	1958 -	výtvarník a pedagóg
Tandler Juraj	1934 -	hudobný skladateľ a pedagóg

Zdroj: internet 2008

3.2.4. Kluby, spolky, združenia

Spolkový a spoločenský život je značne bohatý najmä vďaka občianskym aktivitám v meste Tornaľa.

názov organizácie	oblasť pôsobnosti	počet členov cca.
TORNA A		
Klub dôchodcov	voľno časové aktivity	95
Zmiešaný spevokol Csemadok	folklór	
Slovenský zväz telesne postihnutých	Sociálne služby, voľno časové aktivity	110
Jednota dôchodcov	voľno časové aktivity	115
Matica slovenská	kultúra	140
Divadlo „Bud' alebo“ pri OZ Pro Gemer	ochotnícke divadlo	nezistené
Hudobná skupina UNICUM	kultúra	nezistené
Hudobná skupina – tradície cigánov pri MsKS	folklór	nezistené
Divadelná skupina žiakov ZŠ F. Kazinczyho	ochotnícke divadlo mládeže	nezistené
Euro Infohouse Teledom Tornaľa	regionálny rozvoj	15
Rozvojový spolok povodia Slanej	regionálny rozvoj a cezhraničná spolupráca	9
Spoločnosť kultúrnej antropológie	história, výskum,	
OZ For Human	sociálne služby	
Pro Gemer	regionálny rozvoj	
Združenie moje srdce – Míro Ílo	rómske združenie	
Združenie za spolunažívanie	rómske združenie	
Občianske združenie Radiál		
Občianske združenie Pre národnostné menšiny		
Róm ako občan	rómske združenie	

Spoločný život		
Božena a spol.	rómske združenie	
Cesta nádeje – Láčo drom	rómske združenie	
Farebný svet		
Môj domov – Miro dom	rómske združenie	
Združenie aktívnych Rómov	rómske združenie	
Združenie Európa aj pre Rómov	rómske združenie	
Združenie Európa aj pre Rómov	rómske združenie	
Inteligentný Róm	rómske združenie	
ABOVCE		
Csemadok	kultúra	20
Telovýchovná jednota	šport	50
Klub mládeže	voľno časové aktivity	30
Dobrovoľný hasičský zbor	voľno časové aktivity, ochrana majetku	50
OZ Podvršie	voľno časové aktivity	
Spolok Rómov	rómske združenie	
HUBOVO		
Dobrovoľný hasičský zbor	šport, ochrana majetku	
Poľovnícke združenie Hubert	poľovníctvo, voľno časové aktivity	
Združenie vlastníkov - Hubovo	účelové združenie	
CHANAVA		
Poľovnícke združenie Chanava I	poľovníctvo, voľno časové aktivity	
KRÁ		
Skupina mažoretiek	voľno časové aktivity	13
Folklórna skupina „Šajava“	folklór	25
TJ Krá	šport	70
Klub dôchodcov	voľno časové aktivity	35
Spevácky zbor - ženy	kultúra	8
Cigánska folklórna skupina	folklór	25
Starý páni – futbalisti	šport	20
OZ Kráľovské ozveny	kultúra, voľno časové aktivity	8
Rómske OZ	rómske združenie	38
OZ za rómsku integráciu	rómske združenie	8
LENKA		
Dobrovoľný hasičský zbor	voľno časové aktivity, ochrana majetku	

NEPORADZA		
Dobrovo ný hasi ský zbor	voľno časové aktivity, ochrana majetku	75
RIE KA		
Dobrovo ný hasi ský zbor	voľno časové aktivity, ochrana majetku	
RUMINCE		
Tane ný krúžok Nezábudka	voľno časové aktivity	30
Divadelný krúžok	kultúra, voľno časové aktivity	30
ŠTRKOVEC		
Klub mládeže		
Dobrovo ný hasi ský zbor	voľno časové aktivity, ochrana majetku	
Mužský spevokol	kultúra	
Folklórna detská skupina	folklór	
Združenie žien Slnica	voľno časové aktivity	

3.2.5. Spoločenské aktivity, akcie a tradície

Názov aktivity	Dátum organizovania
TORNAĽA	
Dni mesta Tornaľa	začiatok októbra
Mestské trhy	apríl, október, december
Kráľické dni – otvorenie letnej sezóny pri plážovom kúpalisku	začiatok mesiaca júl
Vatra v mestskej časti Starňa	začiatok mája
Dni maďarskej kultúry	január
Tornaľské kultúrne leto	od apríla do októbra
Deň matiek	máj
Medzinárodný zraz motorkárov	jún
Deň tradícií – medzinárodný folklórny festival	október
ABOVCE	
Fašiangové slávnosti	február
Májové slávnosti, 8.5, deň matiek	máj
Majáles ZŠ, MŠ	jún
Športový deň	júl
Deň obce	august - september

Deň dôchodcov	november
Mikulášske a vianočné slávnosti	december
HUBOVO	
Nezistené	
CHANAVA	
Deň obce	
Deň detí	
Posedenie z dôchodcami	
Kruh priateľov Mihálya Kompu – spevácka súťaž	
KRÁĽ	
Deň obce	jún
Majáles MŠ a ZŠ	jún
Deň dôchodcov	október
Vianočné slávnosti	december
LENKA	
Nezistené	
NEPORADZA	
Táborák s gulášom	9. máj
Deň detí	jún
Deň dôchodcov	november
Mikulášske a vianočné slávnosti	december
RIEČKA	
Nezistené	
RUMINCE	
Deň matiek	
Majáles	
ŠTRKOVEC	
Dni obce	
Súťaž o Najsilnejšiu obec	

4. ĽUDSKÉ ZDROJE - DEMOGRAFIA

4.1. Stav obyvateľstva

Historický vývoj počtu obyvateľov na území mikroregiónu

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950	1961	1980	1970	1991	2001	2007
poč. obyv.	7 424	7 526	8 128	8 590	8 583	8 843	10 411	10 343	11 329	11 567	12 225	12 950	12 985	12 733

Zdroj: ŠÚ BB 2008

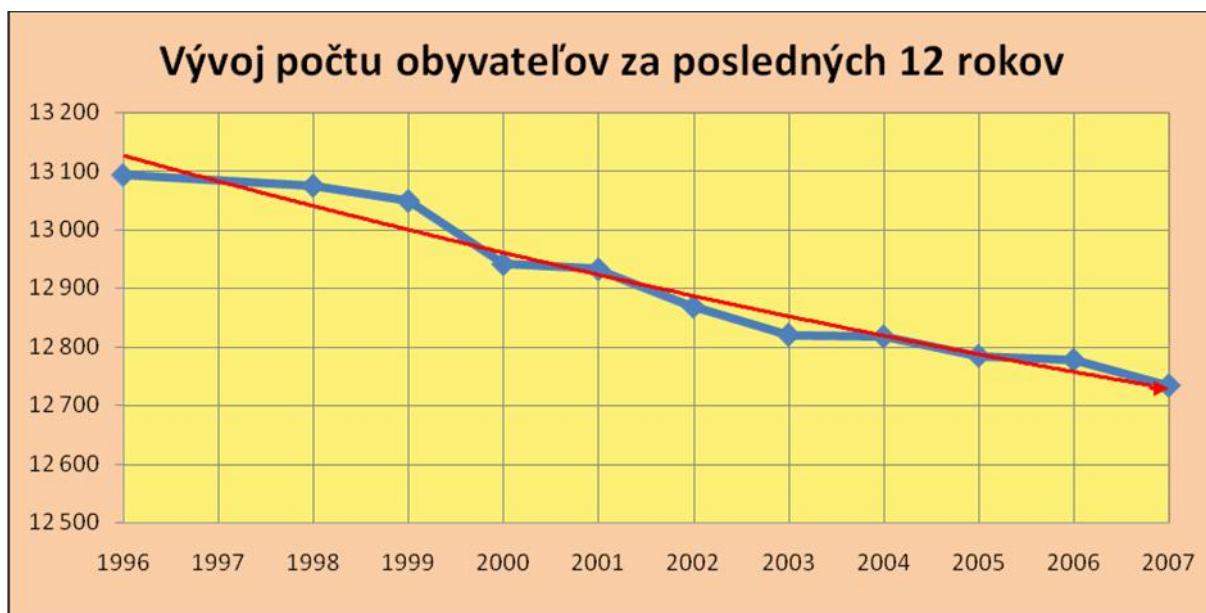

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Počet obyvateľov v mikroregióne má dlhodobu rastúcu tendenciu so spomalením až poklesom v posledných rokoch. kulminoval na hodnote 12 985 obyvateľov. Maximu dosiahol v roku 1991 keď žilo v mikroregióne 12 950 obyvateľov.

Strednodobý vývoj počtu obyvateľov mikroregiónu

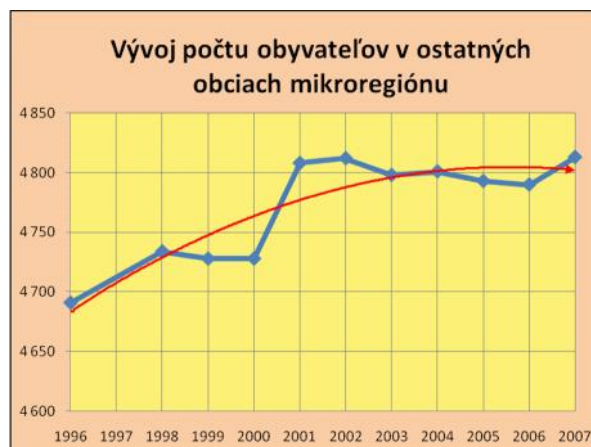
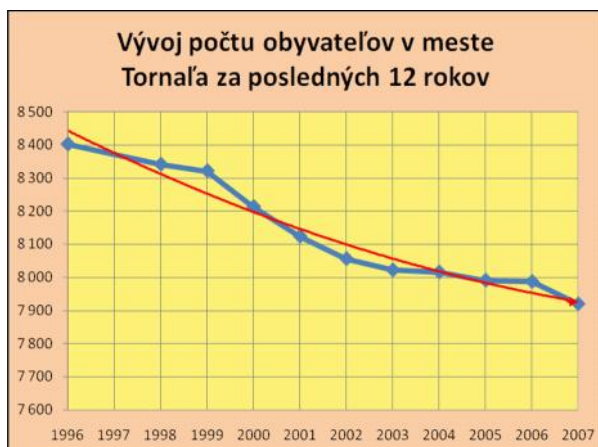
rok	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
poč.obyv.	13 093	13 086	13 075	13 049	12 941	12 932	12 868	12 820	12 817	12 784	12 777	12 733
muži	6 363	6 359	6 325	6 318	6 287	6 239	6 197	6 185	6 180	6 174	6 163	6 138
ženy	6 730	6 727	6 750	6 731	6 654	6 693	6 671	6 635	6 637	6 610	6 614	6 595

Zdroj: ŠÚ BB 2008

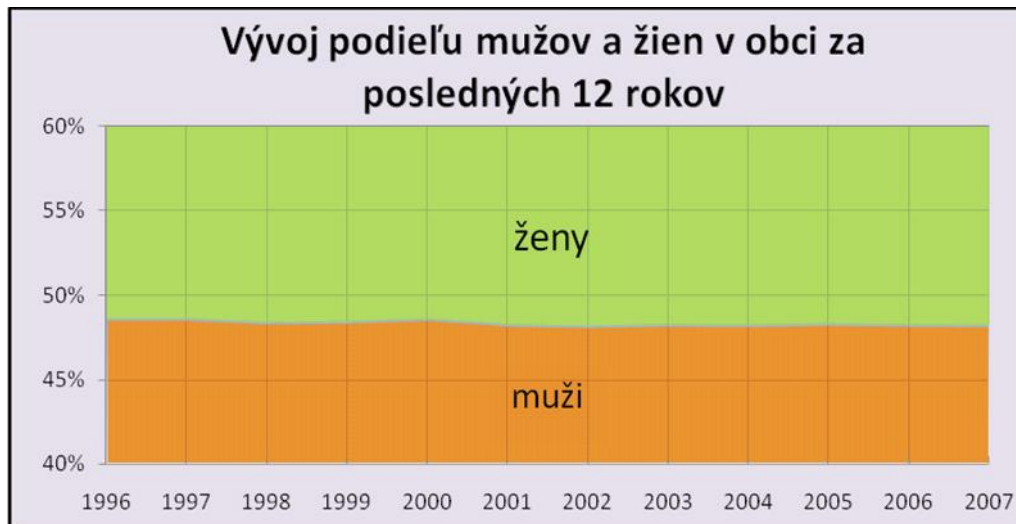
Vývoj za posledných 12 rokov má na rozdiel od dlhodobej tendencie zjavne charakter postupného trvalého poklesu počtu obyvateľov. Vývoj počtu obyvateľov v posledných je v priamej súvislosti so zmenou ekonomickej situácie v obciach a regióne

Situáciu vo vývoji počtu obyvateľov v mikroregióne silne ovplyvňuje najmä vývoj demografie v meste Tornaľa. V porovnaní nasledujúcich grafov je zrejmé, že zatiaľ čo v meste je úbytok obyvateľstva v posledných 12 rokoch veľmi rapídny vo zvyšnom území mikroregiónu naopak môžeme sledovať mierny nárast počtu obyvateľov.

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Z bližšieho pohľadu vo väzbe na pohlavie obyvateľov nám tabuľka aj nasledovný graf demonštruje, že pokles počtu obyvateľov je rovnomerný u oboch pohlaví. Tento trend je zhodný aj pri porovnaní situácie v meste a ostatných obciach, pričom podiel mužskej populácie v obciach je vyšší ako v meste Tornaľa

Zdroj: ŠÚ BB 2008

4.2. Pohyb obyvateľstva

Prirodzený pohyb obyvateľstva v mikroregióne za rok 2007

	Živonarodení spolu			Zomrelí spolu			Prir. prí. (-úbyt.)		
	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy
Abovce	4	2	2	11	4	7	-7	-2	-5
Hubovo	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Chanava	14	9	5	18	10	8	-4	-1	-3
Kešovce	4	3	1	2	0	2	2	3	-1
Kráľ	16	7	9	10	7	3	6	0	6
Lenka	1	0	1	2	2	0	-1	-2	1
Neporadza	6	1	5	5	4	1	1	-3	4
Riečka	2	1	1	2	1	1	0	0	0
Rumince	4	3	1	2	0	2	2	3	-1
Štrkovec	4	1	3	3	1	2	1	0	1
Tornaľa	77	41	36	94	56	38	-17	-15	-2
Včelince	4	3	1	8	5	3	-4	-2	-2
SPOLU	136	71	65	157	90	67	-21	-19	-2

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Migračný pohyb obyvateľstva a celkový pohyb za rok 2007

2007	Pristáhovalí	Vystáhovalí	Prír. (-úbyt.) sťah.			Celk.prír. (-úbyt.)		
	spolu	spolu	spolu	muži	ženy	spolu	muži	ženy
Abovce	15	13	2	4	-2	-5	2	-7
Hubovo	5	1	4	3	1	4	3	1
Chanava	15	16	-1	-2	1	-5	-3	-2
Kesovce	39	4	35	19	16	37	22	15
Kráľ	17	26	-9	-9	0	-3	-9	6
Lenka	1	0	1	0	1	0	-2	2
Neporadza	3	11	-8	-4	-4	-7	-7	0
Riečka	3	6	-3	-1	-2	-3	-1	-2
Rumince	4	8	-4	1	-5	-2	4	-6
Štrkovec	5	8	-3	0	-3	-2	0	-2
Tornaľa	109	159	-50	-27	-23	-67	-42	-25
Včelince	20	7	13	10	3	9	8	1
SPOLU	236	259	-23	-6	-17	-44	-25	-19

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Je zjavné, že v oboch typoch pohybu je konštatovaný pokles, približne v rovnakej výške, pričom objem migračného pohybu takmer dosahuje hodnotu 4% z celkovej populácie mikroregiónu, čo je znakom nestability sociálnej a ekonomickej situácie v území.

4.3. Veková štruktúra obyvateľstva

Veková štruktúra podľa produktivity a pohlavia, údaje k 31.12.2007 za jednotlivé obce

2007		Abovce	Hubovo	Chanava	Kesovce	Kráľ	Lenka	Neporadza	Riečka	Rumince	Štrkovec	Tornaľa	Včelince
muži	predpr	70	11	57	28	88	7	23	23	33	31	621	67
	prod	208	45	213	57	311	69	110	75	138	121	2645	266
	poprod	38	11	57	9	60	12	29	18	34	16	500	37
ženy	predpr	52	7	58	29	96	11	33	10	26	34	560	73
	prod	171	35	207	50	268	62	65	73	108	110	2443	244
	poprod	78	29	110	14	111	31	31	31	58	37	1151	89
Spolu	predpr	122	18	115	57	184	18	56	33	59	65	1181	140
	prod	379	80	420	107	579	131	175	148	246	231	5088	510
	poprod	116	40	167	23	171	43	60	49	92	53	1651	126

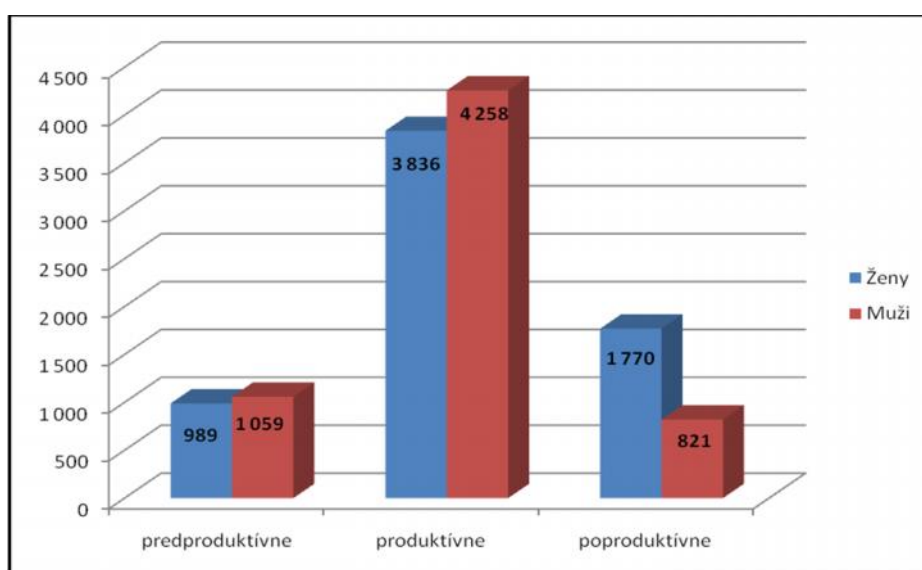
Zdroj: ŠÚ BB 2008

Veková štruktúra podľa produktivity a pohlavia, údaje k 31.12.2007 za celé územie

2007		OBYVATEĽSTVO			SPOLU
		predproduktívne	produktívne	poproduktívne	
Počty	Ženy	989	3 836	1 770	6 595
	Muži	1 059	4 258	821	6 138
	Spolu	2 048	8 094	2 591	12 733
percentá	Ženy	15,00	58,17	26,84	100,00
	Muži	17,25	69,37	13,38	100,00
	Spolu	16,08	63,57	20,35	100,00

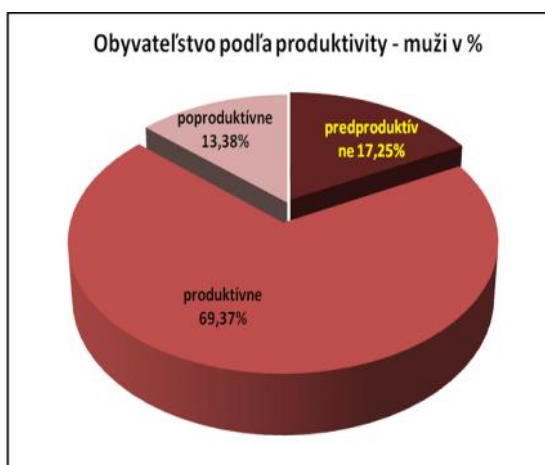
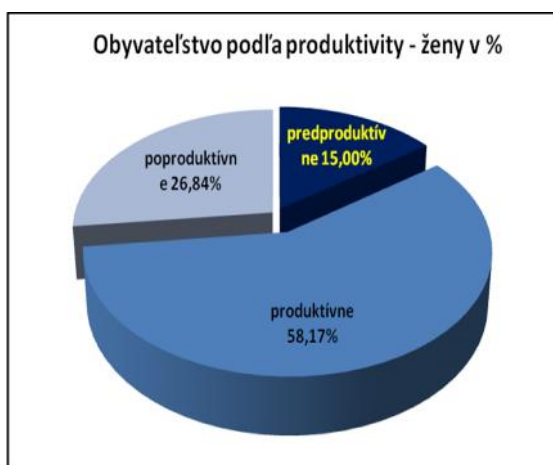
Zdroj: ŠÚ BB 2008

Veková štruktúra podľa produktivity a pohlavia, údaje k 31.12.2007 za celé územie

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Veková štruktúra podľa produktivity u jednotlivých pohlaví k 31.12.2007

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Ekonomicko-demografické indexy

	muži	ženy	spolu
Index starnutia	77,53	178,97	126,51
Index vitality	128,99	55,88	79,04
Index ekon. závislosti mladých	24,87	25,78	25,30
Index ekon. závislosti starých	19,28	46,14	32,01
Index ekon. zaťaženia	44,15	71,92	57,31

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Ekonomicko-demografické indexy vykazujú vekový stav populácie podpriemerný v porovnaní s okolitým regiónom. Pričom je ešte otázne nakoľko odrážajú vekové štruktúry skutočnú ekonomickú aktivitu obyvateľstva v súčasnosti.

Relatívne nízke je zastúpenie obyvateľov v predproduktívnom veku, najmä v porovnaní so skupinou v poproduktívnom veku – Index ekon. závislosti mladých má v celkovom súčte o takmer 7 bodov menej ako Index ekonomickej závislosti starých občanov.

Stredný priemerný vek obyvateľstva v mikroregióne je vyšší ako priemer populácie okolitého regiónu

	muži	ženy	spolu
Stredný priemerný vek	36,28	39,94	38,18

Zdroj: ŠÚ BB 2008

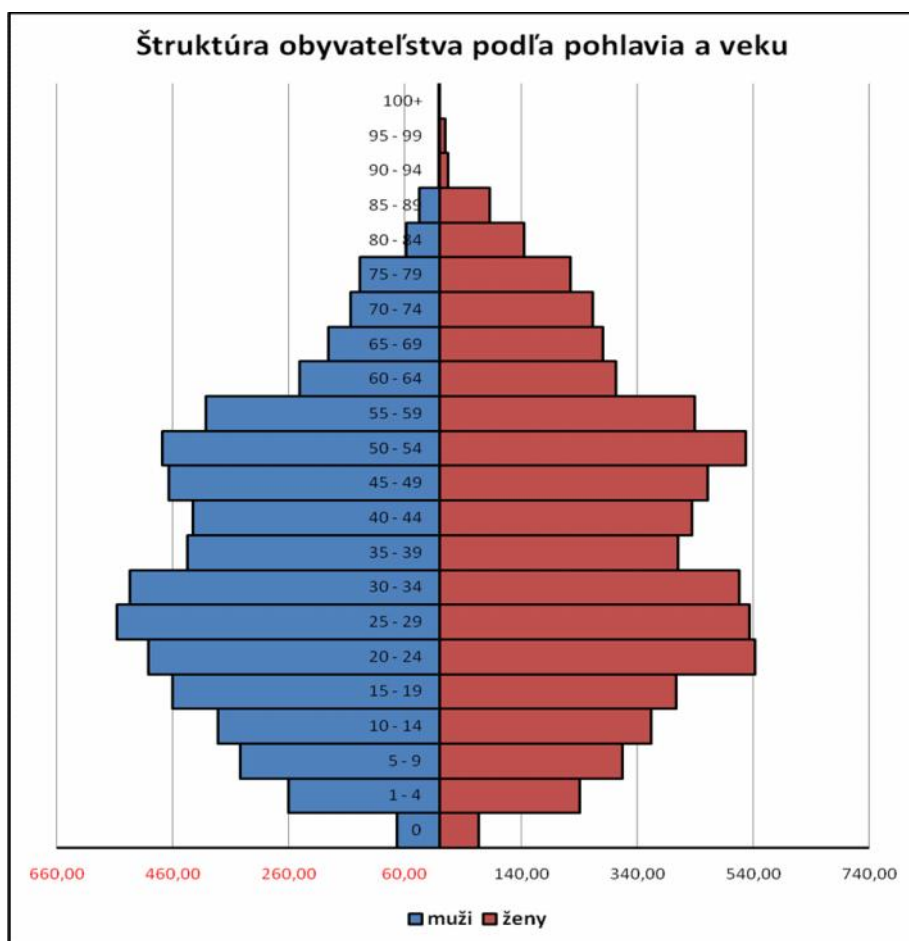
Demografická štruktúra obyvateľstva a jej tendencie sú pre mikroregión relatívne pozitívne, čo v konečnom dôsledku má vplyv na rozvoja celej ekonomickej udržateľnosti v lokalite. Značný pokles počtu obyvateľov vo predproduktívnom veku čiastočne znižuje možnosti vnútornej dynamiky rozvoja z dlhodobého hľadiska.

Index starnutia predstavoval k 31.12.2007 hodnotu 126,51 (na 1000 detí do 15 rokov pripadalo 1265 osôb v poproduktívnom veku). Rozdiel v počte medzi mužmi a ženami v poproduktívnom veku je pomerne výrazný. Priemerný vek obyvateľov mikroregiónu je: 38,18 roka.

V porovnaní s okolitým územím sa veková skladba z hľadiska produktivity v mikroregióne pohybuje v podpriemerných číslach okresov; napríklad Index starnutia populácie okresu Revúca je 107,80 , pre okres Rimavská Sobota 108,96 a priemerný stredný vek obyvateľstva v okrese Revúca je 36,98 a v okrese Rimavská Sobota 37,09.

Je zjavný stav prestárleho obyvateľstva v mikroregióne, čo z hľadiska komplexného sociálno-ekonomického vývoja územia nie sú dobré demografické východiská.

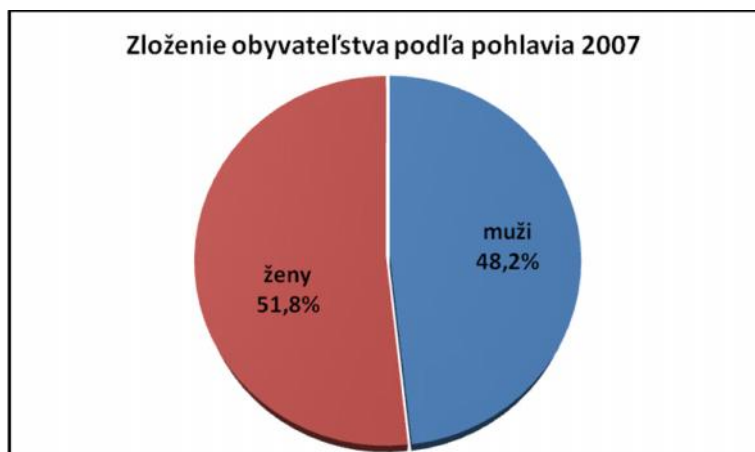
Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu podľa veku a pohlavia k 31.12.2007

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Veková pyramída vykazuje vcelku dobrú vyváženosť jednotlivých vekových skupín, ako aj vyváženosť medzi jednotlivými pohlaviami vo vekových skupinách. Výrazný nepomer medzi pohlaviami je najmä v seniorských skupinách už nad 60 rokov v neprospech mužskej populácie.

Štruktúra obyvateľstva mikroregiónu podľa pohlavia

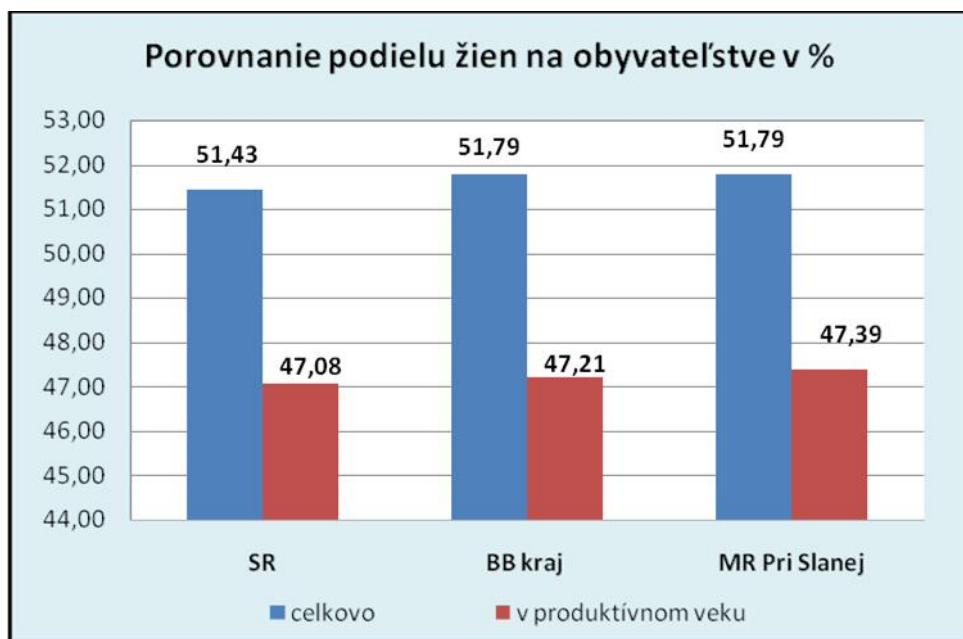

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Porovnanie demografie 2007

Územie	Trvale bývajúce obyvateľstvo			Podiel žien v %	Produktívne obyvateľstvo			Podiel žien v %
	Spolu	Muži	Ženy		Spolu	Muži	Ženy	
SR	5 400 998	2 623 127	2 777 871	51,43	3 460 723	1 831 349	1 629 374	47,08
BB kraj	654 668	315 645	339 023	51,79	417 783	220 566	197 217	47,21
MR Pri Slanej	12 733	6 138	6 595	51,79	8 094	4 258	3 836	47,39

Zdroj: ŠÚ BB 2008

Zdroj: ŠÚ BB 2008

V oblasti vekového zloženia obyvateľstva podľa skupín produktívneho veku vykazuje mikroregión vyrovnaný podiel žien v porovnaní s priemerom SR, alebo kraja.

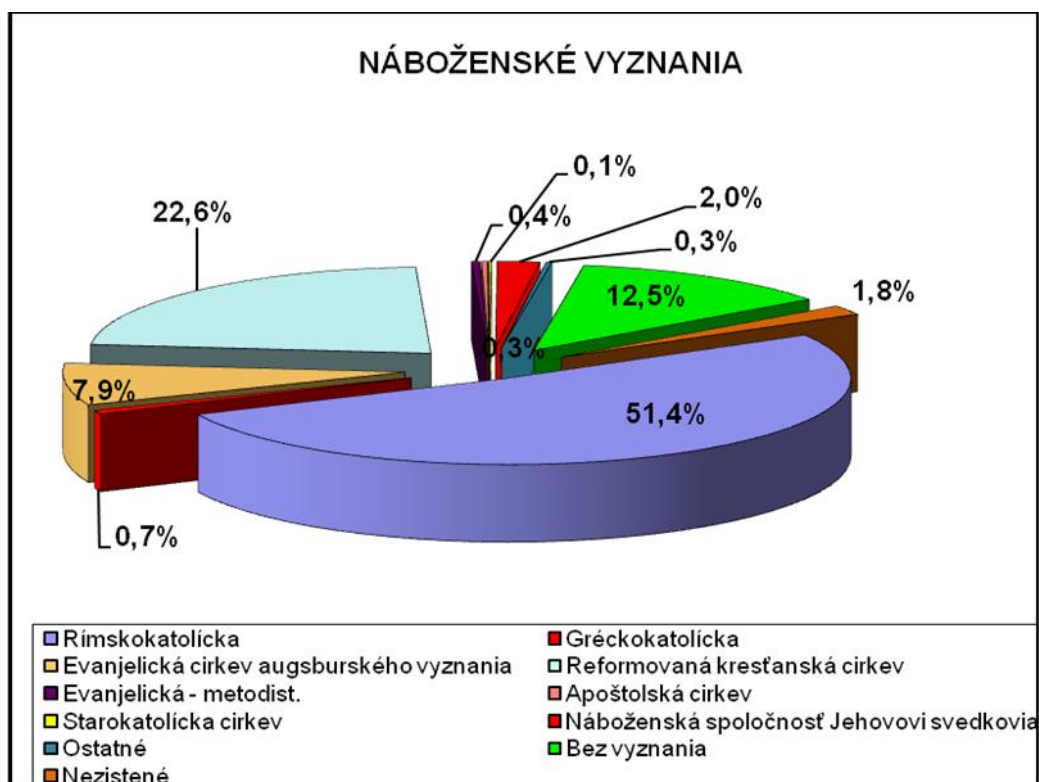
4.4. Vierovyznanie

Štruktúra obyvateľstva podľa vierovyznania vykazuje výraznú rozmanitosť v porovnaní s inými regiónmi. Viac ako polovica obyvateľov (51,41%) sa hlási k rímskokatolíckemu vyznaniu. Druhú najpočetnejšiu skupinu (22,63%) tvoria veriaci reformovanej kresťanskej cirkvi. Evanjelická cirkev augsburského vierovyznania je treťou najväčšou skupinou veriacich (7,86%). Pomerne vysoký je podiel občanov bez vyznania – až 12,5%

Štruktúra obyvateľov podľa vierovyznania

SODB 2001	Spolu	%
Rímskokatolícka	6 675	51,41
Gréckokatolícka	94	0,72
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	1 020	7,86
Reformovaná kresťanská cirkev	2 938	22,63
Evanjelická – metodistická cirkev	50	0,39
Apoštolská cirkev	37	0,28
Starokatolícka cirkev	17	0,13
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia	259	1,99
Ostatné	35	0,27
Bez vyznania	1 627	12,53
Nezistené	233	1,79
Spolu	12 985	100,00

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

4.5. Národnostné zloženie

V území mikroregiónu výrazne prevažuje príslušnosť k maďarskej národnosti. Z údajov Štatistického úradu je to až 65,23% obyvateľstva. Rozdiel oproti údaju v uvedenej tabuľke je spôsobený úpravou údajov ŠÚ, ktorý vychádza z informácií podľa toho, ako sa obyvatelia hlásia k niektorej národnosti. Problém nastáva práve pri evidencii Rómskej populácie, ktorej značná časť sa nehlási k svojmu etniku zo zrejmých sociálnych dôvodov. Využili sme údaje z Mapingu rómskych osád, ktorý v roku 2004 realizoval Úrad splnomocnenkyne vlády SR pre rómske komunity. Tieto údaje boli banskobystrickom kraji aktualizované v priebehu roku 2007.

Štruktúra obyvateľstva podľa národnosti k 31.12.2006

k 31.12.2006	počet	%
Slovenská	2 384	19,11%
Maďarská	5 733	45,94%
Ukrajinská	8	0,06%
Česká	51	0,41%
Rómska	4 199	33,65%
Ostatné	103	0,83%
Spolu	12 478	100,00%

Zdroj: ŠÚ 2006, Mapping rómskych osád 2004/2007

Podľa údajov ŠÚ je podiel Rómskej menšiny v území mikroregiónu 8,04% (1003 obyvateľov), podľa údajov Mapingu je to 33,65% (4199 obyvateľov), čo je viac ako štvornásobný rozdiel. Pre účely reálneho zhodnotenia situácie v území považujeme za správnejšie uvádzať skutočné údaje, vzhľadom na vplyv Rómskej menšiny na sociálny, ale aj ekonomický vývoj regiónu. Podrobné výstupy z Mapingu Rómskych osád sú uvedené v **Prílohe č.1**

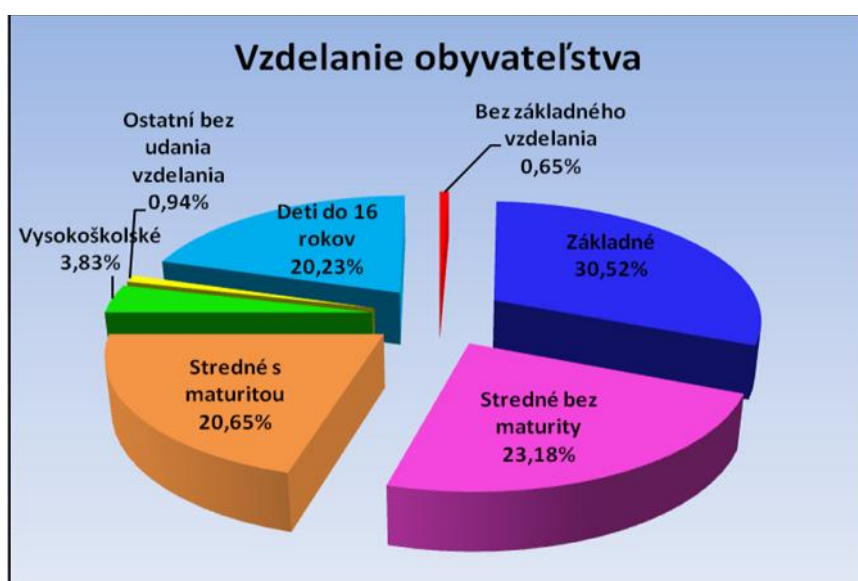
4.6. Vzdelanie

	Bez základného vzdelania	Základné	Stredné bez maturity	Stredné s maturitou	Vysokoškolské	Ostatní bez udania vzdelania	Deti do 16 rokov	Úhrn
Abovce	2	226	151	93	4	2	128	606
Hubovo		66	31	30	8	0	19	154
Chanava	8	258	160	114	17	3	161	721

Kesovce		64	20	0	2	0	32	118
Kráľ	12	299	243	137	10	9	222	932
Lenka		59	63	49	1	0	30	202
Neporadza	21	128	56	23	3	0	62	293
Riečka		97	46	27	0	0	57	227
Rumince	3	144	106	76	3	2	92	426
Štrkovec		132	83	80	8	0	74	377
Tornaľa	37	2 259	1 866	1 929	425	82	1 571	8 169
Včelince	1	231	185	124	16	24	179	760
Celkovo	84	3 963	3 010	2 682	497	122	2 627	12 985

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

Štruktúra vzdelania obyvateľstva mikroregiónu

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

Údaje o vzdelanostnej úrovni obyvateľstva sú zo Sčítania obyvateľstva v roku 2001, je zrejmé, že za 7 rokov sa situácia čiastočne obmenila, pričom je tendencia presunu časti obyvateľstva zo stredným vzdelaním bez maturity do skupiny s ukončenou maturitou. Napriek tomu podiel obyvateľstva s ukončeným maximálne stredným vzdelaním bez maturity tvorí takmer 55%, čo je veľmi vysoký podiel. Priemerný počet vysokoškolsky vzdelaných obyvateľov je o polovicu menší ako priemer v Banskobystrickom kraji. Tieto údaje sú však aktuálne za rok 2001, zistené počas Sčítania obyvateľstva bytov a domov SR. Vzhľadom na trend posledných rokov je možné očakávať určitý posun smerom k zvyšovaniu počtu stredoškolsky vzdelaných s maturitou na úkor vzdelania bez maturity.

Vzdelanostnú situáciu hodnotiť ako značne podpriemernú až zlú. Tento stav má aj bude mať v dlhodobom výhľade dopad na problém zamestnania sa obyvateľov mikroregiónu a rozvoj vnútorných zdrojov.

5. MATERIÁLNE A FINANČNÉ ZDROJE

5.1. Bývanie.

Sídlné miesta - obce plnia najmä funkciu základnej vybavenosti, bývania, kultúry, rekreácie a športu. Poväčšine sa jedná o *skupinovú cestnú zástavbu, prípadne o koncentrovanú zástavbu* väčšia časť zástavby pochádza z 19. stor. a 1. pol. 20. stor., ktorá bola v povojnovom období výrazne doplnená o novú výstavbu.

Základné údaje o domovom a bytovom fonde za rok 2001

Domy spolu	Trvale obývané domy	Byty spolu
2 890	2 054	4 443

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

Nakoľko aktuálne stav sa oproti situácii v roku 2001 značne zmenil, neuvádzame podrobné údaje o domovom a bytovom fonde.

Značnú časť bytového fondu tvoria byty v objektoch z trvanlivejších stavebných materiálov, ale významnú časť predstavujú i byty v pôvodných objektoch.

Najväčšiu skupiny tvoria domy vybudované v 70-tych a 80-tych rokoch, jedná sa takmer o 41% všetkých domov. Od roku 1980 do súčasnosti bol domový fond viac rekonštruovaný a časť objektov je *novostavieb*. O pôvodné objekty je značný záujem na rekreačné využitie. Neobývané domy iba v menšej časti plnia úlohu rekreačných objektov.

Veková štruktúra domového fondu

	do 1899 a nezistené	1900 - 1919	1920 - 1945	1946 - 1970	1971 - 1980	1981 - 1990	1991 - 2001	spolu	Z toho 1996 - 2001
Abovce	2	2	34	77	36	19	8	178	2
Hubovo	4	2	5	38	4	3	-	56	0
Chanava	5	9	24	107	42	24	16	227	5
Kesovce	4	6	16	14	-	-	-	40	-
Kráľ	5	8	11	155	58	40	14	291	6
Lenka	1	-	7	39	10	10	4	71	3
Neporadza	1	14	14	31	5	1	1	67	0

Riečka	1	2	9	28	12	7	4	63	2
Rumince	1	7	12	63	17	6	6	112	4
Štrkovec	2	3	6	57	22	20	6	116	2
Tornaľa	107	87	252	747	491	738	138	2 560	24
Včelince	4	16	13	97	47	16	6	199	3
Celkovo	137	156	403	1 453	744	884	203	3 980	51

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

Pri zohľadnení demografického vývoja, vekovej štruktúry obyvateľstva a záujmu o pôvodné objekty pre rekreačné využitie, predpokladáme stabilizáciu a postupný mierny rast bytového fondu a zároveň vylepšovanie priestorových podmienok.

5.2. Základná infraštruktúra

Súhrnný prehľad stavu základnej infraštruktúry v mikroregióne

Názov infraštruktúry	Jednotka	Množstvo	Typ*	Stav*
Dopravná infraštruktúra				
Cesty I. triedy	km	29,4 km		vyhovujúci
Cesty II. triedy	km	5,9 km		vyhovujúci
Cesty III. cesty	km	26,1,0km	asfalt, betón,	čiastočný
Miestne komunikácie	km	47,7 km	prašný povrch 34,9 km	nevyhovujúci
Chodníky	km	39,8 km		
Parkoviská	počet/kapacita	nezistené		
Železnica	km	18,2 km		
Železničné zastávky	počet	5		
Autobusové zastávky	počet	26		100%
Autobusové linky miestne	počet	3		
Autobusové linky diaľkové	počet	11		
Environmentálna infraštruktúra				
Kanalizácia	počet obcí	1	Tornaľa	
Čistička OV	kapacita evkiv.	nezistené	Tornaľa	

Komunikačná infraštruktúra				
TV vysielanie	počet staníc	6	STV1,STV2, Markíza, MTV1, TV2, RTL Club	100%
Káblková televízia	obce	3	Tornaľa, Abovce, Včelince	
Mobilné siete	počet operátorov	3	Orange, T-mobile, O2	100%
Telefónna sieť	počet digitálnych ústrední	1	digitálna	
Internet	počet poskytovateľov	nezistené	DSL, analóg, WIFI, mobilná sieť	
Technická infraštruktúra				
Plyn	počet odberateľov	395	Tornaľa	
Vodovod	obce	10		
Elektrina		22kV	majiteľ: SSE	

Zdroj: obce 2008, SSC 2008

5.2.1. Doprava

Širšie dopravné vzťahy

Napojenosť mikroregiónu na nadradenú dopravnú sieť je veľmi dobrá. Územím prechádza severojužná trasa európskej dopravnej siete triedy „B“ - E 571 (Rakúsko -) Bratislava – Zvolen – Košice (- Ukrajina), v jeho severnej časti. Najbližšou trasou pomocnej triedy „A“ je E 77 Pskov - Riga - Siauliai - Tolpaki - Kaliningrad ... Gdańsk - Elbląg - Varšava - Radom - Krakov - Trstená - Ružomberok - Zvolen – Budapešť.

Z pohľadu európskej dopravnej siete je najbližšou cestnou trasou

Na železnici je riešené územie dostupné tzv. „južnou trasou“ I. kategórie č.160 Nové Zámky/Palárikovo - Šurany - Levice - Kozárovce - Zvolen - Lučenec - Lenartovce - Rožňava - Košice, ktorá tvorí železničnú kostru Banskobystrického kraja a prechádza osou mikroregiónu. Táto trať nie je zaradená do hlavnej európskej siete

Významná je poloha mikroregiónu vzhľadom na prepojenie sever – juh a spojenie Slovenska s maďarskom vďaka hraničnému (cestnému aj železničnému) prechodu Kráľ - Bánréve. Dostupnosť hlavného mesta z mikroregiónu je v 300 - 340 minút. Dostupnosť krajského mesta je v rozpätí 150-180 minút.

Základná cestná sieť

Cesty I triedy:

- I/50 hranica katastra Stránska/Behynce – Behynce – (prerušenie 1,0 km kataster Gemer) - Tornaľa – Starňa – hranica katastra Starňa/Gemer 7,1 km
- I/50B obchvat mesta Tornaľa kataster Stránska/Včelince – kataster Starňa/Gemer 9,1 km
- I/67 Kráľ (hranica) – Tornaľa križovatka I/50 (ďalej spoločne) 13,2 km

Spolu 29,4 km

Cesty II triedy:

- II/532 Behynce (križovatka I/50) - hranica katastra Behynce/Otročok 2,2 km
- II/571 Abovce – Rimavská Seč – Rimavská Sobota (hranica katastra Abovce/Lenártovce) 3,7 km

Spolu 5,9 km

Cesty III triedy:

- III/571039 Lenártovce – Chanava - Rumince – hranica katastra Včelince/Stránska 10,9 km
- III/067001 Štrkovec – Neporadza 5,2 km
- III/067002 Štrkovec – Kesovce 3,2 km
- III/067003 križovatka II/67– Lenka – Hubovo 4,4 km
- III/067004 križovatka III/571039 – Včelince - križovatka II/67 2,0 km
- III/532001 križovatka II/532 – hranica katastra Behynce/Žiar 0,4 km

Spolu 26,1

Celkovo základná cestná sieť 61,4 km; 4,82 km/1000 obyvateľov

Miestne komunikácie a chodníky

	miestne cesty	z toho bezprašné	Chodníky
Abovce	1	0,6	2,9
Hubovo	1,5	0,5	0
Chanava	2	2	1,3
Kesovce	1,5	1,5	0
Kráľ	3,3	2,8	2,8
Lenka	1,2	0,6	0
Neporadza	2,6	2,1	0
Riečka	0,8	0,5	0,4
Rumince	3,4	3,4	0
Štrkovec	1	1	0,6
Tornaľa	26	17,6	30
Včelince	3,4	2,3	1,8
Celkovo	47,7	34,9	39,8

Zdroj: ŠÚ SODB 2001

Kapacitne všetky uvedené komunikácie vyhovujú. Kvalitatívne vyhovuje iba cesta I/50B a čiastočne I/67. Miestne komunikácie, ktoré sú v niektorých častiach betónové alebo dokonca prašné si vyžadujú rekonštrukciu a opravy.

O údržbu miestnych ciest sa starajú miestne samosprávy, regionálnu cestu má na starosti OSC Banská Bystrica, cesty I triedy sú pod národnou správou. Benzínová pumpa sa v nachádza v obci Abovce a dve v meste Tornaľa.

Zdroj: SSC 2008

Železničná sieť

Územím prechádza tzv. „južná vetva“ v celkovej dĺžke 18,2 km, s hraničným železničným prechodom (nákladný) a so zastávkami Tornaľa (rýchliková), Abovce, Riečka, Štrkovec, Včelince.

Jedná sa o železničnú trať č. 160 Zvolen – Fiľakovo – Košice, ktorá je v súčasnej dobe jednokoľajová, neelektrifikovaná. Železničná stanica v Tornaľi je zmiešanou stanicou III. Kategórie pre nákladnú dopravu a osobnú prepravu. Denne prejde traťou 25 osobných a 15 nákladných vlakov.

Letecká doprava

Vzdialenosť obcí od najbližších letísk Sliač, Poprad a Košice je 100-110 km. Všetky tieto letiská sú zaradené do siete letísk pre medzinárodnú dopravu.

5.2.2. Odkanalizovanie a čistenie odpadových vôd

Kanalizácia s rozostavanou ČOV je čiastočne iba v meste Tornaľa v správe. Ostatní obyvatelia vypúšťajú odpadové vody do žump, septikov, alebo priamo do potokov.

V roku 2006 bola spracovaný Zámer vybudovania kanalizácie a ČOV pre obce MR pri Slanej, ktorý rieši územie mesta **Tornaľa** vrátane sídelných častí **Starňa a Behynce** a obce **Včelince** (a obce Gemer a Žiar). ČOV by mala byť vybudovaná pod mestom Tornaľa v objeme 11000 EO. Zastrešovateľom projektu je Združenie obcí Mikroregiónu pri Slanej. ČOV je v procese dobudovania.

Pripravený je zámer na vybudovanie ČOV Chanava a spoločnej kanalizácie pre obce mikroregiónu: **Chanava, Kráľ, Abovce** a ďalšie obce Gemerská Ves, Figa, Ratková, Rimavská Seč a Gemerský Jablonec. Za týmto účelom bolo vytvorené Združenie obcí skupinového vodovodu CHANAVA. ČOV je vo výstavbe, kanalizácia v obci Chanava je pred dokončením.

Pripravená je výstavba ČOV pre 540 jednotiek a kanalizácie o dĺžke 2768 m v obci **Rumince** (stavebné povolenie 2008)

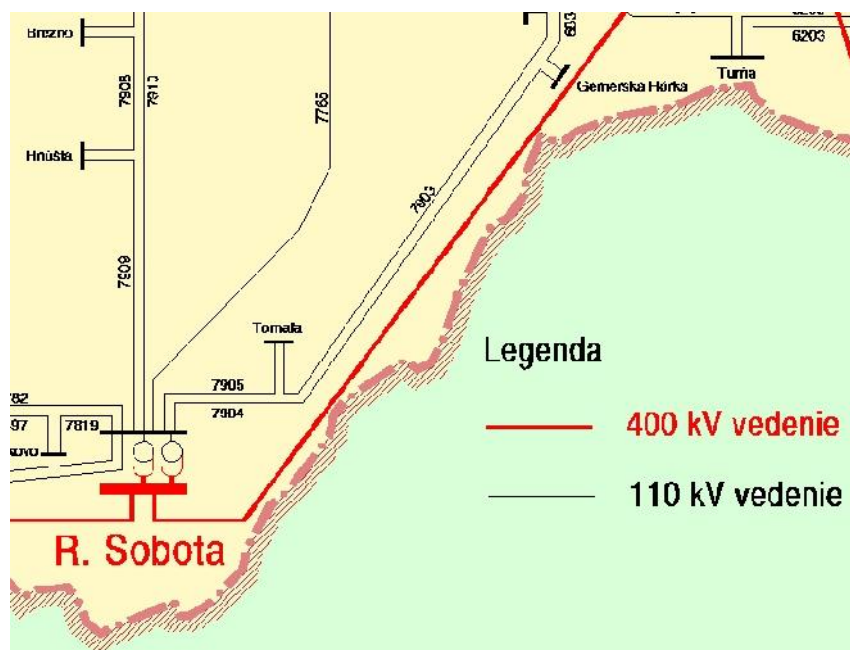
5.2.3. Energetika

Zásobovanie elektrickou energiou

Z nadradených prenosových vedení územím prechádza vedenie ZVN 400 kV. Prenosová sústava 400 kV rozvedená v južnej časti riešeného územia, s napojením na celoeurópsku 400 kV sústavu, prechádza v smere Levice - Rimavská Sobota - Moldava nad Bodvou (426, 427).

Územie je napojené distribučným 110 kV vedením Rimavská Sobota - Tornaľa (7905) zo 110 kV z rozvodne v Rimavskej Sobote, ktoré vyúsťuje na transformačnú stanicu Tornaľa VVN 110 kV/22 kV s celkovým výkonom 25 MVA (v pláne je zvýšenie výkonu na dvojnásobok).

Obce sú elektrickou energiou napájaná z transformačných staníc 22/0,4 kV, ktoré sú napájané vonkajšími vzdušnými 22 kV prípojkami na 22 kV vedenia, ktoré vyúsťujú zo 110/22 kV trafostaníc.

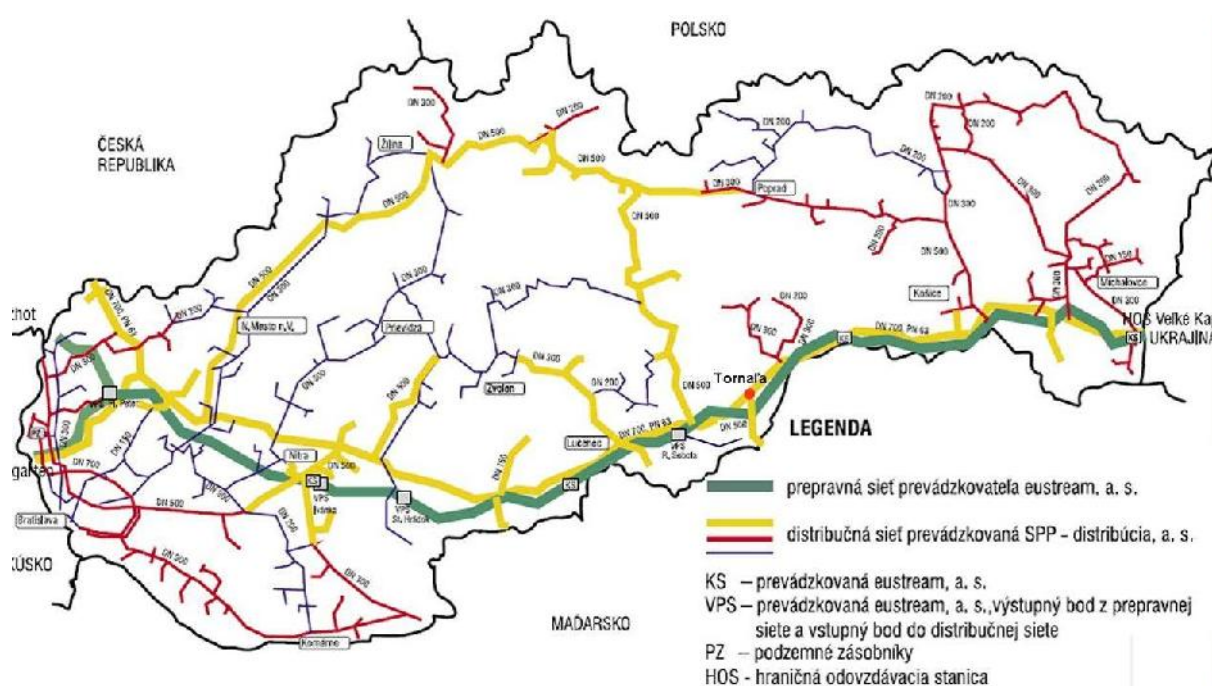
Zásobovanie elektrickou energiou v obciach je momentálne dostatočné..

Zásobovanie plynom a teplom

Územím mikroregiónu vedie sústava štyroch VVTL línií tranzitného plynovodu pre medzinárodnú dopravu zemného plynu - Transgas I-III a Slovtrans. Pre zvýšenie prenosovej kapacity sa pripravuje výstavba ďalšieho vedenia (5. línia) tranzitného plynovodu – Slovtrans.

Ďalší medzinárodný plynovod „**Bratstvo**“ s veľmi vysokým tlakom (VVTL DN700 PN 6,4 MPa) je vedený po samostatnej trase a prechádza územím mikroregiónu. Tento plynovod tvorí zásobovaciu bázu kraja a prostredníctvom sústavy napájacích plynovodov vytvára ucelenú sústavu v desiatich okresoch kraja. Len okres Revúca (mesto Tornaľa) je napojený na zásobovací plynovod z okresu Rožňava regulačná stanica Bohúňovo

Územím mikroregiónu vedie aj prepojavací VVTL plynovod do Maďarska Tornaľa – Maďarsko (DN500 PN 6,4 MPa)

Zdroj: SPP 2008

Obce Abovce, Chanava, Kráľ, Riečka, Rumince, Štrkovec a Včelince sú plynofikované, pripojením na vysokotlakovú odbočku plynu Rimavská Sobota - Rimavská Seč (DN 100 PN , 4,0 MPa)

Zásobovanie teplom v obciach je decentralizované prostredníctvom lokálnych zdrojov tepla. V území sa na vykurovanie využíva plynové, elektrické a vykurovanie tuhými palivami, zhruba v pomere 1:1:1, (pri tuhom palive je vykurovanie cca 60% drevom a 40 % uhlím). Veľkokapacitnými zdrojom tepla je výhrevňa VSŽ – UNICORN v Tornali (28,7 MWt), ktorá zásobuje teplom centralizovaným rozvodom časť mesta Tornaľa a kotelňa OZETA Tornaľa (7,4MWt).

5.2.4. Telekomunikácie a informačné siete

Rozvoj mobilnej telekomunikačnej siete zabezpečujú traja mobilný operátori a to Orange Slovensko, Eurotel a spoločnosť O2. V mikroregióne je zabezpečené pokrytie všetkých troch hlavných operátorov..

V území je verejná telekomunikačná sieť, prevádzkovaná firmou Slovak Telecom, a územie mikroregiónu patrí pod primárnu oblasť Revúca a Rimavská Sobota. Účastnícke stanice sú pripojené optickým káblom na digitálnu ústredňu.

Internet je dostupný, obce majú svoje www stránky na portáloch www.gemernet.sk a www.gemer.sk. samostatnú web stránku má mesto Tornaľa (www.mestotornala.sk) a obec Včelince (www.vcelince.ocu.sk)

V obciach je príjem štandardných programov STV1, STV2 zabezpečovaný cez prevádzkač Rimavská Sobota z vysielача Rimavská Sobota prípadne Valice. Signál TV Markíza je z vysielача Rožňava. Pokrytie signálom TV JOJ iba čiastočne z vykryvača Plešivec. Okrem toho je celé územie pokryté TV signálom z Maďarska – vysielач Kekes – MTV1, TV2, RTL Club. V území mikroregiónu nie je samostatný vykryvač.

V meste Tornaľa a v obciach Abovce a Včelince je zriadená káblová televízia

Prístupu verejnosti na internet a k informáciám v malých obciach je značne obmedzený aj tým, že v obciach neexistuje predaj dennej tlače, novín a časopisov. Tento nedostatok pociťujú najmä občania, ktorí necestujú denne za prácou.

5.3. Občianska a sociálna infraštruktúra

5.3.1. Občianska vybavenosť a služby

Stav rozsahu a kvality občianskej vybavenosti je iba základný pre zabezpečenie najnevyhnutnejších potrieb obyvateľov. Absentujú doplnkové služby, rozsah obchodných služieb nezodpovedá veľkosti sídla, zjavný je nedostatok oficiálne prevádzkovaných remeselných služieb.

Prehľad občianskej vybavenosti v mikroregióne k 31.12.2006

Obchody	Spolu	Tornaľa	Obce
Predajne:	počet	počet	počet
potravínarskeho a zmiešaného tovaru	50	30	20
nepotravinové	65	62	3
predaj motorových vozidiel	2	2	0
predaj súčiastok a náhradných dielov pre motorové vozidlá	4	4	0
obchodné domy	1	1	0
Iné doplnkové služby pre obyvateľov			
opravu a údržbu motorových vozidiel	4	2	2
banky	2	2	0
poisťovne	1	1	0
Protipožiarna ochrana			
Jednotky požiarnej ochrany (DHZ)	10	1	9
požiarne vozidlá	3	1	2

Zdroj: ŠÚ BB 2006

5.3.2. Sociálne a zdravotné služby

	Spolu	Tornaľa	Obce
Zdravotné služby:	počet	počet	počet
Lekár pre deti a dorast	4	4	0
Lekár pre dospelých	5	5	0
Lekári špecialisti	17	17	0
Lekárne	3	3	0
Sociálne služby			
Detský domov (Tornaľa, MPSVR SR)	1/30	1/30	0
Domov dôchodcov a domov sociálnych služieb Tornaľa/BBSK	1/164	1/164	0
Domov sociálnych služieb (Neporadza, BBSK)	1/60	0	1/60
Domov dôchodcov (Diakonické stredisko Chanava)	1/13	0	1/13
Stanica opatrovateľskej služby per deti (Tornaľa, BBSK)	1/10	1/10	0
Reedukačný domov (Tornaľa MŠ SR)	1/65	1/65	0
opatrovateľská služba	1	1	0
Klub dôchodcov (Jednota dôchodcov)	2/nezistené	2	nezistené
Slovenský zväz telesne postihnutých	1	1	0

Zdroj: ŠÚ BB 2006, Obce 2008

Zabezpečenie zdravotných služieb je koncentrované v meste Tornaľa

5.3.3. Školstvo a vzdelávanie

Škola	Obec	Počet tried	Počet detí
Základná škola s VJM Ferenc Kazinczyho	Tornaľa	23	772
Základná škola P. J. Šafárika	Tornaľa		574
Základná škola s VJM 1.-4. ročník	Tornaľa-Stará	2	15
Základná škola s VJM 1.-4. ročník	Abovce	nezistené	nezistené
Základná škola s VJM 1.-4. ročník	Chanava	nezistené	40
Základná škola I 1.-4. ročník	Kráľ	nezistené	55
Základná škola II 1.-4. ročník	Kráľ	nezistené	nezistené
Základná škola 1.-4. ročník	Neporadza	nezistené	52
Základná škola s VJM 1.-4. ročník	Rumince	1	11
Základná škola s VJM 1.-4. ročník	Štrkovec	nezistené	38
Základná škola	Velince		

Centrum Voľného času	Tornaľa	24	357
Základná umelecká škola	Tornaľa		nezistené

Materská škola	Počet tried	Počet detí
Tornaľa - Dr. Töröka	2	35
Tornaľa - Školská	6	112
Tornaľa - Pri majeri	2	39
Tornaľa - Stará	1	23
Abovce	nezistené	nezistené
Chanava	1	24
Kráľ	nezistené	nezistené
Rumince	1	12
Štrkovec	nezistené	nezistené
Spolu:	11	209

Zdroj obce 2008

V mikroregióne nie je zariadenie pre celoživotné vzdelávanie

5.3.4. Kultúra, osвета

Prehľad vybavenosti kultúrnymi zariadeniami

Kultúra	Počet
kultúrne domy	11
verejné knižnice vr. pobočiek	6
knižničný fond spolu	27 995
kiná stále	1/320
amfiteáter	1/1320
múzeá, galérie, výstavné plochy	2
kluby	nezistené
obecné noviny	nezistené
verejne dostupný internet (obce)	9
Kostoly, smútočné služby	
kostoly z toho	18
- rímsko-katolícke	4
- evanjelické	2
- reformovanej cirkvy	12
dom smútku	7
cintorín	16

Zdroj: OcÚ 2008,

Vybavenosť zariadeniami pre kultúru a osvetu je vcelku dostatočná a ich technický stav je vo väčšine prípadov nevyhovujúci až zlý.

5.3.5. Zariadenia pre rekreáciu, šport a oddych.

Prehľad zariadení pre oddych a šport

Ubytovacie zariadenia		počet lôžok
penzióny	1	26
turistická ubytovňa	2	143+45
chatové osady	1	88
ubytovanie na súkromí	5	36
hotely	0	
autokemping	1	200
iné	1	30

Reštauračné zariadenia		počet stoličiek
reštaurácie	3	
bufety	10	
pohostinstvá	21	
cukrárne	1	
iné, jedálne	13	
Športové zariadenia a služby pre oddych	počet	
telocvične spolu	4	
štadióny otvorené	1	
ihriská: pre futbal	8	
školské	3	
iné	8	
lyžiarske vleky	0	
cyklotrasy	2	
turistické trasy	0	
kúpalisko	1	
amfiteáter	1	
poľovný revír	1	
ostatné zariadenia pre voľný čas (táboriská, ohniská, besiedky...)	9	
športové služby (jazda na koni, tenis, splavovanie...)	2	

Zdroj: ŠÚ BB 2006, internet

Zariadenia pre cestovný ruch k 31.8.2008

Názov zariadenia	Poskytované služby	Kapacita
Penzión Zelený dom	ubytovanie,	26
Hotel MsKs	ubytovanie	30
Autokemping	ubytovanie	178+45+200
Plážové kúpalisko	kúpanie, ubytovanie, bufety, strava, atrakcie	10 000
Reštaurácia Centrál	stravovanie	80+40
Big Bull Fitnes Centrum	relax, šport	
Pivnica Abovce	občerstvenie	30

Zdroj: internet

5.3.6. Administratíva a verejná správa

Prehľad administratívneho zabezpečenia v mikroregióne

Administratíva a správa v mikroregióne		
Obecný úrad	12	Obce
Matričný úrad	3	Tornaľa, Kráľ, Včelince
Stavebný úrad	12	Obce
Farský úrad	3	Tornaľa, Kráľ,
Daňový úrad	1	Tornaľa
Okresný hasičský a záchranný zbor	1	Tornaľa
Obvodné oddelenie Polície	1	Tornaľa
Požiarna zbrojnica	10	obce okrem Kesoviec a Lenky
Úrad práce sociálnych vecí a rodiny	1	Tornaľa

Zdroj: ŠÚ BB 2007,

Spoločný úrad Tornaľa k 15.5.2008 pre obce:

Tornaľa, Abovce, Hubovo, Chanava, Kesovce, Kráľ, Lenka, Neporadza, Riečka, Rumince, Štrkovec, Včelince

Zverené činnosti:

- stavebné konanie (a územné plánovanie)
- pozemné komunikácie
- ochrana prírody a krajiny
- vodné hospodárstvo
- regionálny rozvoj
- telesná kultúra
- opatrovateľská služba

pre obce: Tornaľa, Abovce, Chanava, Kráľ, Neporadza, Rumince, Štrkovec, Včelince

- školstvo

Územná administratívna spádovosť obcí pre ďalšie služby:

Administratíva	Sídlo	Obce
Matričný úrad	Tornaľa	Tornaľa
	Kráľ	Abovce, Kesovce, Kráľ, Neporadza, Riečka, Štrkovec
	Včelince	Hubovo, Lenka, Rumince, Včelince
	Číž	Chanava
Daňový úrad	Tornaľa	všetky obce
Obvodné policajné oddelenie	Rimavská Seč	všetky obce okrem Tornale
	Tornaľa	Tornaľa
Okresný súd	Rimavská Sobota	všetky obce
Okresný hasičský a záchranný zbor	Revúca	všetky obce okrem Tornale
	Tornaľa	Tornaľa
Územná vojenská správa	Banská Bystrica	všetky obce
OÚ životného prostredia	Rimavská Sobota	všetky obce okrem Tornale
	Tornaľa	Revúca
Úrad práce soc. vecí a rodiny	Bátka	všetky obce okrem Tornale
	Tornaľa	Tornaľa

6. EKONOMICKÉ VYUŽÍVANIE ZDROJOV

V mikroregióne je veľmi nízka úroveň využívania ekonomických zdrojov. Medzi hlavné činnosti v území patrí poľnohospodárstvo a služby. Územie má dobré danosti z hľadiska rozvoja cestovného ruchu.

Podnikateľských subjektov v území je málo a nevytvárajú dostatok pracovných príležitostí pre občanov mikroregiónu.

6.1. Primárny sektor

Lesné hospodárstvo

Lesy na pokrývajú 25 % rozlohy územia. Podľa svojho poslania, prírodných a hospodárskych podmienok, ako aj podľa celospoločenských záujmov a potrieb sú lesy zaradené do lesnej oblasti 10 - Juhoslovenská kotlina, Gemerská pahorkatina

Z hľadiska obhospodarovania sa lesy v území nachádzajú na lesných hospodárskych celkoch: LHC Revúca Obhospodaruje ich štátny sektor Lesy SR, OLZ Revúca, Lesná správa Tornaľa a LS Stárňa. V Tornali je zriadený expedičný sklad.

Dominantnou funkciou lesov je produkcia drevnej hmoty, hospodárske lesy pokrývajú vyše 90 % výmery lesov. Ochranné lesy slúžia pre zachovanie stromovej vegetácie na extrémnych stanovištiach a pre všeobecnú ochranu pôdneho krytu.

Drevinová skladba porastov je diferencovaná vzhľadom na nadmorskú výšku, expozíciu a ďalšie prírodné podmienky. Väčšina lesov je dubovo - hrabových, alebo cerových

V Tornali je zriadené Lesné informačné centrum (LIK)

Poľnohospodárstvo

Vo všetkých obciach mikroregiónu existujú fyzické poľnohospodárske jednotky (PD, poľnohospodárske dvory a pod.). Mnohé z nich sú však využívané iba čiastočne, prípadne vôbec. Niekedy sektor, ktorý zamestnával veľkú väčšinu obyvateľstva dnes vytvára pracovné príležitosti pre cca. 300 obyvateľov. Poľnohospodárstvo je orientované najmä na klasickú rastlinnú výrobu. Veľký podiel v štruktúre subjektov v poľnohospodárskej prvovýrobe majú súkromne hospodáriaci roľníci.

Rozdelenie poľnohospodárskych subjektov podľa typu k 31.12.2006

	Počet subjektov	Počet zamestnancov
S.r.o.	4	134
družstvá	3	76
SHR	56	82

Zdroj: ŠÚ 2006

Poľovníctvo a rybárstvo

Podľa Vyhlášky Ministerstva pôdohospodárstva SR č. 91/1997 Z.z. o poľovných oblastiach a o akostných triedach poľovných revírov je územie mikroregiónu zaradené do srnčích poľovných oblastí. Lesná zver dominujúca lesom územia je srnčia, srnčia a diviacia zver.

Ťažba a využívanie nerastných surovín

Nerastné suroviny:

3 ložiská na tehliarsku surovinu a kameňolomy a štrkopiesky

Tornaľa – Behynce, správca Ipeľské tehelne Lučenec

Tornaľa, správca Stredoslovenské kameňolomy a štrkopiesky

Tornaľa – stavebný kameň; SKŠ s.p. Žilina; 21 323 000m³; ložisko neťažené - perspektívne

6.2. Sekundárny sektor

Sekundárna výroba celého mikroregiónu je sústredená v meste Tornaľa - v priemyselnej časti mesta Tornaľa kam časť obyvateľov dochádza za prácou. V súčasnosti sekundárny sektor zamestnáva najviacej občanov najmä v odevnom a strojárskom priemysle. Najväčším podnikom ovplyvňujúcim zamestnanosť v regióne je OZETA NEO a.s.

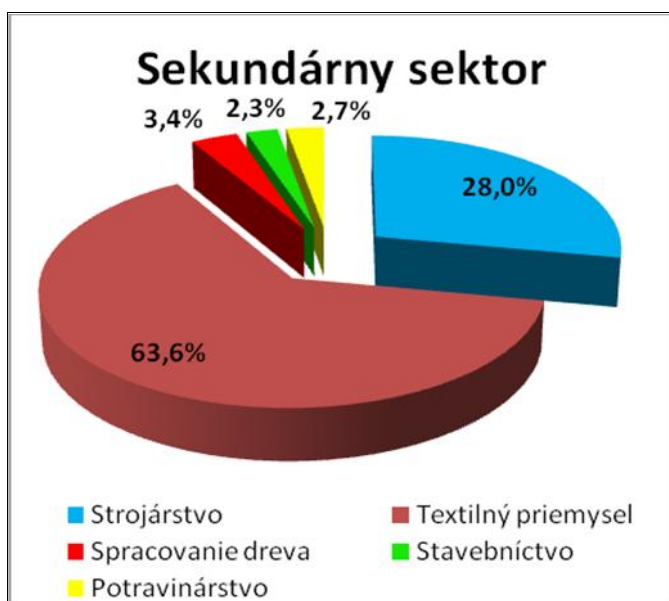

Prehľad štruktúry sekundárneho sektoru k 31.12.2006

	Počet subjektov	Počet zamestnancov
Strojárstvo	3	330
Textilný priemysel	1	750
Spracovanie dreva	5	40
Stavebníctvo	5	27
Potravinárstvo	3	32

Zdroj: ŠÚ 2006

Štruktúra sekundárneho sektoru podľa počtu zamestnancov k 31.12.2006

Zdroj: ŠÚ 2006

6.3. Terciálny sektor

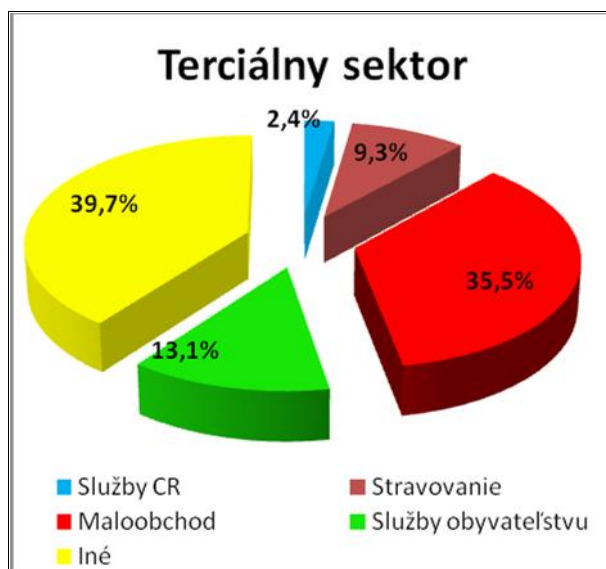
Terciálny sektor je v sledovanom území vcelku dobre rozvinutý, čo je spôsobené prítomnosťou mestského sídla na území mikroregiónu. Takmer všetky činnosti terciálnej sféry sú sústredené do mesta okrem časti maloobchodných prevádzok. V meste je novovybudovaný hypermarket Tesco, ktorý posunul najmä maloobchodnú sieť na vyššiu úroveň a zlepšil dostupnosť obyvateľstva k základným potrebám.

Prehľad štruktúry terciálneho sektoru k 31.12.2006

	Počet subjektov	Počet zamestnancov
Služby CR	3	9
Stravovanie	14	35
Maloobchod	61	133
Služby obyvateľstvu	20	49
Iné	31	149

Zdroj: ŠÚ 2006

Štruktúra terciálneho sektoru podľa počtu zamestnancov k 31.12.2006

Zdroj: ŠÚ 2006

Cestovný ruch

Subjekty a štruktúra služieb cestovného ruchu sú v podstate podrobne popísané v časti **5.3.5. Zariadenia pre rekreáciu, šport a oddych**. Existujúcim významným subjektom cestovného ruchu v mikroregióne je areál Plážového kúpaliska a Autokempingu v Tornali. Pokiaľ by sme abstrahovali od kapacít tohto centra, tak stav ubytovacích a stravovacích služieb v mikroregióne je na úplne minimálnej úrovni. Spomínané centrum letné centrum v časti Králik napriek objemovo dostatočným kapacitám, kvalitou vybavenosti a služieb veľmi zaostáva jednak za potenciálom tohto centra a jednak za bežným dnešným štandardom.

Územie mikroregiónu má všetky predpoklady na budovanie lukratívnych doplnkových služieb spojených s pohybom v prírode, športom a relaxom, s poznávacou turistikou

Výhodou je, že priestorovo rozvoj cestovného ruchu v území nie je limitovaný podmienkami ochrany prírody.

Okrem prírodných a geografických daností je veľmi významným prvkom a východiskom **miestny ľudský potenciál v oblasti remesiel a tradičných zvykov,**

Služby obyvateľstvu

Tvorí najrozvinutejšiu časť ekonomických aktivít obyvateľstva realizovaných v obciach. Služby poskytované v mikroregióne sú zmapované v časti **5.3. Občianska a sociálna infraštruktúra**. Tieto služby sú dopĺňané komerčnými službami. V neposlednom rade sú pre obyvateľstvo mikroregiónu priamo dostupné aj finančné služby. V meste Tornaľa majú svoje prevádzky 2 banky a 1 poisťovňa, k dispozícii pre občanov je 5 bankomatov.

6.4. Kvarciálny sektor

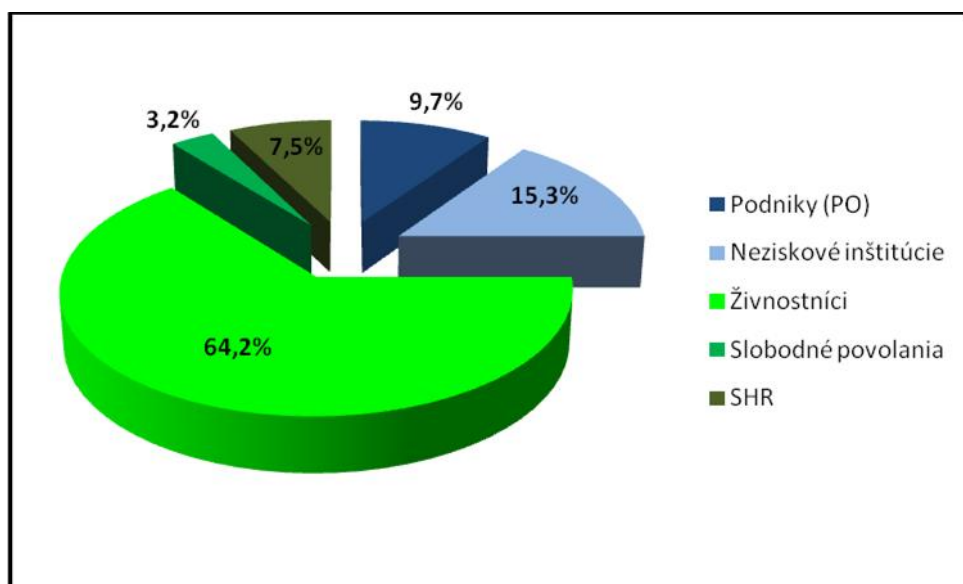
Subjekty zaoberajúce sa komerčne informačnými službami a zamerané na tvorbu a prenos informácií v mikroregióne absentujú. Tento nedostatok je čiastočne suplovaný neziskovou sférou, napríklad združením Euroinfohouse Tornaľa.

6.5. Organizačná štruktúra hospodárstva

Organizačná štruktúra hospodárstva	počet
subjekty vedené v registri štatistických jednotiek k 31.12.2006	786
v tom: právnické osoby spolu	186
v tom: podniky	72
neziskové inštitúcie	114
fyzické osoby nezapísané v obchodnom registri	600
z toho: živnostníci	478
slobodné povolania	24
SHR	56

Zdroj: ŠÚ 2007

Organizačná štruktúra hospodárskej základne mikroregiónu k 31.12.2006

Zdroj: ŠÚ BB, 2007

Z hľadiska organizačnej príslušnosti subjektov evidovaných štatistickým úradom prevažujú počtom fyzické osoby – až 76,34%. Pomerne vysoká je podiel neziskového sektora 14,5%. Veľký počet neziskových organizácií je však nefunkčných jedná sa najmä o organizácie zaoberajúce sa pomoci rómskej menšine.

6.6. Trh práce

6.6.1. Zamestnanosť

Štatistické údaje k zloženiu zamestnanosti sú k dispozícii iba z SOBD z roku 2001. Vzhľadom na značné zmeny v štruktúre zamestnanosti v posledných rokoch tieto údaje už neodrážajú celkom reálne súčasný stav. Pre porovnanie uvádzame aj stav zamestnanosti v okrese podľa odvetví za rok 2006.

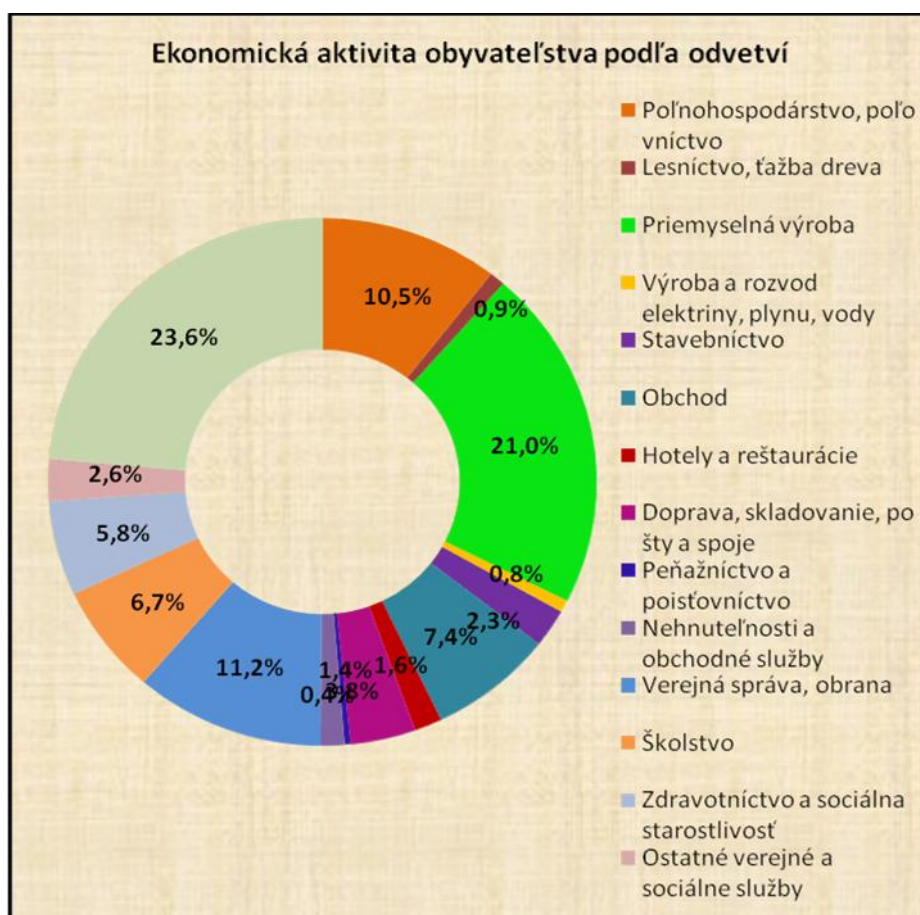
Ekonomická aktivita obyvateľstva podľa odvetví

Odvetvie	Počet	%
Poľnohospodárstvo, poľovníctvo	683	10,51%
Lesníctvo, ťažba dreva	59	0,91%
Priemyselná výroba	1 366	21,03%

Výroba a rozvod elektriny, plynu, vody	49	0,75%
Stavebníctvo	152	2,34%
Obchod	478	7,36%
Hotely a reštaurácie	106	1,63%
Doprava, skladovanie, pošty a spoje	249	3,83%
Peňažníctvo a poisťovníctvo	23	0,35%
Nehnuteľnosti a obchodné služby	91	1,40%
Verejná správa, obrana	726	11,18%
Školstvo	437	6,73%
Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť	376	5,79%
Ostatné verejné a sociálne služby	168	2,59%
Ostatné a neudané	1 533	23,60%
CELKOVO	6 496	100,00%

Zdroj: SODB 2001

Ekonomická aktivita obyvateľstva podľa odvetví

Zdroj: SODB 2001

Do zamestnania z obcí denne dochádzalo v roku 2001 približne 20% ekonomicky aktívnych obyvateľov.

6.6.2. Nezamestnanosť

Nezamestnanosť patrí k dlhodobo najvyšším v rámci celej SR, priemerne za mikroregión sa pohybuje vo výške okolo 35-50%.

Rizikovou skupinou sú najmä ženy, ktoré tvoria viac ako $\frac{3}{4}$ všetkých nezamestnaných. Rovnako veľká je skupina dlhodobo nezamestnaných nad 24 mesiacov nezamestnaní nad 45 rokov – tvoria viac ako $\frac{1}{3}$ nezamestnaných. Samostatnú skupinu tvoria nezamestnaní ktorí majú ukončené maximálne vzdelanie na úrovni strednej školy bez maturity, ktorí tvoria veľkostatnú skupinu takmer 75% z celkového počtu nezamestnaných. Významným faktorom nezamestnanosti je práve kumulácia týchto faktorov a najmä nízka úroveň vzdelania.

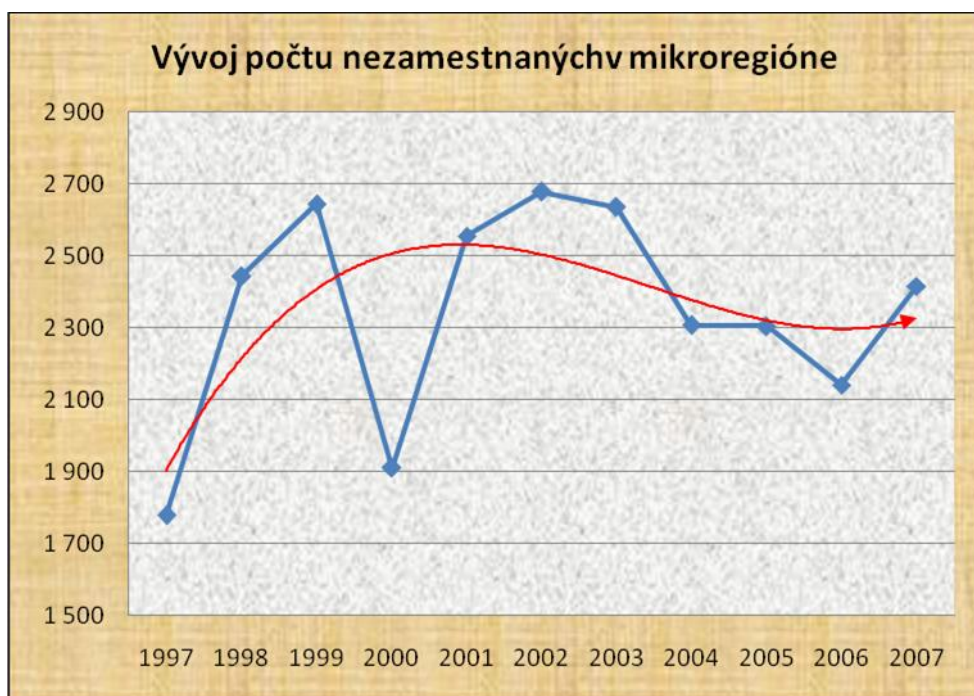
Nezamestnanosť vykazuje sezónne výkyvy viac ako 2%, čo je spôsobené práve zameraním na práce poľnohospodárstve.

Vývoj nezamestnanosti v mikroregióne od roku 1997

Rok	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Abovce	63	121	142	97	130	139	156	140	156	150	166
Hubovo	21	20	31	7	27	29	30	25	22	13	20
Chanava	111	191	190	103	166	175	173	141	142	154	148
Kesovce	40	48	49	40	46	54	58	52	58	59	65
Kráľ	171	221	237	120	221	247	226	191	187	184	198
Lenka	18	18	24	15	38	26	31	21	25	16	28
Neporadza	46	53	53	27	54	57	61	55	56	54	60
Riečka	15	47	50	41	47	50	52	45	44	46	44
Rumince	30	59	91	39	67	95	93	73	82	63	80
Štrkovec	54	77	80	53	77	102	96	65	69	81	80
Tornaľa	1 118	1 451	1 543	1 291	1 566	1 564	1 524	1 387	1 346	1 196	1 384
Včelince	92	137	153	78	116	139	135	111	117	125	143
SUMÁR MR	1 779	2 443	2 643	1 911	2 555	2 677	2 635	2 306	2 304	2 141	2 416
Miera nezamestn.	27,2%	37,3%	40,3%	29,2%	39,3%	41,2%	40,6%	35,3%	35,3%	32,3%	36,5%

Zdroj: ŠÚ BB a ÚPSVaR 2007

Vývoj nezamestnanosti v mikroregióne

Zdroj: ŠÚ BB 2007

Štruktúra nezamestnanosti v mikroregióne k 31.12.2007

Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	6 628
Podiel EoA na celkovom obyvateľstve	52,05%
Počet nezamestnaných	1 985
z toho ženy	1 079
z toho nad 24 mesiacov	1 184
z toho vo veku nad 45 rokov	564
z toho s max. základným vzdelaním	726

Zdroj: ÚPSVaR 20078

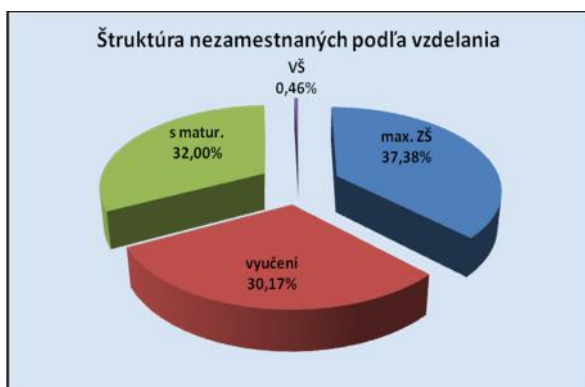
Štruktúra nezamestnaných podľa vzdelania

vzdelanie	max. ZŠ	vyučení	s maturitou	ukončená VŠ
nezamestnaní	76	667	583	9

Zdroj: ÚPSVaR 2007

Štruktúra nezamestnaných podľa vzdelania a pohlavia

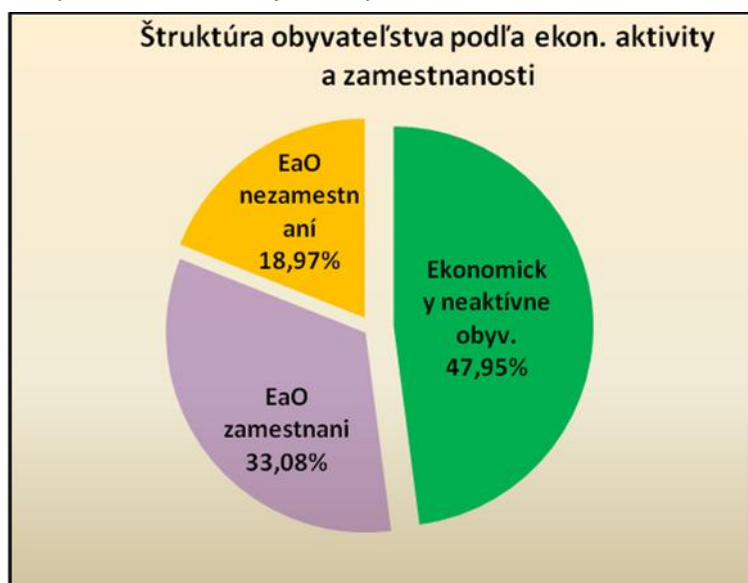
Zdroj. ÚPSVaR 2007

Podiel rizikových skupín nezamestnaných na celkovom počte nezamestnaných

Zdroj. ÚPSVaR 2007

Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomickej aktivity a nezamestnanosti

Zdroj. ÚPSVaR 2007

Miera nezamestnanosti sa v poslednom roku mierne znížila, momentálne dosahuje výšku 35%, čo je nad okresným priemerom. Spôsobil ju najmä rozpad poľnohospodárstva v regióne, ako aj zoslabnutie zamestnávateľov v regionálnych centrách po roku 1989, čo malo následok skokovitý nárast miery nezamestnanosti. Veľké množstvo občanov sa po ukončení vzdelania nevedeli zamestnať, čím prispeli k zníženiu počtu ekonomicky aktívnych občanov a ďalšiemu nárastu evidovaných nezamestnaných. V posledných rokoch prispelo k zníženiu počtu nezamestnaných hlavne organizovanie aktivačných prác v obciach. Tento systém však nie je pre dlhodobým systémovým riešením nezamestnanosti.

Negatívne javy dlhodobej nezamestnanosti sa týkajú v tejto dobe hlavne skupiny starších občanov vo veku nad 45 rokov a s nízkym vzdelaním. Taktiež je skupiny občanov, ktorí nie sú ochotní za prácou cestovať aj z dôvodu jazykovej bariéry. Tieto skupiny už stratili pracovných návykov a motivácie k práci. V kombinácii s nastupujúcou celosvetovou finančnou a ekonomickou krízou, nie sú vyhliadky na zmenu situácie v nezamestnanosti najlepšie.

II. ANALÝZA SITUÁCIE V MIKROREGIÓNE

7. SWOT ANALÝZA

Prírodné zdroje životné prostredie

Silné stránky

- rozsiahle lesy s veľkou možnosťou ťaženia drevnej hmoty
- rozsiahly systém vodných tokov a vodných plôch
- dobrý stav lesnej zveri
- blízkosť vodného zdroja úžitkovej vody
- efektívne fungujúci systém protipovodňovej ochrany v riečnom systéme
- fungujúci systém sledovania úrovne znečistenia ovzdušia a vôd
- krásne vidiecke prostredie
- základný separovaný zber v obciach
- dobrá kvalita životného prírodného prostredia

Slabé stránky

- nedostatočné využívanie prírodného potenciálu
- turisticky nevyužitú prírodnú danosť
- nedostatočné využitie zdrojov pitnej vody
- zanedbávanie starostlivosti o lesy a poľnohospodársku pôdu
- neuspokojivý spôsob nakladania s odpadmi

- nedobudovaná sieť kanalizácií a ČOV
- nízka úroveň ekologického vedomia väčšiny obyvateľstva
- málo uspokojuvúca akosť povrchových vôd
- pomalý priebeh odstraňovania divokých skládok
- neriešenie základných problémov tvz. "malej ekológie"

Príležitosti

- prihraničná poloha mikroregiónu
- priaznivé klimatické podmienky pre poľnohospodársku výrobu, pre letnú turistiku
- zvyšovanie kompetencií samosprávy
- štátna podpora využívania alternatívnych zdrojov energie

Ohrozenia

- nízka miera vymožitelnosti práva v oblasti životného prostredia
- presun kompetencií na samosprávy bez adekvátneho presunu finančných zdrojov
- zvyšujúca sa intenzita tranzitnej cestnej dopravy

Ľudské zdroje

Silné stránky

- dostatočne dimenzovaná sieť základných škôl
- existuje kapacita voľnej kvalifikovanej pracovnej
- vysoký podiel stredoškolsky vzdelanej pracovnej sily
- bohatý kultúrny život
- dobré spolužitie rôznych národností
- dostatok spoločenských organizácií

Slabé stránky

- celoštátne dlhodobá najvyššia miera nezamestnanosti /v súčasnosti 37,5 %/
- nižšia vzdelanostná úroveň, vysoký podiel (viac ako 50%) občanov s maximálne SŠ bez maturity
- nevyužívanie potenciálu početne významnej rómskej menšiny
- rast počtu neprispôsobivých obyvateľov

- narastajúci odliv kvalifikovanej pracovnej sily
- nižšie zastúpenie obyvateľov s vyšším stupňom vzdelania
- nedostatok pracovných príležitostí pre niektoré skupiny obyvateľstva /absolventi, ZPS/
- vytváranie segregovaných osád
- nárast kriminality
- negatívne sociálne javy u mládeže: alkoholizmus, domáce násilie, rozpad rodín a rozmach antisociálneho správania
- strata pracovných návykov, strata motivácie, agility a účasti na verejnom živote
- zhoršovanie štruktúry nezamestnanosti – nárast podielu rizikových skupín, najmä dlhodobo nezamestnaných
- znížená schopnosť udržiavať niektoré kultúrne a športové zariadenia
- nepriaznivý vývoj v demografickej skladbe obyvateľstva
- nekomplexné a nedostatočné využívanie zdrojov EÚ
- v obciach je slabá dostupnosť zdravotníckych a sociálnych služieb
- nižšia miera aktivity a vzájomnej spolupráce spoločenských organizácií
- vysoký podiel obyvateľov žijúcich pod hranicou chudoby
- nenaplnené základné životné potreby obyvateľov
- Extrémne vysoká nezamestnanosť Rómov a ich zlá sociálna situácia
- slabá informovanosť cieľových skupín
- jazyková bariéra u sociálne odkázaných (hovorí výlučne maďarsky)
- jazyková bariéra u časti obyvateľstva

Príležitosti

- prispôsobenie systému vzdelania potrebám trhu práce
- využitie programov EÚ na zvýšenie sociálneho rozvoja, vzdelanostnej a kultúrnej úrovne
- všestranná cezhraničná spolupráca na úseku trhu práce - monitoring, výmena informácií, sprostredkovanie pracovnej sily
- zvyšovanie kompetencií samosprávy
- rozvoj informačných technológií

Ohrozenia

- presun kompetencií na samosprávy bez adekvátneho presunu finančných zdrojov
- zvyšovanie administratívnej záťaže vo verejnej správe

- vyvolávanie politických konfliktov na národnej úrovni medzi maďarským a slovenským obyvateľstvom

Materiálne zdroje

Silné stránky

- existencia mestského sídla v mikroregióne
- vysoký stupeň plynofikácie
- vybudovaný obchvat mesta Tornaľa
- dostatok kultúrnych pamiatok
- bohaté architektonické dedičstvo (kostoly, kaštiele atď.)
- vysoká rozmanitosť a atraktivita kultúrneho dedičstva a súčasnej kultúry
- ponuka voľných plôch
- dostatočný bytový fond
- vybudované vodovody takmer vo všetkých obciach
- plynofikované sú takmer všetky obce
- takmer v každej obci je vybudované kultúrne zariadenie

Slabé stránky

- morálna a fyzická zastaralosť značnej časti dopravnej infraštruktúry
- chátranie existujúcej technickej infraštruktúry
- neexistuje terminál pre využitie kombinovanej dopravy
- vybudovaný hraničný priechod – cestný aj železničný
- nízka úroveň bytového fondu
- zlý stav miestnej infraštruktúry

Príležitosti

- vybudovanie južnej dopravnej trasy – rýchlostnej komunikácie R2
- výhodná poloha z pohľadu perspektívnych dopravných trás /hranica s MR, I/50, E 571/
- vedenie ropovodu územím
- vedenie tranzitného plynovodu územím

- spoločné projekty s prihraničnými regiónmi
- využitie možností podporných fondov EÚ určených pre rozvoj zaostalých regiónov

Ohrozenia

- nekoncepčná infraštruktúrna politika
- mikroregión nie je napojený na diaľničnú sieť
- neexistuje letisko v blízkosti mikroregiónu

Ekonomika

Silné stránky

- potenciál v rozvoji poľnohospodárstva
- tradície a zručnosti obyvateľstva v poľnohospodárskej výrobe
- dostatok voľných plôch

Slabé stránky

- dlhodobé zaostávanie územia v rámci kraja a SR
- nízka miera spracovania a finalizácie výrobkov z miestnych surovín (drevo)
- nedostatočné využívanie surovinovej bázy
- nedostatočné tempo zvyšovania technologickej produktivity práce, vysokú energetickú nadväznosť
- pomerne vysoké režijné náklady vo výrobnom procese
- nedostatočne rozvinutý sektor služieb pre podnikateľov
- nedostatočná dynamika rastu poľnohospodárskej prvovýroby
- malý podiel nových investícií
- nedostatočná propagácia mesta v zahraničí i v rámci Slovenska
- nedostatočne rozvinutá sieť služieb pre cestovný ruch
- nízka úroveň kúpnej sily obyvateľov
- podceňovanie ľudského faktora a profesionálnej prípravy odborníkov v oblasti cestovného ruchu

- nízka miera spolupráce hospodárskych subjektov (napríklad CR) v mikroregióne
- pomaly prebiehajúca reštrukturalizácia hospodárskej základne – najmä poľnohospodárstva
- Zlé dopravné spojenia do niektorých obcí
- nedostatočné zmapovanie existujúceho stavu ekonomického potenciálu územia a prognózy jeho očakávaného vývoja

Príležitosti

- využitie programov hospodárskej pomoci EÚ
- skvalitnenie komunikácií všetkého druhu
- zavedenie a rozvinutie burzy práce ako novú formu spolupráce s Maďarskom
- výmena informácií a spoločné využitie investičných databáz
- napojenie regiónu na nadradenú medzinárodnú infraštruktúru
- rozvoj spolupráce v širšom regióne
- prijatie Eura
- odstraňovanie administratívnych bariér podnikania a zlepšovanie podnikateľského prostredia

Ohrozenia

- ďalšie ekonomické zaostávanie celého regiónu
- pokračovanie, resp. ďalšie narastanie "pohraničného syndrómu" - zachytávanie investícií západným resp., centrálnym Slovenskom
- svetová ekonomická kríza
- nedostatočná podpora mikroregiónu a regiónu zo strany štátu a VÚC
- nezáujem investorov o podnikanie v území

8. PROBLÉMOVÁ ANALÝZA

8.1. Najdôležitejšie problémy

Identifikácia najväznejších problémov

Zlý stav infraštruktúry v území (technická infraštruktúra, siete,)
Zhoršujúci sa stav vidieckej krajiny a vzhľadu obcí (znečisťovanie)
Vysoká nezamestnanosť
Zlé podmienky pre mikro, malé a stredné podnikanie
Nevyužívané podmienky pre rozvoj cestovného ruchu
Nízka sociálna, občianska a kultúrna kvalita života v území
Malý záujem o vzájomnú spoluprácu v území
Slabý stupeň rozvoja cezhraničnej spolupráce s Maďarskom
Nízka úroveň vzdelania obyvateľov

8.2. Kľúčové problémy

Identifikovanie kľúčových problémov

Identifikácia problémov bola realizovaná formou Matrice problémov. Ako kľúčové boli identifikované prvé štyri problémy v poradí, pričom niektoré problémy vzhládom na úzku prepojenosť boli kumulované.

1	Zlé podmienky pre mikro, malé a stredné podnikanie (vysoká miera nezamestnanosti)	
2	Nízka sociálna, občianska a kultúrna kvalita života v území	
3	Zlý stav infraštruktúry v území (technická infraštruktúra, siete)	
4	Nízka miera a kvalita miestnej a cezhraničnej spolupráce	
5	Zhoršujúci sa stav vidieckej krajiny a vzhľadu obcí (znečisťovanie)	
6	Nevyužívané podmienky pre rozvoj cestovného ruchu	
7	Nízka úroveň vzdelania obyvateľov	

Globálny problém mikroregiónu:

**„KVALITA ŽIVOTA V MIKROREGIÓNE NEZODPOVEDALA POTREBÁM,
POŽIADAVKÁM A PREDSTAVÁM OBČANOV A EXISTUJÚCIM
MOŽNOSTIAM“**

9. ANALÝZA VÄZIEB NA STRATEGICKÉ DOKUMENTY BBSK

9.1. PHSR BBSK na roky 2007-2013

Okresy Revúca a rimavská Sobota z hľadiska typológie je zaradený do skupiny **okresov s výrazne problémovou situáciou** a z hľadiska vyrovnávania vnútroregionálnych rozdielov medzi **okresy najvyššej kategórie vonkajšej podpory regionálneho rozvoja** v rámci regionálnej politiky BBSK. Z hľadiska priorít Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Banskobystrického samosprávneho kraja na roky 2007-2013 sa územia mikroregiónu dotýkajú priamo nasledovné oblasti a priority:

** Vzhľadom na rozsiahlosť programovej časti strategického dokumentu BBSK tvorí podrobný prehľad na úrovni opatrení samostatnú prílohu tohto dokumentu **Príloha č.2***

Prioritná os 1 – Rozvoj ľudských zdrojov a zvyšovanie kvality života obyvateľov

Oblasť: Vzdelávanie

Priorita 1.1: Podpora rozvoja ľudských zdrojov

Priorita 1.2: Zvýšenie kvality materiálno-technických podmienok škôl a školských zariadení

Priorita 1.3: Modernizácia výchovno-vzdelávacieho procesu a informatizácia škôl a školských zariadení

Priorita 1.5: Podpora systematického rozvoja pohybových a iných záujmových voľnočasových aktivít detí a mládeže

Oblasť: Kultúra

Priorita 1.7: Ochrana, obnova a revitalizácia pamiatkového fondu a dobudovanie kultúrnej infraštruktúry (neživá kultúra)

Priorita 1.8: Ochrana kultúrneho dedičstva a rozvoj kultúrnych aktivít a služieb (živá kultúra)

Priorita 1.9: Spolupráca a propagácia v oblasti kultúry

Oblasť: Systém sociálnych služieb

Priorita 1.12: Podpora kvalitného, efektívneho, heterogénneho a flexibilného poskytovania sociálnych služieb v kraji

Priorita 1.13: Rozvoj terénnych sociálnych služieb a sociálnej práce v teréne

Priorita 1.14: Zvyšovanie kvality ľudských zdrojov v sociálnej oblasti a ich motivácia

Oblasť: Zdravotníctvo

Priorita 1.16: Skvalitňovanie a zefektívňovanie zdravotnej starostlivosti v kraji

Priorita 1.19: Zvyšovanie informovanosti a osobnej zodpovednosti za zdravie

Oblasť: Bývanie

Priorita 1.21: Príprava pozemkov a podpora výstavby rodinných domov a nájomných - cenovo dostupných bytov

Priorita 1.23: Revitalizácia sídiel

Oblasť: Nezamestnanosť

Priorita 1.24: Budovanie rovnováhy medzi ponukou a dopytom na trhu práce

Priorita 1.26: Podpora návratu osôb ohrozených sociálnym vylúčením na trh práce s dôrazom na rómsku komunitu

Oblasť: Rovnosť príležitostí a osoby ohrozené sociálnym vylúčením (OOSV)

Priorita 1.27: Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb ohrozených sociálnym vylúčením

Priorita 1.28: Podporovať pracovné príležitosti pre OOSV na trhu práce

Priorita 1.29: Rozvoj služieb pre ohrozené skupiny obyvateľstva

Priorita 1.30: Budovanie multifunkčných centier pre ohrozené skupiny obyvateľstva

Priorita 1.32: Podporovanie základnej úlohy rodiny, skvalitnenie vzťahov v rodine

Oblasť: Marginalizované rómske komunity

Priorita 1.34: Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne Rómov

Priorita 1.35: Zvyšovanie funkčnosti rómskych organizácií

Priorita 1.36: Vytváranie podmienok pre uplatnenie sa Rómov na trhu práce

Priorita 1.37: Zlepšovanie kvality bývania rómskeho obyvateľstva

Priorita 1.39: Prevencia protispoločenskej činnosti

Priorita 1.40: Podpora aktivít smerujúcich k akceptácii Rómov majoritným obyvateľstvom v kraji

Priorita 1.41: Trvalé zlepšovanie zdravotného stavu rómskeho obyvateľstva

Priorita 1.42: Zachovanie kultúrnej a národnostnej identity Rómov

Prioritná os 2 – Inovácie a rast konkurencieschopnosti priemyslu

Priorita 2.2: Zvyšovanie konkurencieschopnosti výroby a služieb

Priorita 2.3: Rozvoj podnikateľských aktivít využívajúcich suroviny nachádzajúce sa v regióne

Priorita 2.4: Zvýšenie atraktívnosti kraja pre investorov

Prioritná os 3 – Cestovný ruch

Oblasť: Ekonomická

Priorita 3.1: Využitie a ochrana kultúrneho dedičstva a zvýšenie identity prostredia

Priorita 3.2: Rozvoj trvalo udržateľného cestovného ruchu s akcentom na kvalitu služieb

Priorita 3.3: Podpora mikro-, malého a stredného podnikania v cestovnom ruchu, kúpeľníctve
a doplnkových službách cestovného ruchu

Priorita 3.4: Budovanie atrakcií, animácia a reanimácia existujúcich atrakcií

Oblasť: Sociálna

Priorita 7: Rast zamestnanosti realizáciou programu podpory mikro-, malého a stredného
podnikania, zvýšenie podielu samostatne zárobkovo činných osôb

Priorita 8: Zvýšiť vzdelanostnú úroveň obyvateľstva s dôrazom na pracovníkov v odvetví
cestovného ruchu

Priorita 9: Podporiť rozvoj sociálneho cestovného ruchu

Prioritná os 4 – Doprava

Priorita 4.1: Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry

Prioritná os 5 – Informačná spoločnosť

Priorita 5.1: Informačná gramotnosť

Priorita 5.2: Efektívna elektronizácia verejnej správy

Priorita 5.3: Široká dostupnosť rýchleho internetu

Prioritná os 6 – Životné prostredie

Priorita 6.1: Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Priorita 6.2: Ochrana pred povodňami

Priorita 6.3: Ochrana ovzdušia, ozónovej vrstvy a minimalizácia nepriaznivých vplyvov
klimatických zmien vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Priorita 6.4: Odpadové hospodárstvo

Priorita 6.5: Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Prioritná os 7 – Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka

Priorita 7.1: Podpora súladu produkcie agrosektora s potenciálom krajiny

Priorita 7.2: Zlepšenie kvality životného prostredia a krajiny

Priorita 7.4: Podpora decentralizácie a zlepšenia riadenia a mobilizácie rozvojového potenciálu
vidieka

9.2. ÚPN BBSK

Pre riešené územie mikroregiónu sú platné záväzné regulatívy ÚPN-VÚC Banskobystrický kraj, zmeny a doplnky, spracovateľ: SAŽP Banská Bystrica, CTK, september 2004.

** Vzhľadom na rozsiahlosť väzieb záväzných regulatívov ÚPN BBSK na územie mikroregiónu tvorí podrobný prehľad na úrovni opatrení samostatnú prílohu tohto dokumentu **Príloha č.3***

Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia mikroregiónu sú viazané v nasledovných základných oblastiach:

1. V oblasti usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry
2. V oblasti hospodárstva
3. V oblasti rozvoja rekreácie a turistiky
4. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody a pôdneho fondu
5. V oblasti usporiadania územia z hľadiska kultúrneho dedičstva
6. V oblasti rozvoja nadradenej dopravnej infraštruktúry
7. V oblasti rozvoja nadradenej technickej infraštruktúry
8. V oblasti sociálnej infraštruktúry
9. V oblasti ochrany a tvorby životného prostredia

10. ANALÝZA POTENCIÁLU ÚZEMIA

10.1. Rozvojový potenciál mikroregiónu

1. Vzájomná spolupráca vo všetkých oblastiach (investície, propagácia, projekty ...)
2. Veľmi dobré podmienky a tradície poľnohospodárstva s jeho transformáciou do atraktívnych produktov
3. Dostatok voľnej pracovnej sily na trhu práce
4. Rozvoj cestovného ruchu s využitím miestneho potenciálu – kultúrno-historické pamiatky, prírodné danosti – klíma, voda (rybolov), lesy (poľovníctvo), blízkosť jódových kúpeľov Číž (doplnkové produkty pre klientov kúpeľov)
5. Vhodné podmienky pre rozvoj agroturizmu a vidieckeho turizmu
6. Rozvoj cezhraničnej spolupráce s Maďarskom vo všetkých oblastiach
7. Využitie potenciálu Rómskej menšiny pre rozvoj regiónu
8. Rozvoj ľudských zdrojov –zvýšenie vzdelanosti a odbornej pripravenosti, rozvoj remeselných zručností
9. Maximalizácia využitia miestnych zdrojov a finalizácia produktov (drevo, voda, ...)

Predpokladom pre rozvoj cestovného ruchu je kultúra, história, tradície a zručnosť ľudí územia, ktorí sa dokážu podeliť s návštevníkom územia so svojimi znalosťami.

10.2. Disparity rozvoja

Hlavné disparity rozvoja mikroregiónu

Rozvojový potenciál	Súčasný stav
Značný potenciál pre rozvoj turizmu najmä kultúrno-historický, prírodná a v oblasti živej kultúry	Miera využívania podmienok pre turizmus je veľmi nízka, najmä z hľadiska počtu návštevníkov a dĺžky pobytu návštevníkov, nevyužívaný je kultúrno-historický potenciál ;nevyužitú sú aj existujúce ubytovacie kapacity)
Dostatok voľných pracovných síl na trhu pre rozvoj podnikania napríklad v oblasti služieb	Nízka miera prispôsobivosti a flexibility nezamestnaných (najmä rizikových skupín), nízka úroveň; vzdelania a odbornej pripravenosti nevyužívanie príležitostí na samozamestnanie.
Existencia Mikroregiónu pri Slanej	Miera využitia potenciálu spolupráce obcí je nízka, využitie územia a prezentácia MR ako celku a budovanie spoločných produktov a značiek je iba čiastočná
Tradície poľnohospodárskej výroby, výborné podmienky pre poľnohospodársku prvovýrobu	Nízka efektivita práce v poľnohospodárstve, neprebehla reštrukturalizácia poľnohospodárstva, neobhospodarované plochy,
Vysoký podiel Rómskeho obyvateľstva v obci	Nízka miera využívania ich pozitívnych daností, zručností a schopností pre plnenie cieľov rozvoja. Nízka miera zapájania Rómov do rozvojových procesov.

III. STRATÉGIA ROZVOJA MIKROREGIÓNU

11. VÍZA A CIELE ROZVOJA MIKROREGIÓNU

11.1. Vízia mikroregiónu

„Mikroregión, ktorý vzájomnou aktívnou spoluprácou, zachovávaním kultúrno-historických a prírodných hodnôt a využívaním svojho miestneho potenciálu a zdrojov pre trvaloudržateľný rozvoj, je atraktívnym miestom pre spokojný život obyvateľov. Mikroregión, v ktorom budú radi žiť jeho občania.“

11.2. Ciele stratégie rozvoja mikroregiónu

Strategický cieľ

**ZVÝŠIŤ KVALITU ŽIVOTA V MIKROREGIÓNE TAK, ABY ZODPOVEDALA
POTREBÁM, POŽIADAVKÁM A PREDSTAVÁM OBČANOV
A EXISTUJÚCIM MOŽNOSTIAM.**

Rozvojová oblasť: Životné prostredie a infraštruktúra

Všeobecný cieľ I

Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v mikroregióne

Špecifické ciele

- I/1 Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry obcí ako nevyhnutnej podmienky pre ich ďalší rozvoj**
- I/2 Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a životného prostredia v mikroregióne**
- I/3 Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí**
- I/4 Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v mikroregióne**

Rozvojová oblasť : Ekonomika a cestovný ruch

Všeobecný cieľ II

Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mikroregiónu

Špecifické ciele

- II/1 Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce**
- II/2 Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania**
- II/3 Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mikroregiónu**
- II/4 Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu.**
- II/5 Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturizmu a moderných foriem poľnohospodárstva**

Rozvojová oblasť : Kvalita života

Všeobecný cieľ III

Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mikroregiónu

Špecifické ciele

III/1	Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov
III/2	Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti
III/3	Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom
III/4	Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva
III/5	Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov

Rozvojová oblasť : Vzájomná spolupráca

Všeobecný cieľ IV

Zvýšenie kvality a miery miestnej a cezhraničnej spolupráce

Špecifické ciele

IV/1	Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni
IV/2	Skvalitnenie vzájomnej cezhraničnej spolupráce

12. FINANČNÝ RÁMEC

12.1. Finančná náročnosť stratégie

Vzhľadom na historicko-spoločenský vývoj Slovenska a samotného regiónu a obcí je obdobie od roku 1989 a najmä od reformy miestnej samosprávy charakterizované neobvykle vysokým investičným rozmachom. Objemy prostriedkov vynaložené a potrebné na rozvoj obcí a regiónov vysoko prekračujú možnosti vnútorných zdrojov. Je to spôsobené najmä zastaranou infraštruktúrou, do ktorej sa dlhé roky neinvestovalo a ktorá je finančne a materiálovo najnáročnejšou oblasťou rozvoja obcí.

Celý systém obnovy a rozvoja obcí a regiónov je v súčasnom období vybudovaný najmä na externých zdrojoch Európskej únie. Z tohto dôvodu aj pri zostavovaní cieľov stratégie a celého PHSR je kalkulovaná možnosť získania externých zdrojov, bez ktorých obce nie sú schopné zabezpečiť zásadnejšie rozvojové programy.

Odhad objemu základných finančných zdrojov potrebných na naplnenie cieľov stratégie

<i>2008-2015</i>	<i>Externé zdroje (ŠF, SR, BBSK, iné)</i>	<i>Mikroregión a obce (rozpočet, úvery)</i>	<i>Súkromné miestne zdroje</i>	<i>Investori</i>	<i>Spolu</i>
Cieľ1:					
Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v mikroregióne	19 262	1 303	5	50	20 620
Cieľ 2:					
Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mikroregiónu	16 013	792	1 495	2 200	20 500
Cieľ3:					
Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mikroregiónu	3 215	385	200	0	3 800
Cieľ4:					
Zvýšenie kvality a miery miestnej a cezhraničnej spolupráce	1 390	390	340	0	2 120
Celkovo	39 880	2 870	2 040	2 250	47 040

Finančná náročnosť realizácie stratégie je značne vysoká, celkový objem potrebných prostriedkov prekračuje 47 mil. EUR na roky 2008 – 2015. Vlastné zdroje pre naplnenie cieľov stratégie (obecné, súkromné, investičné) tvoria 15,2 % objemu potrebných prostriedkov, čo je veľmi nízky podiel vlastného financovania. Stav je však taký, že daný región nedisponuje potrebným objemom prostriedkov, ktorý by dosiahol aspoň 50% úroveň kofinancovania. Je to spôsobené i veľmi nízkou pravdepodobnosťou získania vhodných investorov. Zdroje investorov v rozpočte tvoria iba 4,8%. Práve z dôvodov sociálno-ekonomickej situácie v tomto regióne, ktorý jednoznačne patrí k najzaostalejším a ekonomicky najslabším regiónom nielen Slovenska, ale aj celej EÚ. Potrebná výška externých zdrojov (t.j. národných zdrojov, zdrojov EÚ a BBSK) dosahuje úroveň 85% z celkového potrebného objemu. Je potrebné si ale uvedomiť aj to, že časť týchto zdrojov je určená nielen na rozvoj samotného územia mikroregiónu, ale aj širšieho regiónu, ktorý tvorí spádovú oblasť mesta Tornale, ako miestneho centra. Veľký objem prostriedkov je totiž určený práve na rozvoj tohto centra. Z tohto dôvodu aj keď je celkový objem finančných prostriedkov zdanlivo vysoký, v skutočnosti neprekračuje rozpočty iných porovnateľných regiónov.

Zvyšné prostriedky samospráva bude musieť zabezpečiť formou úveru. Samozrejme je otázne ako budú subjekty vrátane obcí úspešní pri získavaní externých prostriedkov. Problém to môže byť najmä pri investičných zámeroch obcí, napríklad pri dobudovávaní infraštruktúry v obciach. Jedným z riešení, je že niektoré plánované investície prevezme súkromný investor.

Samotné zdroje miestnych samospráv potrebné pre kofinancovanie stratégie tvoria 6,1% z rozpočtu, v priemere na každý rok sa jedná o objem cca 410 tis EUR. Rozpočty samospráv ani pri kalkulovaní postupného navyšovania nepostačujú na takéto kofinancovanie a samosprávy budú musieť siahnuť k zabezpečeniu časti zdrojov z dostupných úverov

Prehľad plánovaných projektových zámerov tvorí **Prílohu č. 4**

12.2. Zdroje financovania PHSR

Prehľad externých finančných zdrojov, ktoré svojim obsahom sú vhodné ako zdroje pre financovanie Cieľov a opatrení Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015 je podrobnejšie rozpísaný v **Prílohe č.5.**

Miestne zdroje financovania:

Rozpočet obcí

Podnikateľské investície miestnych subjektov

Miestny fundraising

Miestne pôžičky a granty

Externé zdroje financovania:

Grantové zdroje

Štrukturálne fondy EÚ – NSRR 2007-2013

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka – PRV 2007-2013

Štátne zdroje SR

Iné zahraničné zdroje

Iné malé granty

Iné externé finančné zdroje

Úvery a pôžičky pre obce

Podnikateľské úvery a pôžičky

Úvery a pôžičky občanom

Zdroje nových investorov

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015 ČASŤ I

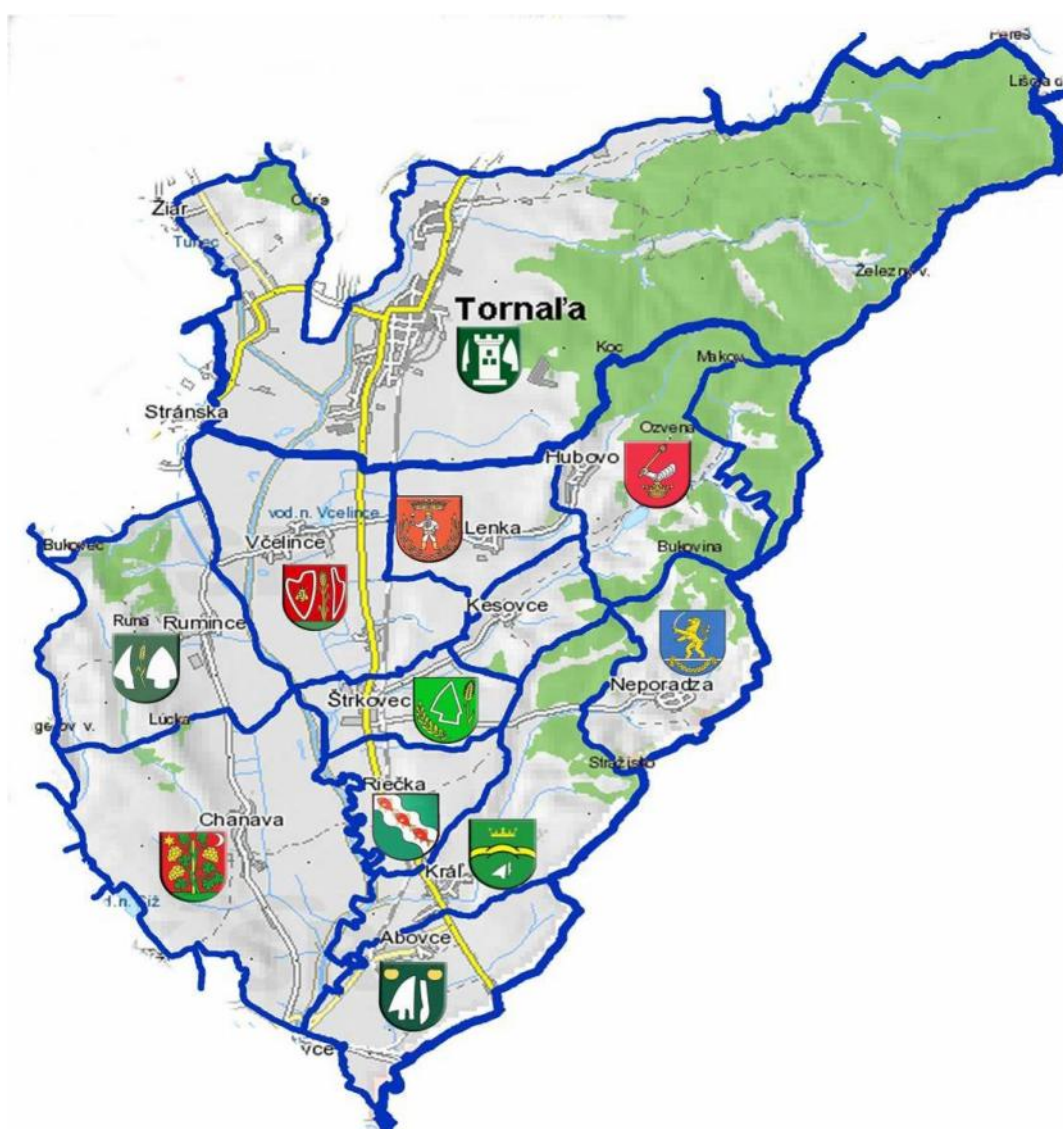
©Zhotoviteľ: Združenie pre rozvoj vidieka, Banská Bystrica

PhDr. Igor Pašmík

Rok spracovania 2008

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008 - 2015

PROGRAMOVÁ ČASŤ

Banská Bystrica, 2008

OBSAH

I. PROGRAM ROZVOJA MIKROREGIÓNU

1. PRIORITY A OPATRENIA

II. IMPLEMENTÁCIA PROGRAMU

2. ZABEZPEČENIE IMPLEMENTÁCIE PROGRAMU

2.1. Sociálno-ekonomické partnerstvo

2.2. Inštitucionálne zabezpečenie implementácie programu

2.3. Organizačné zabezpečenie implementácie programu

3. ZÁKLADNÝ IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC PROGRAMU

3.1. Indikatívny finančný rámec programu

3.2. Realizačný rámec opatrení

4. MONITORING

5. ČASOVÝ HARMONOGRAM

ZÁVER

I. PROGRAM ROZVOJA MIKROREGIÓNU

1. PRIORITY A OPATRENIA

Strategický cieľ

**ZVÝŠIŤ KVALITU ŽIVOTA V MIKROREGIÓNE TAK, ABY ZODPOVEDALA POTREBÁM,
POŽIADAVKÁM A PREDSTAVÁM OBČANOV A EXISTUJÚCIM MOŽNOSTIAM.**

Rozvojová oblasť: Infraštruktúra a životné prostredie

Všeobecný cieľ I.

Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v mikroregióne

Priorita 1

**ROZVOJ OBČIANSKEJ, TECHNICKEJ A ENVIRONMENTÁLNEJ
INFRAŠTRUKTÚRY**

Zdôvodnenie: Prostredie v ktorom žijú obyvatelia územia je jedným z rozhodujúcich faktorov ich spokojnosti a záujmu o bývanie v obciach mikroregiónu. Na jednej strane je dôležitý vzťah občanov k prostrediu v ktorom žijú a budovanie pozitívneho vzhľadu obcí a zároveň na druhej strane je to vybavenosť sídla sieťami základnej infraštruktúry, ktorá je síce často málo viditeľná ale, ktorá

ovplyvňuje prostredie a kvalitu života v území. Základná infraštruktúra je dlhodobo vnímaná ako jedno z rizík ďalšieho rozvoja územia. Bez zabezpečenia kvalitnej základnej infraštruktúry stojí ďalší rozvoj obcí iba na veľmi nestabilných základoch. Základná infraštruktúra vytvára východisko a potenciál pre ďalší rozvoj mikroregiónu. Zbytočne sa bude investovať do budovania služieb, prípadne nadstavbovej infraštruktúry, povedzme v oblasti služieb, alebo cestovného ruchu, pokiaľ nebude dostatočne zabezpečená základná infraštruktúra. Pokiaľ základná infraštruktúra je východiskom a potenciálom rozvoja, nadstavbová infraštruktúra je materiálnou súčasťou rozvojových procesov v území. Rozvíjanie kultúrnych, historických, prírodných hodnôt, budovanie zázemia pre kvalitné sociálne a zdravotné služby, ale aj pre spoločenské a voľno časové aktivity je súčasťou komplexnej starostlivosti o územie. Neposlednou oblasťou je údržba vzhľadu a čistoty obcí, ktorá je priamo spojená jednak s vytváraním vhodných podmienok a jednak s vhodným motivovaním občanov

Špecifický cieľ I/1 Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry obcí ako nevyhnutnej podmienky pre ich ďalší rozvoj

Opatrenie 1.1. Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry.

Indikatívne aktivity opatrenia:

- dopravná infraštruktúra, miestne komunikácie
- budovanie a modernizácia inžinierskych sietí
- lávky mosty, chodníky...

Špecifický cieľ I/2 Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a životného prostredia v mikroregióne

Opatrenie 1.2. Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného a odpadového hospodárstva

Indikatívne aktivity opatrenia:

- kanalizácie
- ČOV
- vodovody

Opatrenie 1.3. Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie z odpadmi.

Indikatívne aktivity opatrenia:

- sanácia skládok
- separovaný zber
- kompostovanie
- minimalizovanie tvorby odpadov

Opatrenie 1.4. Rozvoj a modernizácia energetického hospodárenia.

Indikatívne aktivity opatrenia:

- znižovanie energetickej náročnosti budov
- využívanie alternatívnych zdrojov energie
- rozvoj systémov centrálného zásobovania teplom

Opatrenie 1.5. Obnova vidieckej krajiny

Indikatívne aktivity opatrenia

- revitalizácia spustnutých lokalít
- revitalizácia vodných tokov
- revitalizácia rybníkov a ich okolia
- výsadba melioračných a spevňujúcich drevín popri cestách a vodných tokoch (líniové výsadby)

Špecifický cieľ I/3 Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí

Opatrenie 1.6. Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry

Indikatívne aktivity opatrenia

- sociálna a zdravotná infraštruktúra
- budovanie sociálnych bytov
- budovanie bezbarierových prístupov do budov verejných a občianskej obslužnosti
- občianska infraštruktúra
- infraštruktúra kultúry, športu a voľnočasových aktivít

Opatrenie 1.7. Obnova a rekonštrukcia vzhľadu obcí

Indikatívne aktivity opatrenia

- rekonštrukcie verejných priestranstiev
- obnova, rekonštrukcia a modernizácia budov v majetku obcí
- regulovanie vzhľadu a architektúry zástavby obcí
- budovanie drobných stavieb (zastávky, lavičky ...)
- zachovávanie tradičného vidieckeho charakteru obcí

Špecifický cieľ I/4 Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v mikroregióne

Opatrenie 1.8. Rozvoj informačných a komunikačných technológií

Indikatívne aktivity opatrenia

- zavádzanie širokopásmového internetu
- podpora sprístupňovania širokej ponuky TV programov
- verejný internet,
- rekonštrukcie miestnych verejných rozhlasov
- vydávanie obecných a mikoregionálnych novín

Opatrenie 1.9. Vybudovanie e-governmentu

Indikatívne aktivity opatrenia

- zriadenie interaktívneho web portálu mikroregiónu a obcí
- zavádzanie moderných technológií do komunikácie samospráva - občan

Rozvojová oblasť : Ekonomika a cestovný ruch

Všeobecný cieľ II.

Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mikroregiónu

Priorita 2

ROZVOJ PODNIKANIA A CESTOVNÉHO RUCHU

Zdôvodnenie: Mikroregión vzhľadom na svoju veľkosť a polohu má predpoklady pre poskytovanie trvalo udržateľných komplexných služieb návštevníkom a obyvateľstvu. V súčasnosti sú v obciach poskytované služby, ktoré nezabezpečujú ani najnevyhnutnejšie potreby a ktoré zodpovedajú potenciálu sídla. Rozvoj služieb je spojený s rozvojom miestnej ekonomiky a kúpnej sily obyvateľstva a **zvýšením návštevnosti mikroregiónu**. Práve návštevníci územia a teda rozvoj cestovného ruchu sú potenciálom pre naštartovanie miestnej ekonomiky. Vzhľadom na charakteristiku územia je rozvoj cestovného ruchu a turizmu jednou z možností skvalitnenie úrovne života obyvateľov mikroregiónu.

Špecifický cieľ II./1.

Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce

Opatrenie 2.1. Realizácia vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce

Indikatívne aktivity opatrenia:

- podporné programy v školách aj v kurzoch
- mäkké zručnosti
- odborná príprava a praktické zručnosti
- pracovné a sociálne inkubátory

Špecifický cieľ II/2 Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania

Opatrenie 2.2. Realizácia opatrení miestnych samospráv na podporu podnikania

Indikatívne aktivity opatrenia:

- vytvorenie systému miestnych úľav pre malých a stredných podnikateľov
- prezentácia a propagácia miestnych podnikateľov, produktov a služieb
- využívanie web stránok obcí pre prezentáciu podnikateľov, produktov a služieb
- ponuka priestorov pre podnikanie
- budovanie infraštruktúry pre podnikateľské aktivity

Opatrenie 2.3. Podpora mikro- a malého podnikania

Indikatívne aktivity opatrenia:

- vytváranie poradenských a informačných služieb
- marketingové aktivity
- podpora ÚPSVaR pri samozamestnaní a tvorbe pracovných miest
- obnova tradičnej ľudovej výroby
- preferovanie miestnych výrobkov a služieb

Špecifický cieľ II/3 Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mikroregiónu

Opatrenie 2.4. Tvorba spoločných produktov cestovného ruchu

Indikatívne aktivity opatrenia:

- zmapovanie zaujímavostí mikroregiónu
- prepojenie atraktivít do uceleného produktu
- prepojenie a využitie kultúrnych a spoločenských aktivít pre rozvoj CR
- podpora spolupráce podnikateľov, samosprávy a tretieho sektora

Opatrenie 2.5. Propagácia mikroregiónu

Indikatívne aktivity opatrenia:

- spoločná prezentácia zaujímavostí mikroregiónu
- využívanie moderných informačných technológií pri propagácii

Špecifický cieľ II/4 Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu.

Opatrenie 2.6. Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu

Indikatívne aktivity opatrenia:

- tvorba cyklotrás, turistických trás
- priestorové značenie

Opatrenie 2.7. Rozvoj služieb cestovného ruchu

Indikatívne aktivity opatrenia:

- budovanie a modernizácia stravovacích a ubytovacích zariadení
- vybudovanie informačného centra
- zriaďovanie doplnkových služieb
- tvorba komplexného systému služieb pre návštevníkov

Špecifický cieľ II/5 Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturistiky a moderných foriem poľnohospodárstva

Opatrenie 2.8. Rozvoj agroturistiky

Indikatívne aktivity opatrenia:

- ubytovacie, stravovacie a doplnkové služby
- agroturistické produkty CR
- alternatívne využívanie zanedbaných poľnohospodárskych areálov
- rozvoj poľovníctva

Opatrenie 2.9. Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva

Indikatívne aktivity opatrenia:

- pestovanie biopotravín a ekofariem
- pestovanie energetických plodín rastlín
- zaistenie odbytu poľnohospodárskej produkcie
- podpora miestnych produktov
- zavádzanie moderných technológií
- rozvoj chovu rýb ...

Rozvojová oblasť : Kvalita života

Všeobecný cieľ III

Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mikroregiónu

Priorita 3

ROZVOJ KVALITY ŽIVOTA OBČANOV V MIKROREGIÓNE

Zdôvodnenie: Rozvoj občianskeho, sociálneho, kultúrneho, športového života v obciach je jednou z neoddeliteľných súčastí zvyšovania kvality života občanov. Zároveň je to najpriechodnejšia forma aktivizácie občanov a cesta vytvárania sociálnej spolupatričnosti obyvateľov mikroregiónu. Je veľmi dôležité, aby sa pri rozhodovaní o veciach verejných aktívne zúčastňovalo čo najviac občanov,

aby realizované riešenia boli výsledkom rozhodnutia obyvateľov a nie iba ich volených zástupcov. Aktívny občan je základné východisko úspešného rozvoja územia, bez aktivity a angažovanosti sa občanov nie je možné ani čiastkovo naplniť všetky plány, rozvojové zámery a ciele mikroregiónu ako aj ciele a priority tejto stratégie, ako základného rozvojového dokumentu. Práve rozvíjanie spoločenského, kultúrneho športového života a podporovanie vzájomnej spolupráce nielen v obciach, ale v celom mikroregióne je cestou k aktívnemu občanovi.

Špecifický cieľ III./1. Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov

Opatrenie 3.1. Podpora vzdelanosti

Indikatívne aktivity opatrenia:

- rôzne formy celoživotného vzdelávania
- skvalitňovanie výučby na ZŠ a SŠ
- skvalitnenie výchovy v MŠ
- vybudovanie vzdelávacieho centra

Špecifický cieľ III/2 Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti

Opatrenie 3.2. Budovanie občianskej spoločnosti

Indikatívne aktivity opatrenia:

- podpora budovania a činnosti tretieho sektora
- podpora verejných spoločenských akcií
- rozvoj a činnosť CVČ
- vyhľadávanie, vzdelávanie a podpora činnosti miestnych lídrov
- aktivizácia a zapájanie občanov do vecí verejných
- využívanie rôznorodých efektívnych nástrojov motivácie občanov
- vytváranie vhodných podmienok pre verejnú angažovanosť občanov (priestory pre voľnočasové aktivity, systémy pre odhaľovanie a likvidáciu smetísk a čiernych skládok ...)
- inovatívne formy zapájania občanov do rozhodovaní v obciach (obecná televízia, ...)
- zatraktívnenie existujúcich aktivít a akcií pre občanov

Špecifický cieľ III/3 Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom

Opatrenie 3.3. Rozvoj služieb obyvateľstvu.

Indikatívne aktivity opatrenia:

- rozvoj zdravotných a sociálnych služby
- zriaďovanie dostupné doplnkové služby
- vytváranie podmienok pre novú bytovú výstavbu

Špecifický cieľ III/4 Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva

Opatrenie 3.4. Rozvoj kultúry a tradícií.

Indikatívne aktivity opatrenia:

- podpora spolkového života v obciach
- podpora miestnych zvykov, ľudových tradícií, kultúry a remesiel
- zriadenie Domu tradícií mikroregiónu
- podpora miestnych knižníc
- vydávanie publikácií o obciach a mikroregióne

Špecifický cieľ III/5 Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov

Opatrenie 3.5. Podpora sociálne odkázaných rodín a občanov

Indikatívne aktivity opatrenia:

- rekonštrukcia bývania
- podporné programy samospráv pre občanov v núdzi
- poradenské služby
- podpora tvorby pracovných miest pre sociálne vylúčené skupiny (sociálna ekonomika)
- podpora vzdelávania

Rozvojová oblasť : Vzájomná spolupráca

Všeobecný cieľ III

Zvýšenie kvality a miery miestnej a cezhraničnej spolupráce

Priorita 3

ROZVOJ MIESTNEJ A CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE

Zdôvodnenie: Rozvoj vzájomnej spolupráce na miestnej a vzhľadom na polohu územia aj cezhraničnej spolupráce je jedným z dôležitých prvkov budovania novej pridanej hodnoty v rozvoji regiónu. Práve využívanie spolupráce, realizácia aktivít, programov a projektov so zapojením viacerých partnerov a spoločníkov je forma, ako dosiahnuť nový stupeň kvality. Je to zároveň jedna z efektívnych ciest, ako naplniť aj také potreby územia a občanov, ktoré samostatné subjekty nie sú schopné uskutočniť.

Špecifický cieľ IV/1 Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni

Opatrenie 4.1. Rozvoj vzájomnej spolupráce obcí mikroregiónu

Indikatívne aktivity opatrenia:

- tvorba spoločných projektov miestnych samospráv
- združovanie zdrojov (finančných, materiálnych, ľudských, informačných..)
- spoločný prístup k plneniu cieľov a opatrení PHSR mikroregiónu

Opatrenie 4.2. Rozvoj medzisektorovej spolupráce v mikroregióne

Indikatívne aktivity opatrenia:

- vytváranie medzisektorových pracovných skupín pre riešenie rozvoja mikroregiónu
- budovanie medzisektorových partnerstiev pri realizácii projektov
- vzájomná podpora sektorov (finančná, materiálna, ľudská, informačná...)
- spoločné financovanie rozvojových projektov

Opatrenie 4.3. Prístup LEADER

Indikatívne aktivity opatrenia:

- vytvorenie partnerstva pre LEADER
- vytvorenie spoločnej integrovanej stratégie rozvoja územia a stratégie pre LEADER
- zabezpečenie činnosti koordinátora spolupráce na úrovni partnerstva pre LEADER
- zriadenie mikrograntového programu mikroregiónu
- regionálna a medzinárodná spolupráca s MAS

Špecifický cieľ IV/2

Skvalitnenie vzájomnej cezhraničnej spolupráce

Opatrenie 4.4. Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu

Indikatívne aktivity opatrenia:

- tvorba spoločných produktov CR
- spoločná propagácia a informovanosť
- budovanie nových cezhraničných trás a komunikácií

Opatrenie 4.5. Rozvoj hospodárskej cezhraničnej spolupráce

Indikatívne aktivity opatrenia:

- cezhraničná spolupráca podnikateľov
- budovanie obchodných vzťahov, predaj miestnych výrobkov
- podpora cezhraničnej zamestnanosti

Opatrenie 4.6. Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce

Indikatívne aktivity opatrenia:

- budovanie kultúrnych a spoločenských kontaktov
- realizácia spoločných kultúrnych, spoločenských a ďalších aktivít a akcií

II. IMPLEMENTÁCIA PROGRAMU

2. ZABEZPEČENIE IMPLEMENTÁCIE PROGRAMU

2.1. Sociálno-ekonomické partnerstvo

Budovanie miestneho partnerstva na princípe vzájomnej otvorenej spolupráce rôznych zástupcov sektorov pôsobiacich mikroregióne, je základným východiskom úspešného naplnenia cieľov PHSR. Bez spoločnej spolupráce ostane tento dokument iba podporným nástrojom a stratí svoj prioritný rozvojový rozmer. V území môže byť vybudované jedno silné partnerstvo socio-ekonomických partnerov, alebo i viacej konkrétnych účelových partnerstiev.

Dôležité pre úspešnú spoluprácu je, aby tieto partnerstvá neostali iba na báze občasných stretnutí, výmeny informácií, ale aby svoju **spoluprácu formalizovali vo forme dohovoru alebo zmluvy o spolupráci**.

Takáto forma spolupráce obvykle časom prerastie do potreby vybudovania inštitucionalizovanej formy partnerstva. Čo znamená, že partnerské organizácie založia spoločný právny subjekt (napríklad neziskovú organizáciu, alebo aj podnikateľský subjekt).

V procese implementácie stratégie mikroregiónu je potrebné vybudovať postupne verejno-sukromné partnerstvo s vyváženým zapojením všetkých sektorov a taktiež aj všetkých obcí územia

2.2. Inštitucionálne zabezpečenie implementácie stratégie

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mikroregiónu je dokument, ktorý vo svojej podstate definuje rozvojové ciele a postupnosť krokov k stanoveným cieľom. V takomto procese je dôležité, aby bol zabezpečený koordinovaný postup jednotlivých krokov a realizácií (napr. príprava projektových zámerov, projekty v partnerstvách pre spoločné ciele a pod.).

Hlavnou úlohou v procese realizácie a implementácie stratégie je práve koordinácia a súvzťažnosť postupov ktorá má zabezpečiť :

- kumuláciu vnútorných zdrojov – spájanie síl a zdrojov
- zabránenie duplicite
- rozdelenie úloh v území
- poznanie sa a vzájomná komunikáciu
- vzájomnú informovanosť

Ďalšou úlohou v procese implementácie je zabezpečovať monitorovanie a spätnú väzbu naplňovania priorít a cieľov, čo následne zabezpečí :

- spätnú väzbu realizovaných projektov
- hodnotenie úinkov a dopadov
- odporúčania pre zmeny stratégie
- krátkodobý aj dlhodobý vplyv realizovaných opatrení
- a ďalšie.

Z týchto zásadných dôvodov je nevyhnutné zriadiť formalizovanú jednotku, ktorej primárnym zmyslom bude práve dohľad nad procesom implementácie PHSR.

Obvykle sa na úrovni mikroregiónu jedná o konkrétnu skupinu občanov vytvorenú z členov partnerstva na výkon tejto funkcie. Okrem poverenia je potrebné, aby vedenie mikroregiónu vo väzbe na zastupiteľstvá miestnych samospráv zadefinovalo a schválilo aj kompetencie tejto „pracovnej skupiny“.

V praktickej rovine môže mikroregión využiť dve cesty vytvorenia pracovnej skupiny:

- 1. vedenie mikroregiónu požiada jednotlivé obce o nominovanie zástupcov do pracovnej skupiny**
- 2. vedenie mikroregiónu priamo navrhne zloženie pracovnej skupiny so zvážením všetkých podmienok.**

Odporúčaním je, aby v tejto pracovnej skupine boli zastúpené pokiaľ možno všetky rozhodujúce oblasti zadefinované v stratégii. V prípade Mikroregiónu pri Slanej by v pracovnej skupine mali mať zastúpenie tieto oblasti:

- **lesníctvo, poľnohospodárstvo**
- **cestovný ruch**
- **samospráva**
- **dobrovoľníctvo**

Zároveň by sa tieto oblasti mali prelínať so zastúpením nasledovných skupín obyvateľstva:

- **podnikatelia**
- **dôchodcovia**
- **Rómovia**
- **mládež**

Pracovná skupina by mala mať pritom menej členov ako je počet obcí v území, ale nie priveľa, tak aby bola schopná efektívne pracovať. Optimálne by v prípade mikroregiónu mohla mať pracovná skupina 15 členov

Konkrétnou náplňou činnosti pracovnej skupiny sú nasledovné úlohy:

- zabezpečovať súlad rozvojových zámerov územia s prioritami a opatreniami stratégie
- zostaviť spôsob hodnotenia pod a ukazovateľov programu (zodpovednosť a metodika)
- stanoviť spôsob monitoringu a koordinácie spoločných rozvojových projektov (zodpovednosť a harmonogram)
- spracovanie hodnotiacej správy za každý kalendárny rok
- pripravovať návrhy na aktualizáciu stratégie, prvýkrát najskôr v roku 2010
- raz za dva roky každoročne zabezpečiť zostavenie prehľadu finančných zdrojov na financovanie a kofinancovanie spoločných rozvojových projektov.
- podľa potreby spracovanie čiastkových akčných plánov realizácie stratégie.

Obecné a mestské zastupiteľstvá pri schvaľovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015 by malo zároveň schváliť aj zriadenie jednotky pre implementáciu a dohľad nad stratégiou.

2.3. Organizačné zabezpečenie implementácie stratégie

Pracovná skupina vytvorená pre dohľad nad implementáciou stratégie k výkonu svojej činnosti nevyhnutne potrebuje zabezpečené organizačné zázemie. Je potrebné vybudovať stabilný systém organizácie, ktorý bude funkčný po celú dobu platnosti spracovanej stratégie.

Organizačné zabezpečenie by malo plniť nasledovné úlohy:

- zabezpečiť činnosť pracovnej skupiny
- zabezpečovať monitorovanie stratégie
- zabezpečiť informovanosť partnerov o plnení stratégie
- zabezpečiť prístup k informáciám pre prípravu rozvojových projektov
- zabezpečiť informovanosť zastupiteľstva o činnosti skupiny
- a pod.

Návrh organizačnej štruktúry:

Rozhodujúci orgán:

- Správna rada mikroregiónu; zastupiteľstvá miestnych samospráv

Výkonný monitorovací orgán:

- Výbor (pracovná skupina) pre dohľad nad stratégiou (cca. 15 členov),

Technické zabezpečenie:

- Euroinfohouse Tornaľa v spolupráci s obcami a ich pracovníkmi

Monitorovanie v teréne:

- Obecné úrady a mestský úrad
  - terénni sociálni pracovníci
  - členovia komisií zastupiteľstva
  - matriky
  - prípadne vyškolená skupina aktivistov

3. ZÁKLADNÝ IMPLEMENTAČNÝ RÁMEC PROGRAMU

3.1. Indikatívny finančný rámec programu

Indikatívny finančný rámec v tis EUR

2008-2015	EU ŠF + nár. spoluf.	EÚ iné	Št. rozpo et	Reg. a miestne zdroje	Iné	Vlastné	Spolu
Priorita 1							
Opatrenie 1.1	615					35	650
Opatrenie 1.2.	7 150		3 000			550	10 700
Opatrenie 1.3.	1 715		1 000			145	2 860
Opatrenie 1.4.	332					18	350
Opatrenie 1.5.			60		70	10	140
Opatrenie 1.6.	3 720		500			230	4 450
Opatrenie 1.7.	500		450			300	1 250
Opatrenie 1.8.	80			10	50	10	150
Opatrenie 1.9.	50			10		10	70
Priorita 2							
Opatrenie 2.1	1 040					160	1 200
Opatrenie 2.2.	10 050					620	10 670
Opatrenie 2.3.	35			8		17	60
Opatrenie 2.4.				10	20	20	50
Opatrenie 2.5.				20	30	30	80
Opatrenie 2.6.	630					40	670
Opatrenie 2.7.	2 070				1 500	700	4 270
Opatrenie 2.8.	1 400				700	400	2 500
Opatrenie 2.9.	700					300	1 000
Priorita 3							
Opatrenie 3.1	135					15	150
Opatrenie 3.2.		30		10	20	190	250
Opatrenie 3.3.	1 800					200	2 000
Opatrenie 3.4.			180	20	20	80	300
Opatrenie 3.5.	1 000					100	1 100
Priorita 4							
Opatrenie 4.1		30				40	70
Opatrenie 4.2.					20	80	100
Opatrenie 4.3.	170			20		110	300
Opatrenie 4.4.	800					200	1 000
Opatrenie 4.5.	200					200	400
Opatrenie 4.6.	130			10	10	100	250
SPOLU	34 322	60	5 190	118	2 440	4 910	47 040

3.2. Realizačný rámec opatrení

Všeobecný cieľ I	Zlepšenie kvality a modernizácia infraštruktúry v mikroregióne				
PRIORITA 1	ROZVOJ OBČIANSKEJ, TECHNICKEJ A ENVIRONMENTÁLNEJ INFRAŠTRUKTÚRY				
Špecifický cieľ I/1	Skvalitnenie a zlepšenie stavu technickej infraštruktúry obcí ako nevyhnutnej podmienky pre ich ďalší rozvoj				
Opatrenie	Plánované (indikatívne) aktivity	Externé zdroje	Financovanie (tis.EUR)		
			celkovo	vlastné zdroje	iné zdroje
OPATRENIE 1.1.	- dopravná infraštruktúra, miestne komunikácie - budovanie a modernizácia inžinierskych sietí - lávky mosty, chodníky... - verejné osvetlenie	ROP, PRV, MVRR SR	650	35	615
Budovanie a modernizácia technickej infraštruktúry					
Špecifický cieľ I/2	Zlepšenie stavu vidieckej krajiny a životného prostredia v mikroregión				
OPATRENIE 1.2.	- kanalizácie - ČOV - vodovody	OP ŽP, PRV, MŽP SR	10 700	550	10 150
Budovanie a modernizácia infraštruktúry vodného a odpadového hospodárstva					
OPATRENIE 1.3.	- sanácia skládok - separovaný zber - kompostovanie - minimalizovanie tvorby odpadov	OP ŽP, PRV, MŽP SR	2 860	145	2 715
Odstraňovanie ekologických záťaží a nakladanie z odpadmi.					
OPATRENIE 1.4.	- znižovanie energetickej náročnosti budov - využívanie alternatívnych zdrojov energie - rozvoj systémov centrálného zásobovania teplom	ROP, PRV, MVRR SR, MŽP SR	350	18	332
Rozvoj a modernizácia energetického hospodárstva					
OPATRENIE 1.5.	- revitalizácia spustnutých lokalít - revitalizácia vodných tokov - revitalizácia rybníkov a ich okolia - výsadba melioračných a spevňujúcich drevín popri cestách a vodných tokoch (líniové výsadby	OP ŽP, PRV, MŽP SR, Nórske granty	140	10	130
Obnova vidieckej krajiny					

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Špecifický cieľ I/3	Skvalitnenie miestnej infraštruktúry a vzhľadu obcí				
OPATRENIE 1.6.	<ul style="list-style-type: none"> - sociálna a zdravotná infraštruktúra - budovanie sociálnych bytov - budovanie bezbarierových prístupov do budov verejných a občianskej obslužnosti - občianska infraštruktúra (rekonštrukcia, škôl, kultúrnych domov ...) - infraštruktúra kultúry, športu a voľnočasových aktivít	ROP, PRV,MVRR SR, MP SR	4 450	230	4 220
Budovanie a modernizácia lokálnej infraštruktúry					
OPATRENIE 1.7.	<ul style="list-style-type: none"> - regenerácia sídiel - rekonštrukcia historických objektov - rekonštrukcie verejných priestranstiev - obnova, rekonštrukcia a modernizácia budov v majetku obcí - regulovanie vzhľadu a architektúry zástavby obcí - budovanie drobných stavieb (zastávky, lavičky ...) - zachovávanie tradičného vidieckeho charakteru obcí	ROP, PRV,MVRR SR, MP SR, MK SR, BBSK	1 250	300	950
Obnova a rekonštrukcia vzhľadu obcí					
Špecifický cieľ I/4	Modernizácia informačnej a komunikačnej infraštruktúry v mikroregióne				
OPATRENIE 1.8.	<ul style="list-style-type: none"> - zavádzanie širokopásmového internetu - podpora sprístupňovania širokej ponuky TV programov - verejný internet, - rekonštrukcie miestnych verejných rozhlasov - vydávanie obecných a mikoregionálnych novín	OP IS	150	10	140
Rozvoj informačných a komunikačných technológií					
OPATRENIE 1.9.	<ul style="list-style-type: none"> - zriadenie interaktívneho web portálu mikroregiónu a obcí - zavádzanie moderných technológií do komunikácie samospráva - občan	OP IS, BBSK	70	10	60
Vybudovanie e-governmentu					

Všeobecný cieľ II	Zlepšenie podmienok pre rozvoj podnikania a cestovného ruchu na území mikroregiónu				
PRIORITA 2	ROZVOJ PODNIKANIA A CESTOVNÉHO RUCHU				
Špecifický cieľ II/1	Zvýšenie pripravenosti obyvateľov pre samozamestnanie a trh práce				
Opatrenie	Plánované (indikatívne) aktivity	Externé zdroje	Financovanie		
			celkovo	vlastné zdroje	iné zdroje
OPATRENIE 2.1.	- podporné programy v školách aj v kurzoch - mäkké zručnosti - odborná príprava a praktické zručnosti - pracovné a sociálne inkubátory	OPZaSI, OPVz	1 200	160	1 040
Realizácia vzdelávacích programov zameraných na potreby trhu práce					
Špecifický cieľ II/2	Špecifický cieľ II/2 Skvalitňovanie podmienok pre rozvoj malého a stredného podnikania				
OPATRENIE 2.2.	- vytvorenie systému miestnych úľav pre malých a stredných podnikateľov - prezentácia a propagácia miestnych podnikateľov, produktov a služieb - využívanie web stránok obcí pre prezentáciu podnikateľov, produktov a služieb - ponuka priestorov pre podnikanie - budovanie infraštruktúry pre podnikateľské aktivity	ROP	10 670	620	10 050
Realizácia opatrení miestnych samospráv na podporu podnikania					
OPATRENIE 2.3.	- vytváranie poradenských a informačných služieb - marketingové aktivity - podpora ÚPSVaR pri samozamestnaní a tvorbe pracovných miest - obnova tradičnej ľudovej výroby - preferovanie miestnych výrobkov a služieb	OP ZaSI, BBSK, malé granty	60	17	43
Podpora mikro- a malého podnikania					

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Špecifický cieľ II/3	Zvýšenie využitia miery turistického a rekreačného potenciálu mikroregiónu				
OPATRENIE 2.4.	- zmapovanie zaujímavostí mikroregiónu - prepojenie atraktivít do uceleného produktu - prepojenie a využitie kultúrnych a spoločenských aktivít pre rozvoj CR - podpora spolupráce podnikateľov, samosprávy a tretieho sektora	BBSK, malé granty	50	20	30
Tvorba spoločných produktov cestovného ruchu					
OPATRENIE 2.5.	- spoločná prezentácia zaujímavostí mikroregiónu - využívanie moderných informačných technológií pri propagácii	BBSK, malé granty	80	30	50
Propagácia mikroregiónu					
Špecifický cieľ II/4	Skvalitnenie infraštruktúry a služieb cestovného ruchu.				
OPATRENIE 2.6.	- tvorba cyklotrás, turistických trás - priestorové značenie	ROP, PRV	670	40	630
Budovanie infraštruktúry cestovného ruchu					
OPATRENIE 2.7.	- budovanie a modernizácia stravovacích a ubytovacích zariadení - vybudovanie informačného centra - zriaďovanie doplnkových služieb - tvorba komplexného systému služieb pre návštevníkov	ROP, OP KaHR	4 270	700	3 570
Rozvoj služieb cestovného ruchu					
Špecifický cieľ II/5	Zlepšenie využitia potenciálu územia pre rozvoj agroturistiky a moderných foriem poľnohospodárstva				
OPATRENIE 2.8.	- ubytovacie, stravovacie a doplnkové služby - agroturistické produkty CR - alternatívne využívanie zanedbaných poľnohospodárskych areálov - rozvoj poľovníctva	PRV, OP KaHR	2 500	400	2 100
Rozvoj agroturistiky					
OPATRENIE 2.9.	- pestovanie biopotravín a ekofariem - pestovanie energetických plodín rastlín - zaistenie odbytu poľnohospodárskej produkcie - podpora miestnych produktov - zavádzanie moderných technológií - rozvoj chovu rýb ...	PRV, OP KaHR	1 000	300	700
Rozvoj moderných foriem poľnohospodárstva					

Všeobecný cieľ III	Zabezpečenie podmienok pre kvalitný život obyvateľov mikroregiónu				
PRIORITA 3	ROZVOJ KVALITY ŽIVOTA OBČANOV V MIKROREGIÓNE				
Špecifický cieľ III/1	Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov				
Opatrenie	Plánované (indikatívne) aktivity	Externé zdroje	Financovanie		
			celkovo	vlastné zdroje	iné zdroje
OPATRENIE 3.1.	- rôzne formy celoživotného vzdelávania - skvalitňovanie výučby na ZŠ a SŠ - skvalitnenie výchovy v MŠ - vybudovanie vzdelávacieho centra	OP ZaSI, OP Vz	150	15	135
Skvalitnenie a rast vzdelanosti obyvateľov					
Špecifický cieľ III/2	Zvýšenie záujmu občanov o vzájomnú spoluprácu a veci verejné, skvalitnenie občianskej spoločnosti				
OPATRENIE 3.2.	- podpora budovania a činnosti tretieho sektora - podpora verejných spoločenských akcií - rozvoj a činnosť CVČ - vyhľadávanie, vzdelávanie a podpora činnosti miestnych lídrov - aktivizácia a zapájanie občanov do vecí verejných - využívanie rôznorodých efektívnych nástrojov motivácie občanov - vytváranie vhodných podmienok obcami pre verejnú angažovanosť občanov (priestory pre voľno časové aktivity, systémy pre odhaľovanie a likvidáciu smetísk a čiernych skládok ...) - inovatívne formy zapájania občanov do rozhodovaní v obciach (obecná televízia, ...) - zatriaktívnenie existujúcich aktivít a akcií pre občanov	BBSK, malé granty, EK granty	250	190	60
Budovanie občianskej spoločnosti					
Špecifický cieľ III/3	Skvalitnenie a rozšírenie služieb občanom				
OPATRENIE 3.3.	- rozvoj zdravotných a sociálnych služby - zriaďovanie dostupné doplnkové služby - vytváranie podmienok pre novú bytovú výstavbu	OP Z, OP ZaSI	2 000	200	1 800
Rozvoj služieb obyvateľstvu					

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Špecifický cieľ III/4	Zachovávanie a rozvoj kultúrneho dedičstva				
OPATRENIE 3.4.	- podpora spolkového života v obciach - podpora miestnych zvykov, ľudových tradícií, kultúry a remesiel - zriadenie Domu tradícií mikroregiónu - podpora miestnych knižníc - vydávanie publikácií o obciach a mikroregióne	MK, BBSK, malé granty	300	80	220
Rozvoj kultúry a tradícií.					
Špecifický cieľ III/4	Zabezpečenie trvalo udržateľnej kvality života sociálne odkázaných rodín a občanov				
OPATRENIE 3.5.	- rekonštrukcia bývania - podporné programy samospráv pre občanov v núdzi - poradenské služby - podpora tvorby pracovných miest pre sociálne vylúčené skupiny (sociálna ekonomika) - podpora vzdelávania	OP ZaSI	1 100	100	1 000
Podpora sociálne odkázaných rodín a občanov					

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Všeobecný cieľ IV	Zvýšenie kvality a miery miestnej a cezhraničnej spolupráce				
PRIORITA 4	ROZVOJ MIESTNEJ A CEZHRANIČNEJ SPOLUPRÁCE				
Špecifický cieľ IV/1	Skvalitnenie vzájomnej spolupráce na miestnej úrovni				
Opatrenie	Plánované (indikatívne) aktivity	Externé zdroje	Financovanie		
			celkovo	vlastné zdroje	iné zdroje
OPATRENIE 4.1.	- tvorba spoločných projektov miestnych samospráv - združovanie zdrojov (finančných, materiálnych, ľudských, informačných...) - spoločný prístup k plneniu cieľov a opatrení PHSR mikroregiónu	EK granty	70	40	30
Rozvoj vzájomnej spolupráce obcí mikroregiónu					
OPATRENIE 4.2.	- vytváranie medzisektorových pracovných skupín pre riešenie rozvoja mikroregiónu - budovanie medzisektorových partnerstiev pri realizácii projektov - vzájomná podpora sektorov (finančná, materiálna, ľudská, informačná...) - spoločné financovanie rozvojových projektov	malé granty	100	80	20
Rozvoj medzisektorovej spolupráce v mikroregióne					
OPATRENIE 4.3.	- vytvorenie partnerstva pre LEADER - vytvorenie spoločnej integrovanej stratégie rozvoja územia a stratégie pre LEADER - zabezpečenie činnosti koordinátora spolupráce na úrovni partnerstva pre LEADER - zriadenie mikrograntového programu mikroregiónu - regionálna a medzinárodná spolupráca s MAS	BBSK, PRV	300	110	190
Prístup LEADER					
Špecifický cieľ IV/2	Skvalitnenie vzájomnej cezhraničnej spolupráce				
OPATRENIE 4.4.	- tvorba spoločných produktov CR - spoločná propagácia a informovanosť - budovanie nových cezhraničných trás a komunikácií	OP SK-HU,OP,PRV, BBSK	1 000	200	800
Rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja cestovného ruchu					
OPATRENIE 4.5.	- cezhraničná spolupráca podnikateľov - budovanie obchodných vzťahov, predaj miestnych výrobkov - podpora cezhraničnej zamestnanosti	OP ZaSI,OP SK-HU	400	200	200
Rozvoj hospodárskej cezhraničnej spolupráce					
OPATRENIE 4.6.	- budovanie kultúrnych a spoločenských kontaktov - realizácia spoločných kultúrnych, spoločenských a ďalších aktivít a akcií	OP SK-HU, BBSK, malé granty	250	100	150
Rozvoj spoločenskej a kultúrnej cezhraničnej spolupráce					

4. MONITORING

Monitoring stratégie v súlade s navrhovanou organizačnou štruktúrou ja zabezpečovaný na dvoch základných úrovniach.

Prvou je získavanie a prvotné spracovanie informácií z terénu. Na jednej strane je potrebné sledovať realizované a pripravované aktivity, na druhej strane ukazovatele pôsobenia a dopadov implementácie PHSR na život obyvateľov. Tieto úlohy môžu zabezpečovať iba pracovníci aktívni priamo v teréne. Je potrebné zabezpečiť systém (skupinu pracovníkov, aktivistov) spolupracujúcich na tejto úlohe.

K zabezpečeniu monitoringu je potrebné spracovať systém kritérií a ukazovateľov a metodiku monitoringu, tak, aby bolo možné reálne vyhodnocovať prebiehajúce procesy.

Druhou úrovňou je odborné vyhodnocovanie informácií a sledovanie plnenia cieľov, priorít a Úlohou vytvorenej pracovnej skupiny je zároveň aj spracovanie kritérií a ukazovateľov hodnotenia realizácie stratégie a metodiky jej monitoringu.

Monitorovanie plnenia programu rozvoja bude stálym a dlhodobým procesom zameraným na sledovanie kvalitatívnych a kvantitatívnych zmien pomocou vybraných ukazovateľov, cieľom ktorého bude získavanie informácií o skutočnom plnení opatrení zameraných na zmenu negatívneho vývoja, resp. o potrebe zmeniť ich výber alebo spôsob realizácie. Stabilizovať zásady procesu monitorovania umožní priebežná i etapovitá kontrola realizácie programu. Nevyhnutnou podmienkou monitoringu je organizačné a metodické zabezpečenie riešenia operatívnych problémov a z nich vyplývajúce zmenové riadenie.

Monitorovanie plnenia programu rozvoja bude obsahovať nasledovné činnosti:

- každoročné hodnotenie napĺňania cieľov stanovených v PHSR,
- každoročné spracovanie plánu aktivít na nasledujúce obdobie
- vyhodnotenie dosiahnutých výsledkov ako popis stupňa realizovaných cieľov a opatrení,
- vyhodnotenie dopadov aktivít na občanov dotazníkovou formou a porovnanie s počiatočnými preferenciami občanov pri zostavovaní PHSR.

Uvedené činnosti uskutočnené v procese monitorovania umožnia zhodnotiť postup v realizácii plánovaných úloh. Znamená sledovanie výstupov, financovanie jednotlivých činností,

projektov alebo etáp. Monitorovanie sa uskutočňuje prostredníctvom ukazovateľov, ktoré sa vzťahujú na špecifické ciele, objasňujú stav implementácie, výsledkov a dopadov a poukazujú na dosiahnutý vývoj vo vzťahu k finančnému plánu.

Cieľom monitorovania pracovnými skupinami bude zabezpečiť konzistentné a pravidelné informácie o realizovaných a ukončených projektoch. Vhodným spôsobom na realizáciu monitoringu sú kvantitatívne ukazovatele úspešnosti, ktoré dávajú jednoznačnú odpoveď na stupeň alebo mieru naplnenia projektu v danom časovom období. Spôsob práce pracovnej skupiny uskutočňujúcej monitorovanie a hodnotenie vyplynie zo samotného charakteru projektu.

Zmyslom procesu hodnotenia je sumarizovať výstupy získané monitorovaním projektov na získanie informácií o účinnosti a efektívnosti vynaložených nákladov. Tieto informácie sa transformujú do monitorovacích a hodnotiacich správ, ktoré sa prerokovávajú na zasadnutiach pracovnej skupiny. Proces hodnotenia využíva ako svoje vstupy všetky dáta získavané v procese monitorovania. Výstupom procesu hodnotenia, resp. celého procesu monitorovania a hodnotenia, sú hodnotiace a monitorovacie správy. Hodnotenie je vykonávané pravidelne za účelom merania efektivity voči cieľom projektov. Vykonáva sa v priebehu realizácie jednotlivých projektov a po ich ukončení. Posudzuje sa hlavne vecná stránka a vzniknuté problémy. Riešenie prioritných problémov sa posudzuje s použitím kritérií voči stanoveným ukazovateľom. Hodnotenie znamená kritické a objektívne overovanie. Plní funkciu spätnej väzby. Hodnotenie sa opiera o monitorovacie činnosti, ktoré mu poskytujú nevyhnutné informácie.

Monitorovacie ukazovatele procesu implementácie programu rozvoja mikroregiónu:

- vytvorenie pracovnej skupiny pre proces implementácie
- počet stretnutí pracovnej skupiny
- počet správ o implementácii PHSR
- počet akčných plánov
- spracovanie monitorovacích ukazovateľov pre jednotlivé opatrenia
- počet informačných aktivít a realizácii programu
- úroveň a početnosť zberu informácií v teréne

Základné monitorovacie ukazovatele plnenia programu rozvoja mikroregiónu – vzorový návrh:

- počet pripravených investičných aktivít v mikroregióne
- počet zrealizovaných investičných aktivít v mikroregióne
- objem zrealizovaných investičných aktivít

- objem získaných prostriedkov z externých zdrojov
- objem aktivizovaných vnútorných zdrojov
- miera zapojenia občanov a subjektov do aktivít programu rozvoja
- miera skvalitnenia poskytovaných služieb v mikroregióne
- počet a rozsah poskytovaných služieb v mikroregióne
- miera zvýšenia kvality a pripravenosti ľudských kapacít v mikroregióne
- miera zvýšenia návštevnosti mikroregiónu
- miera zviditeľnenia sa mikroregiónu smerom von
- počet a kvalita zrealizovaných občianskych aktivít
- miera skvalitnenia života občanov v mikroregióne

5. ČASOVÝ HARMONOGRAM

Časový harmonogram procesu implementácie PHSR Mikroregiónu pri Slanej

rok	kvartál	príprava PHSR	schválenie PHSR	príprava Akčných plánov	schválenie Akčných plánov	spracovanie hodnotiacich kritérií	spracovanie metodiky monitoringu	zber údajov	spracovanie hodnotiacej správy a návrhov na doplnenie stratégie	schválenie hodnotiacej správy a zmien v PHSR	informovanie
2008	4										
2009	1										
	2										
	3										
	4										
2010	1										
	2										
	3										
	4										

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

2011	1											
	2											
	3											
	4											
2012	1											
	2											
	3											
	4											
2013	1											
	2											
	3											
	4											
2014	1											
	2											
	3											
	4											
2015	1											
	2											
	3											
	4											
2016	1											
	2											
	3											
	4											

Záver

Každý programový dokument a Program rozvoja mikroregiónu obzvlášť, dostáva svoj zmysel nie jeho vytvorením, ale v procese jeho realizácie. Prax a samotné napĺňanie cieľov, priorít a opatrení PHSR je skúškou kvality procesu programovania a jeho zmysluplnosti. V procese spracovania rozvojového programu obcí a mikroregiónu sa aktivizujú mnohé, často dovtedy neodsúhlasené miestne zdroje, najmä z oblasti ľudských kapacít. Miestne samosprávy ako garant a zadávateľ spracovanie programu rozvoja mikroregiónu, majú byť zároveň garantom aj toho, aby tento potenciál, ktorý sa v procese tvorby PHSR vytvoril, naplnil svoju hodnotu v procese reálneho napĺňania programu.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja je spracovaný na báze viacerých dokumentov a v súlade s príslušnými zákonnými predpismi. Časť programu je zameraná na komplexnú analýzu v oblastiach ako demografia, nezamestnanosť, hospodársku oblasť, sociálnu a technickú infraštruktúru a iné oblasti, ktoré popisujú a analyzujú súčasný stav v území, ktorý je detailnejšie rozpracovaný v SWOT analýze popisujúcej silné a slabé stránky, príležitosti a ohrozenia. Program rozvoja mikroregiónu je dôležitým strategickým, systémovým a koncepčným dokumentom pre zabezpečovanie zásadných aktivít rozvoja v zmysle definovaných cieľov, priorít, opatrení a financovania. Vzhľadom na súčasné postavenie regionálneho rozvoja v rámci Slovenskej republiky, ktorý nevytvára priame nástroje podpory v regiónoch (VÚC), je dokument PHSR účelovo a explicitne zameraný na ciele a priority rozvoja kraja. Sleduje sa tým najmä možnosť využívania nástrojov pomoci EÚ, to znamená využitie štrukturálnych fondov a kohézneho fondu. Program je potrebné hodnotiť ako dokument otvorený, ktorý môžu orgány mikroregiónu priebežne doplňovať a o nové aktivity, respektíve vypúšťať tie opatrenia, ktorých realizácia nie je v možnostiach mikroregiónu. Je zrejmé, že najmä v dnešnej dobe je veľmi zložitá dokázať exaktne naformulovať prognózu rozvoja územia na dobu viac ako 5 rokov. Z tohto dôvodu je nesmierne dôležité akceptovať „živnosť“ tohto dokumentu. Len priebežným vyhodnocovaním situácie v mikroregióne, regióne a spoločnosti a následným aktualizovaním dokumentu je možné zabezpečiť jeho aktuálnosť a zmyslupnosť.

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

©Zhotoviteľ: Združenie pre rozvoj vidieka, Banská Bystrica

PhDr. Igor Pašmík

Rok spracovania 2008

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008 -2015

PRÍLOHY

Príloha 1: Výstupy mapingu Rómskych komunít v MR pri Slanej

Príloha 2: Väzba rozvojových priorít PHSR BBSK 2007-2013 na rozvoj územia mikroregiónu

Príloha 3: Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia

Príloha 4 : Prehľad projektových zámerov mikroregiónu

Príloha 5: Finančné zdroje pre implementáciu PHSR – externé

Príloha 1

Výstupy mapingu Rómskych osád v MR pri Slanej

		Charakteristiky osídlenia					Obydlia v rómskych osídleniach					
							Celkový počet obydľí	Podiel legálnych obydľí	Podiel obydľí napojených na inžinierske siete			
Názov obce	Mesto/obec	Lokalizácia osídlenia	Poloha osídlenia	Vzdialenosť osídlenia v m	Bariéra	Vysporiadanosť pozemkov			Vodovod	Kanalizácia	Plyn	Elektrina
Torna a	mesto						250	96,0	80,0	80,0	60,0	100,0
Torna a	mesto	intravilán	na okraji			vysporiadané	17	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Torna a	mesto	intravilán	integrované/rozptýlené			vysporiadané	233	95,7	85,8	85,8	64,4	100,0
Abovce	obec						32	100,0	0,0	0,0	37,5	100,0
Abovce	obec	intravilán	mimo obce	20	železnica	vysporiadané	8	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Abovce	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			vysporiadané	24	100,0	0,0	0,0	50,0	100,0
Hubovo	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			vysporiadané	2	100,0	0,0	0,0	50,0	100,0
Chanava	obec						45	100,0	100,0	0,0	88,9	100,0
Chanava	obec	intravilán	na okraji			vysporiadané	38	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0
Chanava	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			vysporiadané	7	100,0	100,0	0,0	28,6	100,0
Kesovce	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			vysporiadané	27	100,0	0,0	0,0	0,0	100,0
Krá	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			iasto ne vysporiadané	90	82,2	13,3	0,0	13,3	100,0
Lenka	obec		žiadne									
Neporadza	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			iasto ne vysporiadané	19	100,0	0,0	0,0	0,0	78,9
Rie ka	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			iasto ne vysporiadané	15	100,0	40,0	0,0	33,3	100,0
Rumince	obec		žiadne									
Štrkovec	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			iasto ne vysporiadané	14	100,0	71,4	0,0	35,7	100,0
V elince	obec						26	88,5	69,2	0,0	26,9	96,2
V elince	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			vysporiadané	5	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0
V elince	obec	intravilán	mimo obce	100		vysporiadané	6	50,0	0,0	0,0	0,0	83,3
V elince	obec	intravilán	integrované/rozptýlené			iasto ne vysporiadané	15	100,0	86,7	0,0	13,3	100,0

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

Názov obce	Charakteristiky osídlenia			Infraštruktúra v rómskych osídleniach						Infraštruktúra majority			
				Dostupnosť inžinierskych sietí				Verejné osvetlenie	Prístupová cesta	Dostupnosť inžinierskych sietí v obci			
	Mesto/obec	Lokalizácia osídlenia	Poloha osídlenia	Vodovod	Kanalizácia	Elektrina	Plyn			Vodovod	Kanalizácia	Elektrina	Plyn
Torna a	mesto									áno	iasto ne	áno	iasto ne
Torna a	mesto	intravilán	na okraji	áno	nie	áno	nie	áno	asfaltová				
Torna a	mesto	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	iasto ne	áno	áno	áno					
Abovce	obec									nie	nie	áno	áno
Abovce	obec	intravilán	mimo obce	nie	áno	nie	áno	áno	asfaltová				
Abovce	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	nie	nie	áno	áno	áno					
Hubovo	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	nie	nie	áno	nie	áno		áno	nie	áno	nie
Chanava	obec									áno	nie	áno	áno
Chanava	obec	intravilán	na okraji	áno	nie	áno	áno	áno	iná				
Chanava	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	nie	áno	áno	áno					
Kesovce	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	nie	nie	áno	nie	áno		nie	nie	áno	nie
Krá	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	nie	áno	áno	áno	iná	áno	nie	áno	áno
Lenka	obec		žiadne										
Neporadza	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	nie	nie	áno	nie	áno		nie	nie	áno	nie
Rie ka	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	nie	áno	iasto ne	*		áno	nie	áno	áno
Rumince	obec		žiadne										
Štrkovec	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	nie	áno	iasto ne	áno		áno	nie	áno	iasto ne
V elince	obec									áno	nie	áno	áno
V elince	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	nie	áno	áno	áno					
V elince	obec	intravilán	mimo obce	nie	nie	áno	nie	áno	iná				
V elince	obec	intravilán	integrované/rozptýlené	áno	nie	áno	áno	áno					

Príloha 2.

Väzba rozvojových priorít PHSR BBSK 2007-2013 na rozvoj územia Mikroregiónu pri Slanej

PHSR BBSK na roky 20087 - 2013

Prioritná os 1 – Rozvoj ľudských zdrojov a zvyšovanie kvality života obyvateľov

Oblasť: Vzdelávanie

Priorita 1.1: Podpora rozvoja ľudských zdrojov

Opatrenia: 1.1.3 Podpora rozvoja ďalšieho vzdelávania a jeho otvoreného modulárneho systému

Priorita 1.2: Zvýšenie kvality materiálno-technických podmienok škôl a školských zariadení

Opatrenia: 1.2.1 Modernizácia a rekonštrukcia škôl a školských zariadení

1.2.2 Obstaranie moderného materiálno-technického vybavenia pre školy a školské zariadenia

Priorita 1.3: Modernizácia výchovno-vzdelávacieho procesu a informatizácia škôl a školských zariadení

Opatrenia: 1.3.1 Modernizácia metód a foriem výchovno-vzdelávacieho procesu, pedagogický prístup orientovaný na žiaka

1.3.2 Výchovno-vzdelávací proces zameraný aj na podporu detí, žiakov a mládeže zo sociálne znevýhodneného prostredia reagujúci na potreby trhu

1.3.3 Využitie existujúcich programov na zvýšenie komunikačných a jazykových schopností a na zlepšenie sociálnych zručností detí a žiakov a vzdelávacie programy multikultúrnej výchovy a výchovy proti predsudkom

1.3.4 Zavádzanie informačných technológií

1.3.5 Modernizácia a zvýšenie kvality knižnično-informačnej podpory

Priorita 1.5: Podpora systematického rozvoja pohybových a iných záujmových voľnočasových aktivít detí a mládeže

Opatrenia: 1.5.1 Podpora systematického rozvoja pohybových aktivít detí a mládeže

1.5.2 Podpora kultúrnych a umeleckých aktivít detí a mládeže

Oblasť: Kultúra

Priorita 1.7: Ochrana, obnova a revitalizácia pamiatkového fondu a dobudovanie kultúrnej infraštruktúry (neživá kultúra)

- Opatrenia:
- 1.7.1 Ochrana a starostlivosť o kultúrne, historické a technické pamiatky a využitie pamiatok v cestovnom ruchu pri zachovaní ich hodnoty
  - 1.7.3 Podpora obnovy a revitalizácie pamiatkových objektov slúžiacich pre potreby cestovného ruchu (reštaurácie, ubytovacie zariadenia, budovy pre voľnočasové aktivity a iné)
  - 1.7.5 Zachovanie a rozšírenie infraštruktúry pre rozvoj kultúry (kultúrne domy, kiná, divadlá, budovy knižníc, múzeí, galérií, hvezdární a pod.)
  - 1.7.9 Rekonštrukcia remeselných dvorov, obnova tradičných remeselných postupov a remeselných výrob s prihliadnutím na špecifiká jednotlivých miest a obcí

Priorita 1.8: Ochrana kultúrneho dedičstva a rozvoj kultúrnych aktivít a služieb (živá kultúra)

- Opatrenia:
- 1.8.1 Podpora pravidelne sa opakujúcich významných celoštátnych a regionálnych kultúrnych akcií
  - 1.8.2 Podpora rozvoja profesionálnej i amatérskej umeleckej činnosti
  - 1.8.3 Rozvoj záujmovej umeleckej činnosti a voľnočasových aktivít
  - 1.8.4 Zvyšovanie vzdelanosti, vedomostí a zručností pre rozvoj miestnej výroby so zameraním na ľudovoumeleckú výrobu a zachovanie tradičných výrobných postupov prostredníctvom celoživotného vzdelávania
  - 1.8.5 Podpora súčasnej umeleckej tvorby, projektov pre deti a mládež
  - 1.8.6 Zabezpečenie dostatočného dopĺňania a aktualizácie informačných zdrojov v knižniciach a pamäťových inštitúciách
  - 1.8.9 Využitie priestorov škôl a školských zariadení pre rozvoj kultúry
  - 1.8.10 Zabezpečenie vyváženej ponuky kultúrnych služieb pre obyvateľov a návštevníkov
  - 1.8.11 Zachovanie a rozvoj folklórnych tradícií

Priorita 1.9: Spolupráca a propagácia v oblasti kultúry

- Opatrenia:
- 1.9.2 Rozvoj spolupráce s mestami, obcami a tretím sektorom pri ochrane a rozvoji kultúry
  - 1.9.5 Využitie pamiatkového fondu, kultúry, miestnych zvykov a obyčají v cestovnom ruchu
  - 1.9.7 Budovanie náučných chodníkov a trás, informačných bodov a smerových tabúl viažucim sa k tradičnej kultúre

1.9.8 Cielená a intenzívna propagácia kultúrnych a historických pamiatok a kultúrnych podujatí (veľtrhy, tlačené materiály, digitálne materiály, internet)

1.9.12 Tvorba a ponuka komplexných produktov v súčinnosti so subjektami cestovného ruchu (napr. Zlatá banská cesta a iné)

1.9.14 Realizácia komplexného informačného systému pri kultúrnych pamiatkach

1.9.15 Vytváranie podmienok pre poskytovanie a využívanie kultúrnych služieb pre zdravotne a sociálne znevýhodnených občanov v záujme ich integrácie do spoločnosti

Oblasť: Systém sociálnych služieb

Priorita 1.12: Podpora kvalitného, efektívneho, heterogénneho a flexibilného poskytovania sociálnych služieb v kraji

Opatrenia: 1.12.2 Racionalizácia a optimalizácia zariadení 5

1.12.3 Vytvorenie podmienok pre zavádzanie progresívnych foriem poskytovania sociálnych služieb a moderných foriem sociálnej práce, rehabilitačných a terapeutických metód

1.12.4 Zvyšovanie kvality poskytovania sociálnych služieb

Priorita 1.13: Rozvoj terénnych sociálnych služieb a sociálnej práce v teréne

Opatrenia: 1.13.1 Vytvorenie efektívneho systému sociálneho poradenstva, sociálnej prevencie a terénnej sociálnej práce

1.13.2 Rozvoj terénnych sociálnych služieb s cieľom zabezpečenia ich dostupnosti

Priorita 1.14: Zvyšovanie kvality ľudských zdrojov v sociálnej oblasti a ich motivácia

Opatrenia: 1.14.2 Zabezpečovanie osvetových a vzdelávacích aktivít pre aktérov v sociálnej oblasti

Oblasť: Zdravotníctvo

Priorita 1.16: Skvalitňovanie a zefektívňovanie zdravotnej starostlivosti v kraji

Opatrenia: 1.16.1 Optimalizácia ambulantnej, ústavnej a špecializovanej siete, ktorá bude zodpovedať potrebám občanov

Priorita 1.19: Zvyšovanie informovanosti a osobnej zodpovednosti za zdravie

Opatrenia: 1.19.1 Realizácia programov zdravia a prevencie ochorení

1.19.2 Podpora zdravia a prevencie ochorení akcentujúcich špecifické potreby marginalizovaných, či inak diferencovaných skupín populácie

1.19.3 Zmena orientácie zdravotníckych služieb smerom k vzájomnej spolupráci a podpore aktivít zameraných na zdravie

1.19.4 Podpora komunitných aktivít vedúcich k zvýšeniu zdraviu prospešnej pohybovej aktivity a zmene stravovacích návykov

1.19.5 Zvyšovanie informovanosti pacientov o ich právach a ich ochrana v zdravotníckom systéme

Oblasť: Bývanie

Priorita 1.21: Príprava pozemkov a podpora výstavby rodinných domov a nájomných – cenovo dostupných bytov

Opatrenia: 1.21.1 Príprava pozemkov pre výstavbu rodinných domov a nájomných bytov
1.21.2 Výstavba bytov a príslušnej infraštruktúry pre sociálne odkázané skupiny
1.21.3 Podpora legalizácie rómskych osídlení

Priorita 1.23: Revitalizácia sídiel

Opatrenia: 1.23.1 Podpora laznického osídlenia s dôrazom na dobudovanie infraštruktúry
1.23.2 Podpora spoločenských a športových aktivít pre deti a dospelých
1.23.4 Podpora obnovy pôvodných objektov ľudovej architektúry na vidieku

Oblasť: Nezamestnanosť

Priorita 1.24: Budovanie rovnováhy medzi ponukou a dopytom na trhu práce

Opatrenia: 1.24.5 Zvýšenie kvality a prístupu k celoživotnému vzdelávaniu s dôrazom na nový obsah a procesy vzdelávania

Priorita 1.26: Podpora návratu osôb ohrozených sociálnym vylúčením na trh práce s dôrazom na rómsku komunitu

Opatrenia: 1.26.1 Podpora programov v oblasti riešenia dlhodobej nezamestnanosti
1.26.2 Podpora sociálnej inklúzie prostredníctvom rozvoja sociálnych služieb s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity
1.26.3 Podpora vytvárania rovností príležitostí v prístupe na trh práce
1.26.4 Uplatňovanie preventívnych stratégií a individuálneho prístupu k nezamestnaným

Oblasť: Rovnosť príležitostí a osoby ohrozené sociálnym vylúčením

Priorita 1.27: Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb ohrozených sociálnym vylúčením

Opatrenia: 1.27.1 Vytvoriť inovatívne programy pre osoby ohrozené sociálnym vylúčením
1.27.2 Zlepšiť úroveň vzdelania osôb ohrozených sociálnym vylúčením

1.27.3 Zlepšiť prípravu projektov zameraných na podporu zosúladenia rodinného a pracovného života

1.27.4 Vytvoriť podmienky na e-learning vzdelávanie pre tieto ohrozené skupiny

Priorita 1.28: Podporovať pracovné príležitosti pre OOSV na trhu práce

Opatrenia: 1.28.1 Vytvoriť pracovné príležitosti pre osoby OSV s rešpektovaním ich zdravotného stavu

1.28.2 Zlepšiť úroveň pracovných zručností osôb ohrozených sociálnym vylúčením

1.28.3 Zlepšiť prípravu projektov zameraných na podporu vytvárania pracovných miest a zosúladenia rodinného a pracovného života

1.28.4 Vytvoriť podmienky pre zriaďovanie sociálnych podnikov a sociálneho podnikania

Priorita 1.29: Rozvoj služieb pre ohrozené skupiny obyvateľstva

Opatrenia 1.29.1 Zlepšiť podporu MVO, ktoré sa zaoberajú ohrozenými skupinami obyvateľstva

Priorita 1.30: Budovanie multifunkčných centier pre ohrozené skupiny obyvateľstva

Opatrenia: 1.30.1 Zlepšiť infraštruktúru objektov v ktorých sa vykonávajú služby pre osoby ohrozené sociálnym vylúčením

1.30.2 Zlepšiť bezbariérovosť infraštruktúry každého typu

1.30.3 Podporiť rozvoj neziskových organizácií, podpora verejnej správy a iných inštitúcií, ktoré sa zaoberajú problematikou OOSV

Priorita 1.32: Podporovanie základnej úlohy rodiny, skvalitnenie vzťahov v rodine

Opatrenia: 1.32.1 Zvyšovať a skvalitniť a zvýšiť dostupnosť verejných služieb cez prioritnú elektronizáciu služieb pre rodiny

1.32.2 Podporovať aktívne starnutie, zosúladenie pracovného a rodinného života

1.32.3 Podporovať materské centrá a vzdelávanie rodičov počas materskej dovolenky

Oblasť: Marginalizované rómske komunity

Priorita 1.34: Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne Rómov

Opatrenia: 1.34.1 Zlepšiť prípravu rómskych detí na vstup do základných škôl

1.34.2 Zlepšiť úroveň dosahovaných školských výsledkov na základných školách vrátane inklúzie rómskych žiakov

1.34.3 Zlepšiť prípravu rómskych žiakov na stredné školy

1.34.4 Vytvoriť podmienky na získanie stredoškolského vzdelania

1.34.7 Prispôbiť systém celoživotného vzdelávania pre Rómov reagujúci na potreby trhu v regióne

Priorita 1.35: Zvyšovanie funkčnosti rómskych organizácií

Opatrenia 1.35.4 Zlepšiť zohľadňovanie potrieb Rómov zo strany donorov

1.35.6 Zvýšiť zodpovednosť Rómov za rozvoj vlastnej osobnosti

1.35.7 Znížiť mieru izolácie iniciatív a ambícií jednotlivcov v rómskych komunitách

1.35.8 Zvýšiť motiváciu Rómov k aktivite

Priorita 1.36: Vytváranie podmienok pre uplatnenie sa Rómov na trhu práce

Opatrenia: 1.36.2 Efektívne využívať metódy a nástroje pomoci na riešenie sociálnej inklúzie na trhu práce

Priorita 1.37: Zlepšovanie kvality bývania rómskeho obyvateľstva

Opatrenia 1.37.2 Skultúrniť bývanie v rómskych osadách

1.37.3 Vybudovať nájomné byty a zodpovedajúcu infraštruktúru

1.37.4 Priama zainteresovanosť Rómov na rozvoji bývania a starostlivosti o životné prostredie

Priorita 1.39: Prevencia protispoločenskej činnosti

Opatrenia 1.39.2 Zvýšiť podiel detí na preventívnych aktivitách

1.39.3 Zvýšiť podiel dospelých populácie na aktivitách preventívneho charakteru

Priorita 1.40: Podpora aktivít smerujúcich k akceptácii Rómov majoritným obyvateľstvom v kraji

Opatrenia 1.40.1 Zabezpečiť objektívnu prezentáciu a medializáciu rómskej komunity vo verejnosti a zlepšený obraz o živote Rómov v spoločnosti

1.40.2 Zlepšiť podmienky na komunikáciu majority a minority

1.40.3 Zredukovať prejavy rasizmu v spoločnosti

Priorita 1.41: Trvalé zlepšovanie zdravotného stavu rómskeho obyvateľstva

Opatrenia: 1.41.1 Zvýšiť záujem o zdravotný stav rómskej komunity

1.41.2 Zvýšiť zdravotné povedomie rómskej komunity formou vzdelávania, poradenstva, zaškoľovania

1.41.3 Ovplyvňovať úroveň zdravia rómskej komunity systematickou zdravotnou prevenciou

1.41.4 Zabezpečiť dopravu k poskytovateľom zdravotníckych služieb tzv. sociálnozdravotný taxík resp. sociálno-zdravotná doprava

Priorita 1.42: Zachovanie kultúrnej a národnostnej identity Rómov

Opatrenia: 1.42.1 Zlepšiť podmienky pre rozvoj rómskej kultúry

1.42.2 Vytvoriť stabilné a silné inštitúcie zaoberajúce sa kultúrnymi aktivitami v rómskej komunite

Prioritná os 2 – Inovácie a rast konkurencieschopnosti priemyslu

Priorita 2.2: Zvyšovanie konkurencieschopnosti výroby a služieb

Opatrenia: 2.2.1 Podpora podnikateľských aktivít s vysokým podielom pridanej hodnoty
                          2.2.2 Podpora malých a stredných podnikateľov
                          2.2.6 Podpora predaja kvalitných domácich výrobkov formou osvetu a propagácie u slovenských spotrebiteľov

Priorita 2.3: Rozvoj podnikateľských aktivít využívajúcich suroviny nachádzajúce sa v regióne

Opatrenia: 2.3.1 Podpora vyššej úrovne zhodnocovania drevnej suroviny
                          2.3.3 Podpora rozvoja potravinárskej výroby a bioproduktov

Priorita 2.4: Zvýšenie atraktívnosti kraja pre investorov

Opatrenia: 2.4.1 Rekultivácia tzv. hnedých plôch pre umiestnenie nových investícií
                          2.4.3 Vytváranie podmienok pre prílev nových investícií v oblasti cestovného ruchu a kúpeľníctva

Prioritná os 3 – Cestovný ruch

Oblasť: Ekonomická

Priorita 3.1: Využitie a ochrana kultúrneho dedičstva a zvýšenie identity prostredia

Opatrenia: 3.1.3 Obnoviť a sprístupniť nevyužívané objekty kultúrneho dedičstva pre cestovný ruch ako cieľ návštev a zariadenia služieb
                          3.1.4 Pri prestavbe a dostavbe sídiel upraviť okolie objektov historicko-kultúrneho fondu
                          3.1.5 Podporiť zvýšenie identity prostredia a vidieckeho rázu obcí
                          3.1.6 Zvýšiť identitu prostredia horských turistických a liečebno-kúpeľných lokalít pri rekonštrukciách objektov a ďalšej novej modernej výstavbe

Priorita 3.2: Rozvoj trvalo udržateľného cestovného ruchu s akcentom na kvalitu služieb

Opatrenia: 3.2.3 Rozšíriť ponuku služieb pre návštevníkov

3.2.5 Akčné plánovanie rozvoja cestovného ruchu rozvinúť do úrovne mikrodestinácií a koncových miest

3.2.6 Kapacitne aj pozične riešiť technickú infraštruktúru s akcentom na rozvoj aktivít cestovného ruchu

3.2.8 Vypracovať projekty pre podporu podnikania v cestovnom ruchu na vidieku s dôrazom na podnikanie vo vidieckej turistike a agroturistike na báze polyfunkčného využitia priestoru

3.2.9 Rozvíjať vzdelávacie programy v agroturistike

3.2.10 Umožniť zotavenie pre širšie vrstvy obyvateľstva – podporiť sociálny cestovný ruch

3.2.11 Podporovať vznik a rozvoj malých a stredných podnikateľov s osobitným dôrazom na mikropodnikateľov vo vidieckom prostredí

3.2.12 Podporovať spoločenské hodnoty medzi návštevníkmi a miestnym obyvateľstvom

3.2.27 Podporiť rekonštrukciu historických budov

3.2.28 Odstrániť ekologicky a funkčne škodlivé a nevhodné prevádzky

3.2.29 Upraviť verejné priestory a chodníky pre peších

3.2.35 Budovať sieť cyklotrás a greenways pre účely cykloturistiky a rekreácie

3.2.38 Poskytnúť široký sortiment služieb cestovného ruchu a voľnočasových aktivít s akcentom na atrakcie a rozpracovaný manažment voľného času

Priorita 3.3: Podpora mikro-, malého a stredného podnikania v cestovnom ruchu, kúpeľníctve a doplnkových službách cestovného ruchu

Opatrenia: 3.3.1 Skvalitniť poskytovanie služieb obyvateľstvu a návštevníkom

3.3.2 Skvalitniť objekty supraštruktúry cestovného ruchu pre poskytovanie komerčných služieb

3.3.3 Budovať nové objekty s kvalitou zodpovedajúcou hornatému prostrediu kraja a s primeranou kvalitou poskytovaných služieb

Priorita 3.4: Budovanie atrakcií, animácia a reanimácia existujúcich atrakcií

Opatrenia: 3.4.1 Existujúce atrakcie – prírodné – zatraktívniť, upozorniť na ne v marketingových aktivitách so zvýraznením a animáciou jedinečnosti jednotlivých trás

3.4.2 Existujúce atrakcie – človekom vytvorené – historické objekty – využiť všetky formy oživenia vytypovaných atrakcií a celosezónne animovať – ponuku animácie a iných spôsobov oživenia a dostupnosti neustále rozširovať

3.4.3 Existujúce atrakcie – človekom vytvorené – špeciálne ako návštevnické atrakcie – parky, strediská voľného času, zábavné parky – ponuku formulovať a rozširovať

3.4.4 Atrakcie živej kultúry – festivaly a špeciálne udalosti – podporovať, rozširovať, programovať a financovať

Oblasť: Sociálna

Priorita 7: Rast zamestnanosti realizáciou programu podpory mikro-, malého a stredného podnikania, zvýšenie podielu samostatne zárobkovo činných osôb

- Opatrenia:
- 3.7.1 Vytvárať pracovné príležitosti v cestovnom ruchu
  - 3.7.3 Zvyšovať zamestnanosť občanov so zdravotným postihnutím vo sfére služieb cestovného ruchu (recepcie, služby informačných technológií, cenotvorba a pod.)
  - 3.7.5 Využiť kvalitu rómskeho etnika žijúceho na tomto území na základe ich zapojenia do cestovného ruchu pre doplnenie ponuky atrakcií – rómskych atrakcií (živá hudba a tanec, remeselná výroba)
  - 3.7.6 Zapojiť dlhodobo nezamestnaných obyvateľov obcí do verejnoprospešných prác v estetizácii obcí a stredísk cestovného ruchu

Priorita 8: Zvýšiť vzdelanostnú úroveň obyvateľstva s dôrazom na pracovníkov v odvetví cestovného ruchu

- Opatrenia:
- 3.8.1 Poskytnúť obyvateľom riešeného územia možnosť ďalšieho vzdelávania v cestovnom ruchu
  - 3.8.2 Prispôsobiť rekvalifikačné kurzy potrebám pracovníkov na trhu práce za účelom eliminácie odlivu kvalifikovanej pracovnej sily
  - 3.8.3 Rozvíjať vzdelávacie akreditované aktivity pre podporu rozšírenia doplnkových služieb – manažment voľného času
  - 3.8.4 Rozšíriť kurzy v štýle remeselných dvorov na získanie zručností pre rozvoj aktivít vo vidieckej turistike a agroturistike, či v činnostiach podporujúcich ponuku suvenírov v priemysle cestovného ruchu
  - 3.8.5 Rozpracovať programy celoživotného vzdelávania vo sfére cestovného ruchu
  - 3.8.6 Projekt vzdelávania a prípravy pre trh práce uchádzačov o zamestnanie s neukončeným základným vzdelaním s využiteľnosťou pre rómske remeselné dvory

Priorita 9: Podporiť rozvoj sociálneho cestovného ruchu

- Opatrenia:
- 3.9.1 Podporiť budovanie vzájomných vzťahov a spoločných hodnôt medzi návštevníkmi a miestnym obyvateľstvom
  - 3.9.2 Podporiť budovanie turistických útulní v horskom prostredí v spojení so značkovými trasami

3.9.3 Podporiť účasť nízkoprijímových skupín obyvateľstva na cestovnom ruchu rozširovaním ponuky cenovo prístupného ubytovania

Prioritná os 4 – Doprava

Priorita 4.1: Modernizácia a rozvoj cestnej infraštruktúry

Opatrenia: 4.1.6 Zabezpečenie systematickej údržby a opravy pozemných komunikácií
4.1.9 Budovanie cyklistických trás a budovanie cestnej infraštruktúry s ohľadom na rozvoj nemotorovej dopravy
4.1.10 Výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií a ich debarierizácia
4.1.11 Výstavba a rekonštrukcia zariadení pre statickú dopravu (parkovacie miesta)

Prioritná os 5 – Informačná spoločnosť

Priorita 5.1: Informačná gramotnosť

Opatrenia: 5.1.2 Podpora projektov zvyšujúcich vzdelanostnú úroveň v informačnej oblasti na základných a stredných školách
5.1.3 Podpora projektov celoživotného vzdelávania

Priorita 5.2: Efektívna elektronizácia verejnej správy

Opatrenia: 5.2.1 Podpora projektov na zvýšenie poskytovaných služieb prostredníctvom informačných technológií
5.2.2 Podpora projektov a školení zvyšujúcich vzdelanostnú úroveň pracovníkov verejnej správy v informačnej oblasti
5.2.3 Sprístupnenie služieb a informácií o službách verejnej správy pre občana, podnikateľa, ale aj pre samotné orgány verejnej správy na internete
5.2.4 Propagácia informačných internetových stránok, ktoré sa zaoberajú službami verejnej správy

Priorita 5.3: Široká dostupnosť rýchleho internetu

Opatrenia: 5.3.1 Maximálne využitie prostriedkov Európskej únie na roky 2007 - 2013 na zavádzanie rýchleho internetu
5.3.2 Zabezpečenie aby obce a mestá mali k dispozícii materiál poskytujúci prehľad o existujúcich bodoch a linkách pripojenia na širokopásmový internet
5.3.3 Spolupráca a združovanie miest a obcí pri tvorbe projektov

Prioritná os 6 – Životné prostredie

Priorita 6.1: Integrovaná ochrana a racionálne využívanie vôd

Opatrenia: 6.1.1 Zásobovanie obyvateľstva pitnou vodou z verejných vodovodov

6.1.2 Odvádzanie a čistenie komunálnych odpadových vôd

Priorita 6.2: Ochrana pred povodňami

Opatrenia: 6.2.1 Opatrenia na ochranu pred povodňami

Priorita 6.3: Ochrana ovzdušia, ozónovej vrstvy a minimalizácia nepriaznivých vplyvov

klimatických zmien vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Opatrenia: 6.3.3 Podporovanie aktivít na minimalizáciu nepriaznivých vplyvov klimatických zmien, vrátane podpory obnoviteľných zdrojov energie

Priorita 6.4: Odpadové hospodárstvo

Opatrenia: 6.4.1 Podporovanie aktivít v oblasti separovaného zberu

6.4.2 Podporovanie aktivít na zhodnocovanie odpadov

Priorita 6.5: Ochrana a regenerácia prírodného prostredia a krajiny

Opatrenia: 6.5.1 Zabezpečenie priaznivého stavu biotopov a druhov prostredníctvom vypracovania a realizácie programov starostlivosti o chránené územia vrátane území NATURA 2000 a programov záchrany pre kriticky ohrozené druhy rastlín, živočíchov a území vrátane realizácie monitoringu druhov a biotopov

6.5.3 Zlepšenie informovanosti a environmentálneho povedomia verejnosti, vrátane posilnenia spolupráce a komunikácie so zainteresovanými skupinami

Prioritná os 7 – Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rozvoj vidieka

Priorita 7.1: Podpora súladu produkcie agrosektora s potenciálom krajiny

Opatrenia: 7.1.1 Usporiadanie vlastníckych vzťahov k pozemkom, sceľovanie a arondácia pozemkového vlastníctva

7.1.2 Podporovanie vzniku biofariem, spracovanie a predaj produktov

7.1.5 Modernizácia poľnohospodárskych podnikov a spracovateľských kapacít

7.1.6 Budovanie kapacity na spracovanie produktov ekologického poľnohospodárstva

7.1.7 Zavádzanie inovácií, nových metód a nástrojov práce v poľnohospodárskych, potravinárskych a lesníckych podnikoch pre zvýšenie ich efektívnosti

7.1.9 Zdokonalenie a zrationalizovanie pestovania a ochrany lesa, ťažby dreva, manipulácie a dopravy dreva, zberu ostatnej lesnej produkcie a pestovanie reprodukčného materiálu v lesných škôlkach

7.1.10 Obnova strojov a zariadení na ťažbu a spracovanie drevnej hmoty

7.1.11 Budovanie zariadení pre výrobu obnoviteľných zdrojov energie

7.1.12 Zvyšovanie hospodárskej hodnoty lesov

7.1.13 Ekologická stabilizácia a ochrana krajiny realizáciou vodohospodárskych, protieróznych, ekologických a rekultivačných opatrení

7.1.15 Odborné vzdelávanie, informačné aktivity a terénne poradenstvo (*poľnohospodárstvo, potravinárstvo a lesné hospodárstvo*)

Priorita 7.2: Zlepšenie kvality životného prostredia a krajiny

Opatrenia: 7.2.1 Dodržiavanie zásad hospodárenia v znevýhodnených oblastiach

7.2.2 Zachovanie biotopov s vysokou prírodnou hodnotou

7.2.4 Zachovanie ekosystémov s vysokou prírodnou hodnotou

7.2.5 Dodržiavanie vhodných poľnohospodárskych a lesníckych postupov šetrných k životnému prostrediu

7.2.6 Podporovanie aktivít na udržanie vody v krajine, vrátane vhodnej regulácie tokov a vytvárania malých vodných plôch a mokradí a to v záujme zabránenia lokálnych povodní

7.2.7 Budovanie miestnych územných systémov ekologickej stability

7.2.8 Zvýšiť podiel obnoviteľných zdrojov energie a zmierňovanie klimatických zmien

7.2.9 Zlepšiť verejno-prospešné funkcie lesov

Priorita 7.4: Podpora decentralizácie a zlepšenia riadenia a mobilizácie rozvojového potenciálu vidieka

Opatrenia: 7.4.1 Implementácia rozvojových stratégií MAS /vrátane chodu MAS

7.4.2 Realizácia a implementácia projektov spolupráce MAS

7.4.3 Podpora budovania implementačných a absorbčných kapacít pre prístup LEADER

7.4.4 Rozvíjanie zručností v oblasti lokálneho manažmentu

Príloha 3

Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia

Záväzné regulatívy ÚPN-VÚC Banskobystrický kraj, zmeny a doplnky, spracovateľ: SAŽP Banská Bystrica, CTK, september 2004

I. Záväzné regulatívy funkčného a priestorového usporiadania územia

1. V oblasti usporiadania územia, osídlenia a rozvoja sídelnej štruktúry

- 1.1. vytvárať podmienky pre prioritný funkčný a priestorový rozvoj centier osídlenia podľa ich hierarchizácie,
- 1.2. podporovať intenzívne využívanie prirodzených predpokladov sídiel lokalizovaných v priestoroch sídelných rozvojových osí a komunikačno- sídelných rozvojových osí,
- 1.6. vytvárať územnotechnické podmienky pre rozvoj osídlenia v priestoroch hlavných sídelných rozvojových osí:
  - 1.6.2. zvolensko-juhoslovenskej (Zvolen - Lučenec - Rimavská Sobota - Tornaľa - Rožňava),
- 1.10. podporovať rozvoj ostatných miest ako lokálnych centier osídlenia,
- 1.11. podporovať rozvoj vidieckeho osídlenia s cieľom vytvorenia rovnocenných životných podmienok obyvateľov,

2. V oblasti hospodárstva

- 2.1. vytvárať územno-technické predpoklady pre rozvoj hospodárskych aktivít v území a považovať ich za prioritný podnet pre jeho komplexný rozvoj,
  - 2.1.1. prednostne sa zamerať na rozvoj pracovných príležitostí v okresoch, kde dlhodobá miera nezamestnanosti presahuje 20%, a to najmä v okresoch Rimavská Sobota, Veľký Krtíš, Lučenec a Revúca,
- 2.2. poľnohospodárstvo a lesné hospodárstvo
  - 2.2.1. rešpektovať poľnohospodársky pôdny fond, podporovať jeho využívanie v celom jeho rozsahu a poľnohospodársku pôdu v kategóriách zodpovedajúcich pôdno-ekologickej rajonizácii a typologicko-produkčnej kategorizácii,
  - 2.2.4. pri využívaní lesného pôdneho fondu uplatňovať funkčnú diferenciáciu územia,
- 2.3. priemysel, ťažba a stavebníctvo
  - 2.3.1. pri rozvoji priemyslu podporovať princíp rekonštrukcie, sanácie a intenzifikácie využívania existujúcich priemyselných zón, areálov a plôch, prípadne aj objektov,
  - 2.3.2. podporovať rozvoj súčasnej odvetvovej štruktúry priemyselnej výroby s orientáciou najmä na sústavnú modernizáciu technologických procesov a zariadení, znižovanie výrobných nákladov a energetickej náročnosti výroby, zvyšovanie miery finalizácie, kvality a úžitkových parametrov výrobkov,
  - 2.3.3. utvárať územnotechnické predpoklady na:
    - b, rozšírenie priemyselnej výroby v okresoch Lučenec, Revúca, Rimavská Sobota a Veľký Krtíš,
    - e, podstatné zvýšenie ťažby a spracovania tehliarskych a keramických surovín najmä v južných okresoch Banskobystrického kraja - v okresoch Lučenec, Poltár, Revúca a Rimavská Sobota,

- 2.3.4. ťažbu nerastov realizovať pri zohľadnení zdôvodnených potrieb v takom rozsahu a takým spôsobom, aby nedochádzalo k nadmerným negatívnym vplyvom na životné prostredie,

3. V oblasti rozvoja rekreácie a turistiky

- 3.2. utvárať podmienky na rozvoj krátkodobej rekreácie obyvateľov mestských sídiel budovaním rekreačných zón sídelných útvarov,
- 3.3. utvárať územno-technické predpoklady na rozvoj všetkých aktuálnych foriem domácej a medzinárodnej turistiky v sídlach a rekreačných útvaroch modernizáciou jestvujúcej a budovaním novej obslužnej, relaxačnej a športovej vybavenosti v zastavanom území a nadväzujúcich priestoroch, na významných medzinárodných a regionálnych cestných trasách kraja a na cykloturistických trasách všetkých kategórií ,
- 3.5. systematicky zvyšovať rozsah a kvalitu služieb v jestvujúcich turistických lokalitách s najlepšimi podmienkami na letnú turistiku a rekreáciu,

4. V oblasti usporiadania územia z hľadiska ekologických aspektov, ochrany prírody a pôdneho fondu

- 4.5. rešpektovať prvky územného systému ekologickej stability kraja,
- 4.7. uplatňovať pri hospodárskom využívaní území začlenených medzi prvky územného systému ekologickej stability podmienky ustanovené
  - 4.7.1. zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č 287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny pre kategórie a stupne ochrany chránených území (vyhlásené a navrhované na vyhlásenie),
  - 4.7.2. zákonom č. 61/1977 Zb. o lesoch v znení neskorších predpisov a zákonom Slovenskej národnej rady č. 100/1977 Zb. o hospodárení v lesoch a štátnej správe lesného hospodárstva v znení neskorších predpisov pre lesné ekosystémy v kategóriách ochranné lesy a lesy osobitného určenia,
  - 4.7.3. zákonom Slovenskej národnej rady č. 307/1992 Zb. o ochrane poľnohospodárskeho pôdneho fondu pre poľnohospodárske ekosystémy v kategóriách podporujúcich a zabezpečujúcich ekologickú stabilitu územia (trvalé trávne porasty),
  - 4.7.4. medzinárodnými dohovormi, ktorými je Slovenská republika viazaná pre ekosystémy mokradí majúcich medzinárodný význam najmä ako biotypy vodného vtáctva,
- 4.8. prispôbovať trasovanie dopravnej a technickej infraštruktúry prvkom ekologickej siete tak, aby bola maximálne zabezpečená ich vodivosť a homogénnosť,
- 4.9. eliminovať systémovými opatreniami stresové faktory pôsobiace na prvky územného systému ekologickej stability (pôsobenie priemyselných a dopravných exhalácií, znečisťovanie vodných tokov a pod.),
- 4.10. rešpektovať poľnohospodársky pôdny fond a lesný pôdny fond ako limitujúci faktor urbanistického rozvoja územia, osobitne chrániť poľnohospodársku pôdu s veľmi vysokým až stredne vysokým produkčným potenciálom, poľnohospodársku pôdu, na ktorej boli vybudované hydromelioračné zariadenia a osobitné opatrenia na zvýšenie jej produkčnej schopnosti (produkčné sady a vinice).

5. V oblasti usporiadania územia z hľadiska kultúrneho dedičstva

- 5.1. rešpektovať kultúrne dedičstvo, predovšetkým chrániť najcennejšie objekty a súbory objektov zaradené, alebo navrhované na zaradenie do kategórie mestských pamiatkových rezervácií, pamiatkových rezervácií ľudových stavieb, pamiatkových zón a národných kultúrnych pamiatok, chrániť ich a využívať v súlade s ustanoveniami zákona Slovenskej národnej rady č. 27/1987 Zb. o štátnej pamiatkovej starostlivosti,
- 5.4. prispôbiť ďalšie využívanie kultúrnych pamiatok a pamiatkových území ochranným podmienkam pre jednotlivé skupiny pamiatok, určených v návrhoch opatrení na ich

- zachovanie,
- 5.5. osobitnú pozornosť venovať lokalitám evidovaných, známych a predpokladaných archeologických nálezísk;
  - 5.6. zabezpečiť dodržiavanie zásad pamiatkovej starostlivosti na území historických jadier miest a obcí nepodliehajúcich pamiatkovej ochrane zo zákona, ako aj v častiach územia so zachovanou historickou urbanistickou štruktúrou a historickým stavebným fondom,
  - 5.8. zabezpečiť ochranu hodnotných objektov a urbanistických komplexov z obdobia konca 19. a prvej polovice 20. storočia,
  - 5.9. chrániť a udržiavať historické krajinné prvky a komplexy (mestské parky, parky v areáloch kaštieľov a kúrií, kúpeľné parky a pod.),
  - 5.12. rešpektovať typické formy a štruktúry osídlenia charakterizujúce jednotlivé špecifické regióny kraja vo vzťahu k staviteľstvu, ľudovému umeniu, typickým formám hospodárskych aktivít a väzbám s prírodným prostredím,
  - 5.13. uplatňovať a rešpektovať typovú a funkčnú charakteristiku sídiel mestského, malomestského a rôznych foriem vidieckeho osídlenia vrátane typického rozptýleného osídlenia strednej a južnej časti územia kraja.

6. V oblasti rozvoja nadradenej dopravnej infraštruktúry

- 6.1. v oblasti rozvoja cestnej dopravy
  - 6.1.11. rekonštruovať cestu I/67 v úseku Tornaľa - Kráľ - hranica s Maďarskou republikou,
  - 6.1.16. rekonštruovať cestu II/530 v úseku Brezno - Tisovec, cestu II/531 v úseku Tisovec - Hnúšťa - Rimavská Sobota - Pavlovce s obchvatom obce Hnúšťa a cestu II/571 v úseku Pavlovce - Kráľ - hranica s Maďarskou republikou, návrh na preradenie do cestnej siete I. triedy,
  - 6.1.21. rezervovať priestor pre výhľadovú trasu južnej rýchlostnej komunikácie v trase hranica Nitrianskeho kraja - Veľký Krtíš - Lučenec - Rimavská Sobota - hranica Košického kraja,
  - 6.1.23. preferovať vedenie cestných trás zaťažených intenzívnou dopravou mimo zastavaného územia obcí, územia evidovaných vodných zdrojov, pripravovaných vodných diel a chránených území, vytvárať podmienky pre postupnú realizáciu tunelového riešenia navrhovaných dopravných trás.
- 6.2. v oblasti rozvoja železničnej dopravy
  - 6.2.1. rezervovať priestor pre výhľadový koridor vysokorýchlostnej trate ako územnú rezervu s predpokladom jej postupného spresňovania v ďalších stupňoch územnoplánovacej dokumentácie,
  - 6.2.2. modernizovať južný ťah v celej dĺžke - hranica Nitrianskeho kraja (Nové Zámky/Palárikovo - Levice) - Zvolen - Lučenec - Filákov - hranica Košického kraja (Košice),
- 6.4. v oblasti rozvoja kombinovanej dopravy
  - 6.4.1. systematicky vytvárať územno-technické predpoklady na výstavbu a prevádzku kombinovanej dopravy na trati - hranica Nitrianskeho kraja - Zvolen - Lučenec - Filákov - hranica Košického kraja, na trati - Zvolen - Krupina - hranica Nitrianskeho kraja, na trati - Filákov - hranica s Maďarskou republikou,
- 6.5. utvárať podmienky na ochranu územia v okolí dopravných trás s veľkou intenzitou dopravného zaťaženia pred negatívnymi dôsledkami dopravy, monitorovať dodržiavanie prípustných hladín hluku a určovať zásady ochrany dotknutého územia pred jeho účinkami s návrhom a následnou realizáciou opatrení na ochranu proti hluku,
- 6.6. prednostne pripravovať a realizovať nevyhnutné úpravy dopravných trás v najzaťaženejších a najnebezpečnejších úsekoch a v priestoroch s najvyšším zaťažením životného prostredia negatívnymi dôsledkami dopravy,

7. V oblasti rozvoja nadradenej technickej infraštruktúry

- 7.1. vodné hospodárstvo
  - 7.1.1. rezervovať priestor pre výhľadový hlavný prívod pitnej vody a súvisiace stavby pre Pohronský skupinový vodovod, skupinový vodovod Hriňová - Lučenec - Fiľakovo, skupinový vodovod Málinec, Rimavsko - sobotský skupinový vodovod, Muránsky skupinový vodovod, skupinový vodovod Turček a skupinový vodovod Plachtince,
  - 7.1.4. dokončiť rozostavané čistiarne odpadových vôd v Banskej Bystrici, Zvolene, Podkoniciach, Priechode, Banskej Štiavnici, Lučenci, Fiľakove, Banskej Belej, Polomke, Dudinciach, Uhorskom, Jelšave, **Tornali**, Rimavskej Sobote, Hnúšti, Teplom Vrchu, Veľkom Blhu, Ožďanoch, Jesenskom, Rimavskej Seči, Hámroch, Kremnici a vo Vyhniach,
  - 7.1.6. rezervovať priestor na výhľadové vybudovanie skupinových kanalizačných systémov Banská Bystrica - Kynceľová - Nemce , Banská Bystrica - Badín, Harmanec - Dolný Harmanec, Hronsek - Vlkanová, Sebedín - Bečov - Čerín - Čáčín -Hrochoť - Dúbravica - Oravice - Poniky - Ponická Huta, Valaská - Hronec, Predajná - Jasenie, Michalová - Pohronská Polhora, Dudince - Terany, Domaniky - Hontianske Nemce, Dolný Badín - Horný Badín - Čabradský Vrbovok, Zvolen - Sliač - Kováčová, Lučenec - Vidiná, Halič - Stará Halič, Veľké Dravce - Buzitka - Prša, Revúca - Mokrá Lúka, Lubeník - Chyžné, Rimavská Baňa - Lehota nad Rimavicou, Martinová - Dubovec, **Ábovce - Kráľ**, Veľký Krtíš - Malý Krtíš - Modrý Kameň, Nenince - Bátorová - Opatovská Ves,
  - 7.1.8. vytvárať územnotechnické predpoklady na úpravu a revitalizáciu vodných tokov Slatina, Krupinica, Hron, Slaná, Ipel' a Krtíšsky potok,
- 7.2. zásobovanie elektrickou energiou
  - 7.2.4. vybudovať dvojité 400 kV prenosové vedenie pre pripravované tretie medzinárodné prepojenie 400 kV prenosových vedení z Rimavskej Soboty , alebo z Moldavy nad Bodvou smerom na Sajóivánku v Maďarskej republike,
  - 7.2.9. rezervovať priestor na výhľadové vybudovanie prevodových transformačných staníc s meniarňou 110/25 kV v Banskej Bystrici (Majer) spojené s realizáciou elektrifikácie železničnej trate Banská Bystrica - Zvolen - Lučenec - Fiľakovo - Košice,
- 7.3. zásobovanie plynom a teplom
  - 7.3.1. prednostne využívať zemný plyn na zásobovanie lokalít teplom, s cieľom znížiť miestnu záťaž znečistenia ovzdušia,
  - 7.3.2. ekologizovať výrobu a spotrebu tepla a podľa možností využívať miestne zdroje energie,
  - 7.3.3. v priestorovom usporiadaní rešpektovať určené ochranné pásma a bezpečnostné pásma jestvujúcich a navrhovaných plynovodov, teplovodov a produktovodov,
- 7.4. pošta a telekomunikácie
  - 7.4.1. dokončiť výstavbu základnej siete informačného systému Slovenskej pošty Bratislava - Nitra - Košice a pripojenie okresných a poverených pôšt na túto sieť,
  - 7.4.2. rezervovať priestor pre výhľadové trasy diaľkových optických káblov,

8. V oblasti sociálnej infraštruktúry

- 8.1. školstvo
  - 8.1.1. vytvárať územno-technické predpoklady na rovnocennú dostupnosť stredných škôl, vysokých škôl a ich zariadení na území kraja s osobitným zreteľom na územné časti vzdialené od ťažísk osídlenia,
  - 8.1.3. pri lokalizácii zariadení stredného školstva zohľadniť charakter demografickej, sociálnej a ekonomickej štruktúry územia a z nej vyplývajúce nároky na odbornú orientáciu absolventov stredných škôl a učilíšť,

- 8.2. zdravotníctvo
  - 8.2.1. vytvárať územno-technické predpoklady na rovnomerné pokrytie územia zariadeniami základnej zdravotnej starostlivosti, jej zameranie postupne preorientovať na prevenciu a na včasnú diagnostiku závažných ochorení,
- 8.3. sociálna pomoc
  - 8.3.1. rozširovať sieť a štruktúru zariadení sociálnej starostlivosti a sociálnych služieb podľa potrieb okresov paralelne s narastaním podielu občanov odkázaných na sociálnu pomoc a občanov v dôchodkovom veku, ako aj občanov so zdravotným postihnutím, najmä občanov s ťažkým zdravotným postihnutím,
  - 8.3.2. vytvárať územno-technické predpoklady na zriaďovanie resocializačných stredísk na poskytovanie starostlivosti občanom po skončení liečby v zdravotníckom zariadení na liečbu drogových závislostí v okresoch so zvýšeným výskytom drogových závislostí,
- 9. **V oblasti ochrany a tvorby životného prostredia**
  - 9.1. podporovať postupnú realizáciu národných programov zameraných na znížovanie emisií oxidu uhličitého a ostatných plyných látok vyvolávajúcich zvýšenie skleníkového efektu, ich podrobné rozpracovanie a realizáciu v podmienkach Banskobystrického kraja,
  - 9.2. kontrolnou činnosťou a prijímaním potrebných opatrení iniciovať a motivovať výraznejšie uplatnenie vykurovacích médií a pohonných hmôt s nižšou mierou znečisťovania životného prostredia najmä v doprave, tepelnom hospodárstve a energetike,
  - 9.3. ochranu vôd realizovať ako
    - 9.3.2. špeciálnu - sprísnenú ochranu vodárenských tokov a ich povodí (povodie Hrona, Ipľa a Slanej) podľa vyhlášky Ministerstva lesného a vodného hospodárstva Slovenskej socialistickej republiky č. 10/1977 Zb., ktorou sa určujú vodárenské toky a ich povodia a určuje sa zoznam vodohospodársky významných tokov,
    - 9.3.3. špeciálnu - sprísnenú ochranu (ochranné pásma pre všetky zdroje pitnej vody) podľa § 19 zákona č. 138/1973 Zb.o vodách (vodný zákon),
  - 9.6. zabezpečiť na území kraja lokality pre výstavbu zariadení na zneškodňovanie, zhodnocovanie a kompostovanie odpadov,
  - 9.7. sanovať skládky odpadov v priestoroch ohrozujúcich životné prostredie.
- 10. Pri spracovaní nadväznej územnoplánovacej dokumentácie sídelných útvarov a zón, územnoplánovacích podkladov a koncepcií rozvoja jednotlivých oblastí kraja a obcí, v záujme trvalej a objektívnej ochrany prírodného prostredia Národného parku Nízke Tatry, uplatňovať zásady rozvoja rekreačnej funkcie krajinných celkov a limity rekreačnej návštevnosti podľa Územných a hospodárskych zásad pre územný plán veľkého územného celku Nízke Tatry, schválených vládou Slovenskej republiky uznesením č. 79 z dňa 1. februára 1996.

II. Verejnoprospešné stavby

Verejnoprospešné stavby spojené s realizáciou uvedených záväzných regulatívov sú:

1. Cestná doprava

- 1.11. cesta I/67 v úseku Tornaľa - Kráľ - hranica s Maďarskou republikou, rekonštrukcia (kategória S 11,5/80; vo výhlade s obchvatmi sídiel úsekovo R 11,5/80),
- 1.16. trasa vymedzená cestami II/530-II/531-II/571 v úseku Brezno - Tisovec -Hnúšťa - Rimavská Sobota - Pavlovce - Kráľ- hranica s Maďarskou republikou, rekonštrukcia s obchvatom sídla Hnúšťa (kategória S 9,5/70,80), návrh na preradenie do cestnej siete I. triedy,

2. Železničná doprava

- 2.1. modernizácia južného ťahu v celej dĺžke: hranica Nitrianskeho kraja (Nové Zámky/Palárikovo - Levice) - Zvolen - Lučenec - Fiľakovo - hranica Košického kraja (Košice) s prestavbou podľa Európskej dohody o najdôležitejších trasách medzinárodnej kombinovanej dopravy a súvisiacich objektoch (AGTC); navrhovaná minimálna návrhová (traťová) rýchlosť v roku 2005 je 80 - 100 km.hod⁻¹, výhľadovo 120 km.hod⁻¹; elektrifikácia a zdvojkolažnenie južného ťahu v celej dĺžke do roku 2015,

5. Zásobovanie pitnou vodou

- 5.1. hlavný prívod pitnej vody a súvisiace stavby,
5.1.6. predĺženie Rimavskosobotského skupinového vodovodu: vetva Rimavská Sobota - Tomášovce - vodojem Tornaľa, vetva Tomášovce - Rimavská Seč, vetva Jesenské - Rimavská Seč, vetva Jesenské - Tachty,

6. Odvádzanie a zneškodňovanie odpadových vôd

- 6.2. realizácia skupinových kanalizačných systémov
6.2.19. Ábovce - Kráľ,

7. Odtokové pomery

- 7.4. úprava a revitalizácia tokov v úsekoch
7.4.5. revitalizácia toku Slanej v úseku štátna hranica rkm 5,0 a rkm 5,0-11,0,

8. Zásobovanie elektrickou energiou

- 8.1. doriešenie trasovania a realizácia dvojitého 400 kV vedenia pre pripravované tretie medzinárodné prepojenie 400 kV prenosovej sústavy z Rimavskej Soboty alebo Moldavy nad Bodvou do Maďarskej republiky v smere na Sajóivánku,
8.6. elektrifikácia železničných tratí Zvolen - Banská Bystrica, Fiľakovo - Košice, vybudovaním prevodových transformačných staníc s meniarňou 110/25 kV v Banskej Bystrici v lokalite Majer

9. Zásobovanie plynom

- 9.4. odbočka plynovodu do Rimavskej Seči (okres Rimavská Sobota,
9.13. plynofikácia obcí v okrese
a) Rimavská Sobota - Ábovce, Blhovce, Cakov, Dolné Zahorany, Dubno, Figa, Hajnačka, Hodejovec, Hrachovo, Chrámeč, Janice, Jestice, Konrádovce, Lehota nad Rimavicou, Nižný Skalník, Orávka, Radnovce, Rimavská Baňa, Rimavské Brezovo, Stará Bašta, Studená, Širkovce, Tachty, Tomášovce, Valice, Veľké Teriakovce, Vlkyňa, Vyšný Skalník, Bátka, Bottovo, Čierny Potok, Drňa, Dubovec, Gemerček, Hodejov, Hostice, Hustiná, Ivanice, Jesenské, Káloša, Kráľ, Martinová, Vyšný Skalník, Petrovec, Riečka, Rimavská Seč, Rimavské Zalužany, Stránska, Šimonovce, Štrkovec, Teplý Vrch, Uzovská Panica, Večelkov, Veľký Blh, Vyšné Valice a Zádor,

10. Telekomunikácie

- 10.1. sieť digitálnych ústrední na všetkých úrovniach,
10.2. trasa diaľkového optického kábla v smere Lučenec – Rimavská Sobota – Tornaľa – Rožňava, Hnúšťa – Brezno, Liptovský Hrádok – Brezno,
10.5. trasa slučky diaľkového optického kábla v smere Tornaľa – Lučenec južne od Rimavskej Soboty.

11. Odpadové hospodárstvo

- 11.3. dobudovanie regionálnej skládky komunálneho odpadu v okrese Rimavská Sobota,
- 11.6. regionálna skládka komunálneho odpadu pre okres Revúca,

Na uskutočnenie verejnoprospešných stavieb možno podľa § 108 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení zákona č. 262/1992 Zb., zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 199/1995 Z.z., zákona č. 229/1997 Z.z. a nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky č. 286/1996 Z.z. pozemky, stavby a práva k nim vyvlastniť, alebo vlastnícke práva k pozemkom a stavbám obmedziť.

Príloha 4

Prehľad projektových zámerov mikroregiónu

Obec	Plánovaný projektový zámer	Odhadovaný rozpočet v EUR	Opatrenie PHSR
MR pri Slanej	Kanalizácia a OV pre MR pri Slanej (obce MR pri Slanej a MR Turiec v Gemeri)	1 578 000	1.2.
Abovce	Zásobovanie obyv. pitnou vodou	200 000	1.2.
Abovce	Rekonštrukcia školskej budovy - prestavba	270 000	1.6.
Abovce	Rímskokatolícky kostol - obnova	100 000	1.7.
Abovce	Kaštie Abbafyovcov – komunitné centrum	100 000	1.6.
Abovce	Miestna komunikácia	135 000	1.1.
Abovce	Kanalizácia	335 000	1.2.
Abovce	Separovanie zberu	30 000	1.3.
Abovce	Zhodnocovanie odpadov	35 000	1.3.
Abovce	Nakladanie s vybranými druhmi nebezpečných odpadov	50 000	1.3.
Abovce	Odstránenie nelegálnej skládky	35 000	1.3.
Abovce	Modernizácia a rozvoj železničných tratí	35 000	1.1.
Abovce	Materiálne – technické vybavenie rekreačného strediska	100 000	2.7.
Abovce	Podpora zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti	70 000	2.1.
Abovce	Podpora sociálnej inklúzie	70 000	3.3.
Abovce	Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne	35 000	3.1.
Chanava	Rekonštrukcia strechy ZŠ, rekonštrukcia budovy školy a MŠ	170 000	1.6.
Chanava	Rekonštrukcia komunikácií	100 000	1.1.
Chanava	Modernizácia a rekonštrukcia kultúrneho domu	65 000	1.6.
Lenka	Regenerácia sídiel	120 000	1.7.
Lenka	Zlepšenie separácie odpadu	20 000	1.3.
Lenka	Podpora zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti	60 000	2.1.
Lenka	Celoživotné vzdelávanie	50 000	3.1.
Riečka	Rekonštrukcia miestnych komunikácií	67 000	1.1.
Riečka	Rekonštrukcia budov a zariadení	65 000	1.6.
Riečka	Internet	15 000	1.8.
Riečka	Kanalizácia	1 567 000	1.2.
Rumince	Rekonštrukcia verejného rozhlasu a verejného osvetlenia	7 000	1.1.
Rumince	OV a kanalizácia obce Rumince	600 000	1.2.
Rumince	Internetizácia mikroregiónu južného Gemera	4 000	1.8.
Rumince	Podpora vytvárania nových pracovných miest formou nenávratných paušál, príspevkov	11 000	3.3.
Štrkovec	Rekonštrukcia a modernizácia budovy ZŠ	400 000	1.6.
Štrkovec	Obnova pamätníka padlých hrdinov	4 000	1.7.
Štrkovec	Oprava miestnych komunikácií a chodníkov	270 000	1.1.

Štrkovec	Vybudovanie OV a kanalizácie	670 000	1.2.
Štrkovec	Nákup zariadení pre separovanie odpadu	200 000	1.3.
Štrkovec	Úprava „Zeleného hájika pod cintorínom“	70 000	1.5.
Štrkovec	Nákup zariadení k širokopásmovému internetu	65 000	1.8.
Štrkovec	Rozšírenie a nákup zariadení do ubytovacích priestorov	335 000	3.3.
Štrkovec	Rekvalifikačné kurzy pre nezamestnaných	35 000	2.1.
Tornaľa	Rekonštrukcia objektov ZŠ, materskej školy	3 350 000	1.6.
Tornaľa	Hlavné námestie	1 000 000	1.7.
Tornaľa	OV a kanalizácia	5 670 000	1.2.
Tornaľa	Separácia odpadu – menej odpadov na skládku	1 670 000	1.3.
Tornaľa	Rekultivácia skládky odpadov	670 000	1.3.
Tornaľa	Vybudovanie priemyselného parku (hnedá plocha)	9 940 000	2.2.
Tornaľa	1. Obnova kaštieľa a Behynce	850 000	2.7.
Tornaľa	2. Obnova „Biely kôš“	670 000	2.2.
Tornaľa	1. Vodný svet Morské oko“	2 650 000	2.7.
Tornaľa	2. Cyklotrasa	670 000	2.6.
Tornaľa	3. Mestský park Zoltánka a Amfiteáter	670 000	2.7.
Tornaľa	Inkubátor	1 000 000	2.1.
Tornaľa	Šanca pre všetkých	600 000	3.3.
Veľke Kostoľany	Rekonštrukcia budovy ZŠ – výmena okien	30 000	1.6.
CELKOVO		37 588 000	

Zdroj: RRA Rimavská Sobota 2008

Príloha 5

Finančné zdroje pre implementáciu PHSR – externé granty

Štrukturálne fondy EÚ

NÁRODNÝ STRATEGICKÝ REFERENČNÝ RÁMEC SR 2007 -2013	
Regionálny operačný program	
Prioritná os 1 - Infraštruktúra vzdelávania	
Opatrenie 1.1. Infraštruktúra vzdelávania	
Aktivita 1.1.1. Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich zariadení	
Aktivita 1.1.2. Obstaranie vybavenia vrátane IKT vybavenia	
Prioritná os 2 – Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately	
Opatrenie 2.1. – Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately	
Aktivita 2.1.1. Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich zariadení	
Aktivita 2.1.2. Budovanie nových zariadení	
Aktivita 2.1.3. Obstaranie vybavenia vrátane IKT vybavenia	
Prioritná os 3 - Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov a infraštruktúra cestovného ruchu	
Opatrenie 3.1. - Posilnenie kultúrneho potenciálu regiónov	
Aktivita 3.1.1. Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich pamäťových a fondových inštitúcií	
Aktivita 3.1.2. Obnova nevyužívaných nehnuteľných kultúrnych pamiatok na rozšírenie činnosti pamäťových a fondových inštitúcií na miestnej a regionálnej úrovni v územiach, ktoré sú v Novej stratégii cestovného ruchu SR do roku 2013 identifikované ako územia s medzinárodným významom a národným významom a ako územia v regióne vyššej kategória ako príslušný región	
Aktivita 3.1.3. Obnova nevyužívaných respektíve nevhodne využívaných stavebných objektov evidovaných v registri hmotných kultúrnych pamiatok nehnuteľných kultúrnych pamiatok vo vlastníctve verejného sektora, ktoré je možné v odôvodnených a výnimočných prípadoch realizovať aj za účelom udržateľného využitia stavebných objektov na kultúrno-spoločenské a osvetové účely a to výlučne v obciach identifikovaných ako tzv. "póly rastu"	
Aktivita 3.1.4. Revitalizácia príľahlých historických parkov v areáli nehnuteľných kultúrnych pamiatok v nadväznosti na aktivity 3.1.2. a 3.1.3.	
Aktivita 3.1.5. Obstaranie vybavenia vrátane IKT vybavenia	

Opatrenie 3.2. - Podpora a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu
Aktivita 3.2.1. Podpora verejnej infraštruktúry cestovného ruchu (parkoviská, cyklotrasy, orientačné tabule, chodníky, verejné sociálne zariadenia, odpočívadlá, lyžiarske bežecké trate a pod.) príslušnej ku komplexným strediskám CR s celoročným využitím v územiach, ktoré sú v Novej stratégii cestovného ruchu SR do roku 2013 identifikované ako územia s medzinárodným významom a národným významom a ako územia v regióne vyššej kategória ako príslušný región
Aktivita 3.2.2. Vytváranie a podpora existujúcich turisticko-informačných kancelárií (TIK) v územiach, ktoré sú v Novej stratégii cestovného ruchu SR do roku 2013 identifikované ako územia s medzinárodným významom a národným významom a ako územia v regióne vyššej kategória ako príslušný región
Aktivita 3.2.3. Podpora aktivít zameraných na propagáciu regiónov a kľúčových foriem CR v územiach, ktoré sú v Novej stratégii cestovného ruchu SR do roku 2013 identifikované ako územia s medzinárodným významom a národným významom a ako územia v regióne vyššej kategória ako príslušný región (podpora prezentácie cestovného ruchu na regionálnej a miestnej úrovni doma i v zahraničí)
Aktivita 3.2.4. Podpora budovania partnerstiev medzi aktérmi CR a regionálnych klastrov (na úrovni samospráv a súkromného sektora)
Aktivita 3.2.5. Podpora tvorby ucelenej ponuky produktov CR s dôrazom na efektívne využitie prírodného a kultúrneho potenciálu, kultúrno-poznávacieho CR, kúpeľného a mestského CR
Prioritná os 4 – Regenerácia sídiel
Opatrenie 4.1. – Regenerácia sídiel
Aktivita a.) Aktivita samostatne dopytovo orientovaných projektov
Aktivita b.) Integrované projekty rozvoja mestských oblastí
Aktivita c.) Projekty rozvoja obcí s rómskymi osídleniami vo vidieckom prostredí
Aktivita d.) Neinvestičné projekty
Opatrenie 4.2. Infraštruktúra nekomerčných záchranných služieb
Aktivita 4.2.1. Rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich zariadení
Aktivita 4.2.2. Budovanie nových zariadení Hasičského a záchranného zboru - výjazdových staníc HaZZ v Trnave a Košiciach v zmysle identifikovaných potreieb v koncepcii plošného rozmiestnenia síl ...
Aktivita 4.2.3. Obstaranie vybavenia vrátane IKT vybavenia okrem dopravných prostriedkov
Aktivita 4.2.4. Obstaranie vybavenia povodňovej záchrannej služby zriadenej HaZZ
Prioritná os 5 – Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónu

Opatrenie 5.1. – Regionálne komunikácie zabezpečujúce dopravnú obslužnosť regiónu
Aktivita 5.1.1. Rekonštrukcia a modernizácia úsekov ciest II. a III. triedy vrátane rekonštrukcie a budovania dopravných subsystémov
Aktivita 5.1.2. Budovanie nových úsekov ciest II. a III. triedy vrátane rekonštrukcie a budovania dopravných subsystémov v preukazateľne odôvodnených a výnimočných prípadoch za účelom odstránenia identifikovaných nedostatkov v cestnej sieti s ohľadom na environmentálny a bezpečnostný aspekt

OP Zamestnanosť a sociálna inklúzia
Prioritná os - 1. Podpora rastu zamestnanosti
Opatrenie 1.1. Podpora programov v oblasti podpory zamestnanosti a riešenia nezamestnanosti a dlhodobej nezamestnanosti
Aktivita 1.1.1 Opatrenia aktívnej politiky trhu práce a podpory zamestnanosti
Aktivita 1.1.2 Aktivity zamerané na modernizáciu verejných služieb zamestnanosti
Aktivita 1.1.3 Aktivity zamerané na zlepšovanie mobility za prácou
Aktivita 1.1.4 Aktivity zamerané na zvyšovanie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci
Opatrenie 1.2 Podpora tvorby a udržiavania pracovných miest prostredníctvom zvýšenia adaptability pracovníkov, podnikov a podpory podnikania
Aktivita 1.2.1 Podpora adaptability podnikov, podnikateľov, podnikateľských združení a regiónov
Aktivita 1.2.2 Podpora integrovaných projektov na úrovni regiónov a SR
Aktivita 1.2.3 Podpora cielených služieb pre podniky/ zamestnávateľov a SZČO
Aktivita 1.2.4 Podpora tvorby nových pracovných miest vrátane podpory vytvárania nových pracovných miest v nových podnikoch a samozamestnania
Prioritná os - 2. Podpora sociálnej inklúzie
2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením alebo sociálne vylúčených prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity
Aktivita 2.1.1 Podpora zvyšovania dostupnosti, kvality a efektivity služieb starostlivosti (sociálnych služieb a opatrení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately), ktoré zlepšujú prístup ohrozených a marginalizovaných skupín populácie na trh práce a do spoločnosti
Aktivita 2.1.2 Aktivity zamerané na prevenciu a elimináciu násillia ako bariéry vstupu a udržania sa na trhu práce
Aktivita 2.1.3 Aktivity zamerané na podporu komunitnej práce a na vyvolanie a podporovanie zmeny v rámci miestnych spoločenstiev a senzibilizačné aktivity
Aktivita 2.1.4 Podpora zvyšovania profesionality výkonu a budovanie ľudských kapacít v oblasti sociálnej inklúzie

2.2 Podpora vytvárania rovnosti príležitostí v prístupe na trh práce a podpora integrácie znevýhodnených skupín na trh práce s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity
Aktivita 2.2.1 Programy vzdelávania a prípravy pre trh práce znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie s výrazným zacielením na osoby vzdialené od trhu práce s osobitným zreteľom na osoby z marginalizovaných rómskych komunít
Aktivita 2.2.2 Podpora tvorby nových pracovných miest vrátane projektov podpory samozamestnania a inovatívnych prístupov pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie a príslušníkov marginalizovaných skupín (t.j. cieľovej skupiny pre túto rámcovú aktivitu)
Aktivita 2.2.3 Programy druhej šance umožňujúce ukončenie základnej resp. strednej školy, získanie odborných zručností formou zamestnaneckej praxe s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity
Aktivita 2.2.4 Programy zamerané na poskytovanie služieb zamestnanosti a vzdelávania pre zamestnancov ohrozených hromadným prepúšťaním s osobitným zreteľom na starších zamestnancov a zamestnancov s nízkym vzdelaním
Aktivita 2.2.5 Podpora mechanizmov predchádzania a eliminácie rodovej nerovnosti na trhu práce
2.3 Podpora zosúladenia rodinného a pracovného života
Aktivita 2.3.1 Podpora uľahčenia vstupu a udržania sa na trhu práce pre osoby s rodinnými povinnosťami
Aktivita 2.3.2 Aktivity zamerané na udržanie kontaktu s pracoviskom a profesionálnych zručností počas neprítomnosti na trhu práce z dôvodu plnenia rodinných povinností
Aktivita 2.3.3 Aktivity zamerané na rozširovanie podporných služieb pre zamestnancov s rodinnými povinnosťami
Aktivita 2.3.4 Podpora udržania osôb s rodinnými povinnosťami na trhu práce poskytovaním inovatívnych programov zo strany zamestnávateľov
Prioritná os 4 „Budovanie kapacít a zlepšenie kvality verejnej správy“
Opatrenie 4.1 Zlepšenie kvality služieb poskytovaných verejnou správou a neziskovými organizáciami
Aktivita 4.1.1 Podpora rozvoja ľudských zdrojov a zlepšenia kvality služieb poskytovaných verejnou správou
Aktivita 4.1.2 Podpora fungovania inštitúcií na pro klientsky orientovaný systém v rámci ďalšieho vzdelávania
Aktivita 4.1.3 Podpora rozvoja ľudských zdrojov a zlepšenia kvality služieb poskytovaných neziskovými organizáciami
Opatrenie 4.2 Zavedenie systémov riadenia kvality vo verejnej správe pre MVO v oblasti politiky zamestnanosti a sociálnej politiky
Aktivita 4.2.1 Vykonávanie komplexných auditov pred zavedením systému riadenia kvality
Aktivita 4.2.2 Výber systému riadenia kvality v podmienkach organizácie
Aktivita 4.2.3 Zavedenie a aplikovanie systému riadenia kvality

OP Vzdelávanie	
Prioritná os 1 - Reforma systému vzdelávania a odbornej prípravy	
Opatrenie 1.1. Premena tradičnej školy na modernú,	
Aktivita 1.1.1	Podpora reformy a rozvoj všeobecného a odborného vzdelávania na ZŠ a SŠ
Aktivita 1.1.2	Podpora výchovného a kariérového poradenstva na ZŠ a SŠ
Aktivita 1.1.3	Podpora prípravy učiteľov a ďalšieho vzdelávania pedagogických zamestnancov
Aktivita 1.1.4	Podpora systému otvorenej školy
Aktivita 1.1.5	Podpora a rozvoj nástrojov hodnotenia výchovno-vzdelávacích činností škôl a školských zariadení
Prioritná os 2 - Ďalšie vzdelávanie ako nástroj rozvoja ľudských zdrojov	
Opatrenie 2.1. Podpora ďalšieho vzdelávania	
Aktivita 2.1.1.	Zvyšovanie kvality ďalšieho vzdelávania
Aktivita 2.1.2.	Rozvoj ľudských zdrojov v ďalšom vzdelávaní
Aktivita 2.1.3.	Podpora učiacich sa regiónov a vytvárania sietí v ďalšom vzdelávaní
Aktivita 2.1.4.	Podpora ďalšieho vzdelávania v jednotlivých sektoroch
Aktivita 2.1.5.	Uľahčenie prístupu k ďalšiemu vzdelávaniu
Aktivita 2.1.6.	Podpora diverzifikácie foriem financovania ďalšieho vzdelávania
Aktivita 2.1.7.	Rozvoj kľúčových kompetencií prostredníctvom ďalšieho vzdelávania
Aktivita 2.1.8.	Zlepšenie priechodnosti medzi sektormi a úrovňami formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania
Opatrenie 2.2 Podpora ďalšieho vzdelávania v zdravotníctve	
Aktivita 2.2.1.	Doplnenie systému zdravotníctva o kvalifikovaných odborníkov
Aktivita 2.2.2.	Zvýšenie ďalších zručností pracovníkov v zdravotníctve v súvislosti s poskytovaním zdravotnej starostlivosti
Aktivita 2.2.3.	Školiace aktivity súvisiace so zavádzaním nových technológií, prístrojov a zariadení
Aktivita 2.2.4.	Tvorba a aktualizácia vzdelávacích programov
Aktivita 2.2.5.	Rozvoj nových foriem ďalšieho vzdelávania v zdravotníctve
Prioritná os 3 - Podpora vzdelávania osôb s osobitými vzdelávacími potrebami	
3.1. Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne príslušníkov marginalizovaných rómskych komunít	
Aktivita 3.1.1.	Podpora prístupu príslušníkov MRK k vzdelávaniu na všetkých stupňoch škôl
Aktivita 3.1.2.	Podpora individuálneho prístupu a rozvoj alternatívnych foriem a nástrojov vyučovania
Aktivita 3.1.3.	Ďalšie vzdelávanie príslušníkov MRK

Aktivita 3.1.4. Ďalšie vzdelávanie osôb a podpora spolupráce inštitúcií pracujúcich v oblasti integrácie príslušníkov MRK do spoločnosti h
3.2. Zvyšovanie vzdelanostnej úrovne osôb s osobitými vzdelávacími potrebami
Aktivita 3.2.1. Podpora prístupu osôb s osobitými vzdelávacími potrebami k vzdelávaniu na všetkých stupňoch škôl
Aktivita 3.2.2. Podpora individuálneho prístupu a rozvoj alternatívnych foriem a nástrojov vyučovania
Aktivita 3.2.3. Ďalšie vzdelávanie osôb s osobitými vzdelávacími potrebami
Aktivita 3.2.4. Ďalšie vzdelávanie osôb a podpora spolupráce inštitúcií pracujúcich v oblasti integrácie občanov s osobitými vzdelávacími potrebami do spoločnosti

OP Zdravotníctvo
Prioritná os - 2. Podpora zdravia a predchádzanie zdravotným rizikám
Opatrenie 2.1. Rekonštrukcia a modernizácia zariadení ambulantnej zdravotnej starostlivosti
Aktivita 2.1.1. Modernizácia, rekonštrukcia, budov
Aktivita 2.1.2. Dodávka zdravotníckej techniky – high technology
Aktivita 2.1.3. Dodávka a výmena morálne zastaraného IT a iného prístrojového vybavenia - štruktúrovaná kabeláž

OP Informatizácia spoločnosti
Prioritná os 1 - Elektronizácia verejnej správy a rozvoj elektronických služieb
Opatrenie 1.2 Elektronizácia verejnej správy na miestnej a regionálnej úrovni
1. 1. Rozvoj zdieľaných služieb eGovernmentu na regionálnej a miestnej úrovni
1.2. Rozvoj špecializovaných služieb eGovernmentu na regionálnej a miestnej úrovni
Prioritná os 2 - Rozvoj pamäťových a fondových inštitúcií a obnova ich národnej infraštruktúry
Opatrenie 2.1 Zlepšenie systémov získavania, spracovania a ochrany obsahu zo zdrojov pamäťových a fondových inštitúcií
Opatrenie 2.2 Digitalizácia obsahu pamäťových a fondových inštitúcií, archivovanie a sprístupňovanie digitálnych dát
Prioritná os 3 - Zvýšenie prístupnosti k širokopásmovému internetu
3.1 Rozvoj a podpora trvaloudržateľného využívania infraštruktúry širokopásmového prístupu

OP Konkurencieschopnosť a hospodársky rast	
Prioritná os 1 Inovácie a rast konkurencieschopnosti	
Opatrenie 1.1. Inovácie a technologické transfery	
Aktivita 1.1.1	Aktivity zamerané na modernizáciu strojov, prístrojov a zariadení, vybavenie skúšobní a technológií s cieľom zvýšenia konkurencieschopnosti a pridanej hodnoty vrátane nevyhnutného hardware a software,
Aktivita 1.1.2	Aktivity zamerané na modernizáciu strojov, prístrojov a zariadení, s cieľom znižovania a odstraňovania negatívnych vplyvov priemyslu a služieb na životné prostredie vrátane nevyhnutného hardware a software,
Aktivita 1.1.3	Malé stavebné úpravy, rekonštrukcia prevádzkových priestorov súvisiace s inováciou, ktoré výhradne úzko súvisia so zabudovaním nových strojov, prístrojov a zariadení, výrobných postupov a technológie (do oprávnených aktivít nespádajú ako oprávnené náklady rekonštrukcie budov a výstavba nových priestorov);
Aktivita 1.1.4	Podpora tvorby pracovných miest prostredníctvom rozvoja podnikania,
Aktivita 1.1.5	Účasť slovenských výrobcov na veľtrhoch a výstavách v SR a v zahraničí, na medzinárodných obchodných misiách a konferenciách, účasť podnikateľov na subkontrakčných veľtrhoch,
Aktivita 1.1.6	Vývoj a zavádzanie aplikácií elektronického obchodu,
Aktivita 1.1.7	Ďalšie podobné oprávnené aktivity, ktoré podporujú ciele opatrenia.
Opatrenie 1.2 Podpora spoločných služieb pre podnikateľov	
Aktivita 1.2.1.	Výstavba a revitalizácia infraštruktúry hnedých priemyselných parkov; (podpora rekonštrukcie a modernizácie bývalých priemyselných a podnikateľských lokalít pre ďalšie trvalo udržateľné investície na sanáciu a obnovu verejnej infraštruktúry podporujúce podnikanie),
Aktivita 1.2.2.	Budovanie infraštruktúry zelených priemyselných parkov – výnimočne s veľkým socio-ekonomickým dopadom pre región po odsúhlasení MH SR,
Aktivita 1.2.3.	Výstavba a vybavenie hmotnej infraštruktúry (rekonštrukcia, alebo výstavba budov a technologických priestorov vrátane sietí),
Aktivita 1.2.4.	Iné aktivity nešpecifikované súvisiace s projektom
Aktivita 1.2.5.	Realizácia projektu pre ochranu spotrebiteľa,
Aktivita 1.2.6.	Ďalšie oprávnené aktivity, ktoré podporujú ciele opatrenia.
Opatrenie 1.3 Podpora inovačných aktivít v podnikoch	
Aktivita 1.3.1	Podpora v priemysle zameraná na systematické získavanie nových poznatkov a ich praktické využitie pri vývoji nových výrobkov, procesov, technologických postupov a zariadení alebo služieb alebo pri podstatnom zdokonalení existujúcich výrobkov, procesov, technologických postupov a zariadení alebo služieb (vrátane špecializovaného poradenstva pri vypracovávaní dokumentácie kvality v procese riadenia kvality, pri implementácii systémov manažérstva kvality),
Aktivita 1.3.2.	Podpora inovácií v priemysle a službách, usmernenie výsledkov výrobného výskumu do

plánu, projektu, úpravy alebo návrhu nového, zmeneného alebo vylepšeného výrobku, postupu alebo služby určených na predaj alebo prenájom a ich systematické využívanie pri výrobe materiálov, zariadení, systémov, metód a postupov. Výstupom tohto procesu môže byť aj zhotovenie prvého nekomerčného prototypu a jeho overenie (vrátane výroby skúšobných stavov); analýza uskutočniteľnosti, tvorba konštrukčnej dokumentácie vrátane zakúpenia výpočtových a konštrukčných hardware a software na riadenie dát,
Aktivita 1.3.3. Technické štúdie realizovateľnosti – analýza napr. technických riešení na úrovni patentov a úžitkových vzorov, inovatívnych aktivít z ekonomického, technického a technologického aspektu realizovateľnosti v praxi,
Aktivita 1.3.4. Príprava a budovanie systémov manažérstva kvality a externého predcertifikačného a certifikačného procesu súvisiaceho so zavádzaním systému manažérstva kvality. Oprávnenými projektmi sú projekty zamerané na zavádzanie systémov manažérstva kvality v súlade s medzinárodnými normami ISO 9000, ISO 14000, EMAS, VDA, BS, QS, Správnej výrobnéj praxe, Správnej laboratórnej praxe, HACCP a ISO/TS 16 949, prípadne ďalších systémov, ktoré zvyšujú konkurencieschopnosť podnikateľov v podporovaných oblastiach,
Aktivita 1.3.5. Podpora predcertifikačného auditu pre overenie stavu, v akom sa podnik nachádza po príprave, t.j. po absolvovaní školení, odborného poradenstva a konzultáciách,
Aktivita 1.3.6. Podpora projektov spojených s priemyselno-právnou ochranou vynálezov, úžitkových vzorov, ochranných známok a dizajnov na Slovensku a v zahraničí,
Aktivita 1.3.7. Podpora projektov spojených s uplatňovaním nových metrologických postupov a harmonizáciou systémov kalibrácie,
Aktivita 1.3.8. Podpora projektov spojených so získaním akreditácie a certifikácie na Slovensku a v zahraničí,
Aktivita 1.3.9. Podpora účasti slovenských výrobcov na zasadnutiach technických komisií európskych a medzinárodných normalizačných organizácií,
Aktivita 1.3.10. Podpora projektov na tvorbu nových a aplikovaných technických noriem do praxe,
Aktivita 1.3.11. Ďalšie podobné oprávnené aktivity, ktoré podporujú ciele opatrenia.
Prioritná os 2 Energetika
Opatrenie 2.1 Zvyšovanie energetickej efektívnosti na strane výroby aj spotreby a zavádzanie progresívnych technológií v energetike
Aktivita 2.1.1. Úspory energie vo všetkých oblastiach priemyslu a služieb vrátane izolácie stavebných objektov za účelom zlepšenia ich tepelno-technických vlastností,
Aktivita 2.1.2. Vysokoúčinná kombinovaná výroba elektriny a tepla,
Aktivita 2.1.3. Využívanie obnoviteľných energetických zdrojov, tzn. výstavba, modernizácia alebo rekonštrukcia: malých vodných elektrární, zariadení na energetické využitie biomasy, bioplynu, zariadení na výrobu biopalív a bioplynu, zariadení na využitie slnečnej energie, zariadení na využitie geotermálnej energie,
Aktivita 2.1.4. Rekonštrukcia a modernizácia existujúcich energetických zdrojov na báze fosílnych palív za účelom zvýšenia účinnosti zariadení alebo za účelom využívania obnoviteľných zdrojov

energie,
Aktivita 2.1.5. Rekonštrukcia existujúcich tepelných zariadení na rozvod tepla (napr. zlepšenie izolácie potrubných rozvodov, zavádzanie systémov na sledovanie úniku tepla, rekonštrukcia odovzdávajúcich staníc tepla a iné),
Aktivita 2.1.6. Ďalšie podobné oprávnené aktivity, ktoré podporujú ciele opatrenia.
Opatrenie 2.2 Budovanie a modernizácia verejného osvetlenia pre mestá a obce a poskytovanie poradenstva v oblasti energetických úspor
Aktivita 2.2.1. Aktivity spojené s budovaním a modernizáciou verejného osvetlenia pre obce a mestá (verejný sektor),
Aktivita 2.2.2. Individuálny projekt na podporu osvetly poskytovanej SIEA v rámci efektívneho využívania energií a využívania obnoviteľných zdrojov energie, vrátane zvýšenia informovanosti širokej verejnosti.
Prioritná os 3 Cestovný ruch
Opatrenie 3.1 Podpora podnikateľských aktivít v cestovnom ruchu
Aktivita 3.1.1. Podpora budovania mikroinfraštruktúry k strediskám CR, t.j. najmä mikroinfraštruktúry, ktorá sama o sebe neprodukuje zisk (parkoviská, inžinierske siete, verejné sociálne zariadenia, odpočívadla, orientačné tabule a pod.),
Aktivita 3.1.2. Výstavba nových a modernizácia existujúcich zariadení cestovného ruchu (napr. obnova kúpeľníctva, doplnkové a športové služby, kúpaliská, lyžiarske lanovky a vleky, využitie banských diel na CR, využitie lokalít priemyselného dedičstva pre cestovný ruch, atď.),
Aktivita 3.1.3. Vytváranie nových atrakcií v regiónoch (napr. areálov pre športovcov či už letných alebo zimných, atď.),
Aktivita 3.1.4. Podpora obnovy pamiatkových území, tematických kultúrnych trás a rekonštrukcia kultúrnych a historických objektov a zariadení so zámerom ich využitia na účely cestovného ruchu; zahrňujúcich aj lokality UNESCO zapísané, ale aj navrhované na zápis do zoznamu UNESCO,
Aktivita 3.1.5. Podpora manažmentu voľného času,
Aktivita 3.1.6. Podpora výstavby a obnovy lyžiarskych tratí, vodných mól, prístavísk a pod.,
Aktivita 3.1.7. Ďalšie podobné oprávnené aktivity, ktoré podporujú ciele opatrenia.
Opatrenie 3.2 Rozvoj informačných služieb cestovného ruchu, prezentácie regiónov a Slovenska
Aktivita 3.2.1. Rozvoj informačných služieb cestovného ruchu - pokračovania v tvorbe Národného jednotného informačného systému cestovného ruchu, zber informácií do NUTIS-u TIK-mi, vytváranie a činnosť turisticko-informačných kancelárií a pod.,
Aktivita 3.2.2. Tvorba informačných a prezentačných materiálov, účasť na propagačných a prezentačných aktivitách cestovného ruchu, podpora prezentácie SR v zahraničí ako atraktívnej turistickej destinácie, a pod.

Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka

PROGRAM ROZVOJA VIDIEKA SR 2007-2013
Os 3. Kvalita života vo vidieckych oblastiach
3.1. Vytváranie pracovných príležitostí na vidieku
3.2. Podpora vzdelávacích aktivít
3.3. Obnova a rozvoj obcí
Os 4. Leader

Štátne zdroje SR

NÁRODNÉ DOTÁCIE A GRANTY
Dotácia na zabezpečenie verejnoprospešných služieb podľa výnosu Ministerstva financií SR č. 26825/2005 – 441 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva financií Slovenskej republiky (z výťažku lotérií).
Podpory na jednotlivé účely z prostriedkov Štátneho fondu rozvoja bývania podľa Nariadenia vlády č. 637/2004 Z.z. (podľa § 16 ods. 1 zákona č. 607/2003 Z. z. o Štátnom fonde rozvoja bývania v znení neskorších predpisov).
Dotácie na osobitné účely.
- financovanie významných investícií schválených vládou,
* záujmové združenie právnických osôb na obstaranie dlhodobého hmotného a nehmotného majetku vzťahujúceho sa na zriadenie nového podniku, rozšírenie existujúceho podniku alebo začatie činnosti, ktorá si vyžaduje podstatnú zmenu vyrábaných tovarov alebo zmenu výrobného procesu v existujúcom podniku, a to pomocou racionalizácie, diverzifikácie alebo modernizácie, o ktorých rozhodla vláda,
* obec
Dotácie pre občianske združenia ktorého činnosť je zameraná na sociálnu oblasť, na podporu rozvoja sociálnej starostlivosti a sociálnej pomoci, na humanitnú starostlivosť, na výkon osobitného príjemcu dávky v hmotnej núdzi a príspevkov k dávke v hmotnej núdzi, na stravu a školské potreby, na motivačný príspevok podľa výnosu Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR č. 3749/2005-II/1 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky.
Národné projekty zamestnanosti v zmysle zákona č. 5/2004 Z.z o službách zamestnanosti.
- v rámci národných projektov realizovaných Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny SR sa jedná zväčša o nárokové príspevky prideľované jednotlivcom, tzv. konečným užívateľom.

- nenávratné finančné príspevky podľa §§ 49,50,56,57,59 a 60 alebo výzvy podľa § 54 zákona NR SR č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v znení neskorších predpisov (ďalej len zákon o službách zamestnanosti). – v súlade so SCHÉMOU POMOCI DE MINIMIS na podporu zamestnanosti, evidovanou a schválenou Ministerstvom financií SR pod číslom Schéma DM – 1/2007
Národný program rozvoja športu
- podprogram 02601 - šport pre všetkých a záujmová činnosť na školách,
Grantový systém Ministerstva kultúry SR podľa Výnosu č. MK-12947/05-/30493 o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva kultúry Slovenskej republiky.
a) tvorby a šírenia kultúrnych hodnôt, b) ochrany a rozvoja kultúrneho dedičstva, c) zahraničných kultúrnych aktivít a medzinárodných kultúrnych aktivít celoslovenského významu, d) kultúrnej tvorivosti a voľnočasových kultúrnych aktivít, e) vzdelávacích programov v kultúre, f) rozvoja kultúry národnostných menšín, g) kultúrnych aktivít zdravotne postihnutých alebo inak znevýhodnených skupín obyvateľstva.
Ministerstvo školstva SR - Programy finančnej podpory aktivít detí a mládeže na roky 2009 - 2011
Adam 1, 2, 3
Úrad splnomocnenkyne pre Rómske komunity
Grantová schéma
Úrad vlády SR
Projekty pre Akčný plán predchádzania všetkým formám diskriminácie, rasizmu, xenofóbie, antisemitizmu a ostatným prejavom intolerance na obdobie rokov

Iné zahraničné zdroje

NADNÁRODNÉ PROGRAMY	
Finančný mechanizmus EHP a Nórsky finančný mechanizmus	
Blokový grant pre environmentálne mimovládne organizácie (EMVO)	
- Podpora trvalo udržateľného rozvoja	-
Zachovanie európskeho kultúrneho dedičstva	-
Rozvoj ľudských zdrojov	- Zdravie
a starostlivosť o deti	- Regionálna
politika a cezhraničné aktivity	
Blokový grant v sociálnej oblasti -	

a) pomoc rodinám a deťom v núdzi a/alebo v krízových situáciách, b) pomoc mladým ľuďom a dospelým pri stimulácii ich ďalšieho rozvoja, c) inštitucionálny rozvoj MVO poskytujúcich sociálne a komunitné služby
Blokový grant pre MVO
I. Priorita: podpora ochrany ľudských práv II. Priorita : podpora práva na rovnaké zaobchádzanie III. Priorita: posilnenie súdnictva IV. Priorita: posilnenie multikultúrneho prostredia
International Visegrad Fund
Strategické granty
Štandardné granty
Malé granty
Komunitárne programy EÚ
Culture programme 2007 – 2013
- podporiť medzinárodnú mobilitu pracovníkov v kultúrnom sektore - zvýšiť medzinárodnú cirkuláciu pracovníkov a kultúrnych a umeleckých produktov, - zlepšiť interkultúrny dialóg
Program Spoločenstva v oblasti zamestnanosti a sociálnej solidarity – Progress
- zamestnanosť - sociálna ochrana a začlenenie - pracovné podmienky - antidiskriminácia - rovnosť pohlaví
EURES (European Employment Services) – (Európske služby zamestnanosti)
Programme of Community Action in the field of Public Health (2003-2008) – (Akčný program Spoločenstva v oblasti verejného zdravia (2003-2008))
Interreg IV C
Regionálne iniciatívy (interregionálne kooperačné projekty)
Europe for citizens Programme 2007 – 2013
- aktívne európske občianstvo: účasť a demokracia v Európe; - interkultúrny dialóg; - občianska prosperita v Európe: zamestnanosť, sociálna kohézia a trvalý rozvoj;
Program Mládež v akcii 2007-2013
Akcia 1. Mládež pre Európu
Akcia 2. Európska dobrovoľnícka služba
Akcia 3. Mládež vo svete
Akcia 4. Systémy podpory mládeže

Akcia 5. Podpora pre európsku spoluprácu v oblasti mládeže

Central Europe

Iné malé granty

MALÉ GRANTY		
Citibank	Komunitný rozvoj,	vzdelávanie v oblasti finančného vzdelávania mladých ľudí a znevýhodnených skupín. Chce im umožniť získať praktické informácie z oblasti účtovníctva, investovania, finančného manažmentu a podobne.
	Vzdelávanie	podpora projektom verejnoprospešného charakteru, ktoré riešia skutočné potreby komunity v danom regióne a sú realizovateľné pomocou dobrovoľnej práce čo najväčšieho počtu ľudí
Nadácia pre deti Slovenska	Hodina deťom	kvalita života, mladých ľudí a detí, podpora organizácií a spolupráce
Slovensko-český ženský fond	Proti násiliu páchanému na ženách	vytvorenie lokálnych a regionálnych koalícií proti násiliu s cieľom zainteresovať do riešenia problému násilia páchaného na ženách aktérov verejnej a štátnej správy, vytvorenie stratégií pre udržateľné financovanie služieb poskytovaných ženám, na ktorých bolo páchané násilie, preventívne programy proti násiliu páchaného na ženách, zlepšenie kvality poskytovaných služieb.
Konto Orange	Šanca pre Váš región	podpora aktívnych občanov pre rozvoji svojho regiónu, obce
	Hľadá sa dobrý nápad	oživenie kultúrneho či športového života mladých ľudí, príležitostí na neformálne vzdelávanie či dobrovoľnícke aktivity
	Vykročme si v ústrety	podpora zmysluplného trávenia voľného času ľudí s postihnutím ako aj vytvorenie priestoru na prezentáciu ich zručností, schopností a nadania.
Centrum pre filantropiu Baunit	Tu sa nám páči tu chceme žiť	účasť ľudí, ktorí v danej lokalite bývajú alebo pracujú, ich ochota pomôcť pri premene verejného priestranstva svojou dobrovoľníckou prácou, materiálnou pomocou, myšlienkami, nápadmi
Nadácia Pontis a T-mobile	Hľadáme ďalší zmysel - pre zamestnanie	odborná asistencia pri umiestňovaní zdravotne postihnutých na trhu práce
	Hľadáme ďalší zmysel - pre talent	projekty na rozvoj talentu detí a mládeže so zmyslovým postihnutím
	Zamestnanecký grantový program Accenture	zvýšenie kvality života v miestnych komunitách, kde žijú alebo pôsobia zamestnanci Accenture
Nadácia pre deti Slovenska	Raz Ročne Spoločne!!!	umožniť zdravotne postihnutým deťom a mladým ľuďom prekonať následky zdravotného znevýhodnenia a napomáhať ich sociálnej a výchovno-vzdelávacej integrácii.

Nadácia Ekopolis	Živé chodníky 2008	bodovanie a oprava turistických trás a informačných turistických panelov
	Ľudia pre stromy	výsadba prirodzených, vhodných drevín, oživovanie krajiny plošnou a vertikálnou zeleňou, ktorá zvyšuje estetickú hodnotu územia, rovnako i záchranu vzácnych stromov, obnovu parkov, výsadbu zelene v okolí škôl, vo verejných záhradách a zveľaďovanie zelených plôch.
	Greenways 2008	<ul style="list-style-type: none"> - budovanie trás pre chodcov, cyklistov, lyžiarov, bežcov, vozíčkarov, vodákov atď. (technické a terénne úpravy, spevnenie povrchu, drobné stavby a konštrukcie a pod.); - vertikálne a horizontálne značenie trás (na stĺpikoch, na stromoch v lesoparku/parku a pod; na asfalte a pod., s rešpektovaním relevantných noriem a predpisov); - slávnostné otvorenie greenway.
SOCIA	ING Šanca pre deti	<ul style="list-style-type: none"> - zvyšovanie kvality poskytovaných výchovno-vzdelávacích a iných služieb pre zdravotne znevýhodnené deti navštevujúcich základné alebo materské školy - vytváranie podmienok pre zvyšovanie počtu integrované vzdelávané deti so zdravotným znevýhodnením na Slovensku
	Pomoc pre rodiny	<p>podporuje aktivity zamerané na zlepšenie podmienok života detí so zdravotným postihnutím alebo dlhodobo chorých detí a mládeže do 25 rokov</p> <ul style="list-style-type: none"> - špeciálne kompenzačné alebo rehabilitačné pomôcky, - operácie a iné komplikované zdravotnícke úkony
Stredoeurópska nadácia - CEF	Škola, ktorej to myslí	cieľom projektu je naučiť žiakov namiesto pasívneho memorovania veľkého množstva učiva, ktoré aj tak rýchlo zabudnú, aktívne získavať informácie, vedieť ich správne spracovať a cielene využívať v praxi. Projekt ponúka učiteľom inovačné metódy na dosiahnutie tohto cieľa.
	Podpora výstavby viacúčelových ihrísk	výstavbu viacúčelového ihriska s rozmermi minimálne 33 x18m, s umelým trávnatým povrchom, ktoré sa budú môcť využívať celoročne, nezávisle od počasia, minimálne na 3 druhy športov z nasledovných druhov športov: futbal, hádzaná, basketbal, volejbal, tenis, nohejbal
	Vážime si kultúru a umenie	prispieť k prelomeniu geografických, kultúrnych a finančných bariér, ktoré bránia umelcom a manažérom kultúry v spolupráci na území stredoeurópskeho regiónu. V rámci programu budú uprednostnené medzinárodné projekty, ktoré spĺňajú kritériá kreativity, kooperácie a kontinuity.
Nadácia SPP	Mimo grantových výziev	kultúra, sociálne projekty, podpora zdravia,
	Opora 2008	vzdelávanie a integrácia sociálne znevýhodnených skupín
Nadácia otvorenej spoločnosti (OSF)	Podpora inovatívnych projektov	rovnosť príležitostí a rozvoj mimovládneho neziskového sektora
	Harm Reduction	protidrogové aktivity
	East East: Partnerstvo bez hraníc	medzinárodná spolupráca občianskej spoločnosti

	Sme si rovní 3	inovatívne prístupy v boji proti diskriminácii znevýhodnených skupín
	Zdravie Rómov 2008	zlepšenie hygieny, prístupu k zdravotnej starostlivosti a službám a životných podmienok obyvateľov rómskych komunít
	Program malých grantov 2008	aktivity zamerané na posilnenie mechanizmov inklúzie, zodpovednosti a participácie, ako aj na vytváranie partnerstiev s verejným a súkromným sektorom a ostatnými mimovládnyimi organizáciami s cieľom podporovať miestne vlastníctvo, prinášať inovatívne riešenia a posilniť aktívnu účasť chudobnej a marginalizovanej populácie.
Nadácia Tatra banky	Pomôžeme	podporuje ľudí, jednotlivcov, alebo inštitúcie (mimovládne organizácie, obce, školy) ktorí sa bez vlastného pričinenia ocitli v núdzovej, kritickej situácii, boli postihnutí katastrofou prírodnou (povodeň, víchrice, zemetrasenie, a pod.), spoločenskou (vojnový konflikt, krádež, a pod.) alebo civilizačnou (požiar, epidemiologické ochorenie, a pod.). O podporu môžu požiadať aj organizácie, ktoré poskytujú primárnu pomoc ľuďom, ktorí sa bez vlastného pričinenia ocitli v núdzovej, kritickej situácii

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Mikroregiónu pri Slanej na roky 2008-2015

©Zhotoviteľ: Združenie pre rozvoj vidieka, Banská Bystrica

PhDr. Igor Pašmík

Rok spracovania 2008